

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU
(TCK Md. 204)**

MUHAMMET ZAFER DEMİR

KAMU HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Danışman

Dr. Öğr. Üye. Esra ALAN AKCAN

İstanbul 2019

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU
(TCK Md. 204)**

MUHAMMET ZAFER DEMİR

KAMU HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Danışman

Dr. Öğr. Üye. Esra ALAN AKCAN

İstanbul 2019

ÖZET

Geçmişten günümüze, toplumsal düzenin sağlanması adına, düzeni sarsan veya sarsma ihtimali bulunan aykırı davranışların önlenmesi ve bu davranışları sergileyenlere yaptırım uygulanması ceza hukukunun temel amaçlarından biridir. Önleme ve cezalandırma, toplumsal otoriteyi temsil eden sistemler tarafından düzenlenen kurallara göre belirlenmektedir. Bu düzen içerisinde belgeler, toplumsal yaşamın neredeyse her alanında kullanılmaktadır. Bu durum belgelere toplumda duyulan güvenden kaynaklanmaktadır. Bu güven, belgelerin ihtiva ettikleri gerçeğin farklı gösterilmesi veya değiştirilmesi gibi sahtecilik fiilleri ile sarsılmakta ve toplumun mağdur olmasına sebep olmaktadır. Bu sebeptir ki belgelerin özüne etki eden bu tür fiiller kamu güvenine karşı işlenmiş suçlar kategorisinde düzenlenmektedir.

Türk Ceza Kanunu belgelere yönelik gerçekleştirilen sahtecilik fiillerini “*kamu güvenine karşı işlenen suçlar*” arasında düzenlemiştir. İnceleme konumuzu oluşturan “*resmi belgede sahtecilik suçu*” TCK’nın 204. maddesi ile düzenlenerek kamu güvenine karşı işlenen suçlar arasında sayılmıştır. Resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin madde metninde, belgenin tanımı yapılmaksızın suç unsuru hareketler sayılmış ve ilk iki fıkra ile suç failinin kamu görevlisi olup olmamasına göre bir ayırım yapılmıştır. Üçüncü fıkra ile de ağırlaştırıcı haller belirtilmiştir.

Çalışma ile resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin olarak; suçun tarihçesi, belge kavramı, suçun unsurları, yargılama usulü ve benzer suçlarla olan ilişkisi hakkında, öğretideki görüşler ve yargı içtihatları doğrultusunda bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu görevlisi, Kamu güveni, Resmi Belge, Sahtecilik.

ABSTRACT

From the past to the present, main aims of criminal law are the prevention of violations that corrupt or may corrupt the social order and punishing the lawbreakers. Prevention and punishment are determined according to the rules regulated by the systems representing social authority. In this order, documents are used in almost all areas of social life. This situation stems from the trust to documents in the society. This trust is corrupted by fraudulent acts such as showing the fact differently or changing the points that the documents contained, which makes the society to a victim. That is why such acts affecting the essence of the documents, are organized in the category of crimes committed against public trust.

The Turkish Penal Code, which is in force in our country, regulates the acts of forgery of documents among crimes against public trust. Forgery in the official document, which constitutes our subject of study, is regulated by Article 204 of the Turkish Penal Code and counted among the crimes committed against public trust. In the text of the article on the crime of forgery, the acts of crime are counted without having defined “official document” and the first two paragraphs and a distinction is made according to whether the perpetrator is a public official or not. The third paragraph states the aggravating circumstances.

In our study we aimed to give information about the history, the concept of the document, the elements of the crime, the procedure regarding forgery in official documents and its relationship with similar crimes, doctrine opinions and judicial case-law.

Keywords: Public servant, Public trust, Official Document, Fraud.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ VE BELGE KAVRAMI, TÜRLERİ

1. SAHTECİLİK SUÇLARI	3
1.1. Genel Olarak.....	3
1.2. Sahtecilik Kavramı	4
2. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ	5
2.1. Batı Hukukunda	5
2.1.1. Roma Hukukunda	5
2.1.2. Cermen Hukukunda	6
2.1.3. Kilise Hukukunda	6
2.1.4. Orta Çağ Hukuku	7
2.1.5. Yakın Zamanlar Hukuku.....	7
2.2. Türk-İslam Hukukunda.....	8
2.2.1. İslam Hukukunda	8
2.2.2. Türk Hukukunda	8
2.2.2.1. Osmanlı Dönemi	8
2.2.2.2. 765 sayılı TCK dönemi	9
3. BELGE KAVRAMI VE TÜRLERİ.....	10
3.1. Belge Kavramı	10
3.2. Belgenin Unsurları.....	12
3.2.1. Belgenin Yazılı olması.....	12
3.2.2. Aidiyet Unsuru	15
3.2.3. Hukuki Değer Unsuru	17
3.3. Belge Türleri	19
3.3.1. Özel Belge.....	19
3.3.2. Resmî Belge Hükmünde Belgeler	23
3.3.3. Resmî Belge	33

3.3.4. Elektronik Ortamda Oluşturulan Belgeler	37

İKİNCİ BÖLÜM

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

1. GENEL OLARAK	40
2. KAMU GÖREVLİSİ OLMAYAN (SİVİL) KİŞİ TARAFINDAN İŞLENEN RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU (M.204/1)	42
2.1.Genel Açıklamalar	42
2.2. Suçun Unsurları	42
2.2.1. Maddi Unsur	43
2.2.1.1. Hareket	43
a. Sahte Resmi Belge Düzenlemek	44
b. Gerçek Bir Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	47
c. Sahte Resmî Belgeyi Kullanma.....	49
2.2.1.2. Netice	51
2.2.1.3. İlliyet Bağı.....	52
2.2.1.4. Fail	52
2.2.1.5. Mağdur	53
2.2.1.6. Konu.....	55
2.2.2. Manevi Unsur.....	57
2.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	60
3.KAMU GÖREVLİSİ TARAFINDAN İŞLENEN RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU	62
3.1. Genel Açıklamalar	62
3.2. Suçun Unsurları	64
3.2.1. Maddi Unsur	64
3.2.1.1. Hareket.....	64
a. Resmî Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	64
b. Resmî Belgeyi Değiştirmek	66
c. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek.....	68
d. Sahte Resmî Belgeyi Kullanmak	69
3.2.1.2. Netice	70
3.2.1.3. Nedensellik Bağı	71
3.2.1.4. Fail	71

3.2.1.5. Mağdur	72
3.2.1.6. Konu	72
3.2.2. Manevî Unsur	72
3.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru	73
4. KUSURLULUK	75
4.1. Genel Bilgiler	75
4.2. Kusurluluğu Etkileyen Haller	76
5. SUÇTA CEZA MİKTARINA ETKİ EDEN HALLER (NİTELİKLİ UNSUR)	77
5.1. Ceza miktarını arttırıcı haller	77
5.2. Ceza Miktarını Hafifletici Haller	79
6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	80
6.1. Teşebbüs	80
6.2. İştirak	84
6.3. İçtima	86
6.3.1. Bileşik suç	86
6.3.2. Zincirleme Suç	87
6.3.3. Farklı Nevi'den Fikri İçtima	90
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNDA YARGILAMA USULÜ VE	
RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU İLE İLİŞKİLİ SUÇLAR	
1. YARGILAMA USULÜ VE YAPTIRIM	91
1.1. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü	91
1.2. Yaptırım	93
1.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme	94
2. RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU İLE İLİŞKİLİ SUÇLAR	95
2.1. Resmî Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu	95
2.1.1. Resmî Belgeyi Bozmak	97
2.1.2. Resmî Belgeyi Yok Etmek	98
2.1.3. Resmî Belgeyi Gizlemek	99
2.2. Resmî Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu	104
2.3. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu	108
SONUÇ	111
KAYNAKÇA	114

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
E.	: Esas
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
GÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kurulu
İMÜHFD	: İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde

MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TCK	: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TMK	: 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

İnsanların sosyal varlık olmalarının etkisiyle oluşturdukları toplumsal yapılar içerisinde geçmişten günümüze birbirleri ile olan ilişkileri içerisinde “yazılı” kaynaklara yönelmesi ile belge kullanımı giderek yaygınlaşmıştır. Günümüzde insanlar belgeleri sadece ticari veya hukuki ilişkilerinde değil hayatın pek çok alanında kullanmaktadır. Belgelerin yapısı itibariyle toplumsal güvenin üst seviyede olması beraberinde toplumsal düzeni korumaya yönelik düzenlemeleri de doğurmaktadır. Toplumsal düzeni olumsuz etkileyecek davranışlar ceza kanunları ile tanımlanarak yaptırıma bağlanmış olmakla, bireylerin güven duyduğu ve olası olumsuz durumlara karşı çözüm ürettiği birtakım belgelerin gerçek durumundan farklı bir hale getirmek veya göstermek, belgenin toplumda yarattığı güven sebebiyle, kamunun güvenine karşı işlenmiş suçlar arasında sayılmıştır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan “resmi belgede sahtecilik suçu” Ceza Kanunumuzun üçüncü kısmında bulunan “Toplum Karşı Suçlar” başlıklı alanda “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” isimli dördüncü bölümünde madde 204 ile düzenlenmiştir. Bu suç tipi, sıklıkla karşılaşılabildiği ve teknik ayrıntıları sebebiyle geniş bir biçimde ele alınacaktır.

Çalışmamıza konu suç üç bölüm halinde incelenecektir.

Birinci bölümde, sahtecilik kavramı, sahtecilik suçlarının tarihçesi ile belge kavramı ve türlerine ilişkin olarak genel bilgilere yer verilecek

İkinci bölümde resmi belgede sahtecilik suçu açıklanacak; suçun maddi unsuru kapsamında suçun faili, mağduru, konusu, ceza kanununca yaptırıma bağlanan fiiller, sivil kişi ve kamu görevlisinin kanuna aykırı suç oluşturan eylemleri suçun manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuru ile özel görünüş şekilleri açıklanacaktır. Bu bölümde resmi belgede sahtecilik suçunun maddi unsuru, manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuru kanun koyucu tarafından yapılan ayrıma paralel olacak şekilde sivil kişi ile kamu görevlisi tarafından işlenmesine göre ayrı başlıklar halinde değerlendirilmiştir. Suçun nitelikli halleri ise tek başlık altında değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde suçun yargılama usulü ve benzer suç tipleriyle ilişkisine yer verilerek açıklanacaktır.

Çalışmamızdaki açıklamalar kanun, öğreti ve yargı içtihatları ışığında yapılacak, her bir konuda yeni kanun ve eski kanunun benzer ve farklı yönleri ortaya konulacaktır. Bu şekilde uygulamada sıklıkla karşılaşılan suç tipi bakımından kanunun yaptırma bağladığı fiillerin daha iyi anlaşılması ve tartışmalı hususların öğreti ve yargı kararları altında incelenmesi sağlanarak konu hakkında bir bütünlük oluşturması amaçlanacaktır.

Çalışmamız sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılarak bitirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ VE BELGE KAVRAMI, TÜRLERİ

1. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARI

1.1. Genel Olarak

Belgede sahtecilik suçları Türk Ceza Kanunu'nda, ikinci kitabın, üçüncü kısmında, dördüncü bölümde “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlenmiştir.

Kamu güveni kavramı, sosyal ilişkilerle gerçekleşen karşılıklı güveni ifade eder¹. Kamu güveninin özünü toplumda bireylerin inanma ve aldatılmama hakkı oluşturur². Bu sebeptendir ki sahtecilik fiili toplum üzerinde aldatma yeteneği oluşturmuş ise cezalandırılmaktadır³.

Sahtecilik suçları yapısı gereği, konunun karakteri ve değişik biçimlerde ortaya çıkıyor oluşu sebebiyle karışık ve zor suçlardan olduğundan, suçun sistematik olarak ele alınmasını zorlaştırmaktadır⁴.

Kamu güvenine karşı suçların esasını toplumun, belli bir güven beslediği nesnelere ve beyanlar üzerinde gerçekleştirilen aldatıcı fiil oluşturur⁵. İspat aracı olarak kullanılan bu nesnelere ve beyanların doğruluğuna ve gerçekliğine duyulan güveni suistimal ile kamu güvenine karşı suç oluşur⁶.

¹ Erem, Faruk, *Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1961, C. 18, S.1-4, s.101.

² Keskin, Kaylan, *Kamu Güvenine Karşı Suçlar*, sıra 13. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm> s.1.

³ Toroslu, Nevzat, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, Savaş Yayınevi, 2018, Ankara, s.207.

⁴ Güngör, Devrim, *Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s.15.

⁵ Güngör, s.16.

⁶ Güngör, s.16.

1.2. Sahtecilik Kavramı

Sahte kelime olarak Farsça kökenli olup, Farsça bir sıfat olup, “*bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece; uydurma*” anlamına gelmektedir⁷.

Sahtecilik ise kelime olarak “sahtekarlık” yani sahte işler yapan, düzmece, sahteci kişiyi ifade eder⁸.

Ceza hukuku anlamında ise sahtecilik; “*gerçeğin hileli şekilde değiştirilmesi*”⁹ veya başka bir deyişle “*gerçeği olduğundan farklı gösterecek ve doğru olana aykırı bir yargıya neden olabilecek bir durumu*” ifade eder¹⁰.

Sahtecilik, geniş ve dar anlamda sahtecilik olarak ikiye ayrılmaktadır.

Sahteciliğin, tüm yalan şekillerinin ceza kanunu tarafından kapsam altına alınması geniş anlamda sahtecilik olarak anlamlandırılır¹¹. Bu halde sahtecilik başka suçların işlenmesi amacıyla kullanılan bir araç olarak ifade edilmektedir¹². Keskin’ e göre; kamu güvenine karşı suçlar, geniş anlamda sahtecilik suçlarındandır¹³.

Buna karşılık toplumsal düzende meydana gelen gelişmeye paralel şekilde, toplumu oluşturan bireylerin bazı şekil ve alametlerin (örneğin para, mühür, memurların düzenledikleri evraklar gibi yazıların) gerçekliğine olan güveninin artması ile bu şekil ve alametlere yönelen hilelerin dar ve cezai anlamda sahtekarlığı oluşturacağı kabul edilerek bu yönde ki hileli davranışların suç sayılarak cezalandırılması yoluna gidilmiştir¹⁴. Burada yapılan sahtecilik bir araç değil amaç

⁷ Güncel Türkçe Sözlük, <http://sozluk.gov.tr/>

⁸ Güncel Türkçe Sözlük, <http://sozluk.gov.tr/>

⁹ Gökçen, Ahmet, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 5.baskı. Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.12

¹⁰ Toroslu, s.206

¹¹ Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s. 645; Gökçen, s.12

¹² Erman, Sahir, *Sahtekarlık Cürümleri*, Gözden geçirilmiş 3. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul,1970, s. 1;

¹³ Keskin, Kaylan, *Kamu Güvenine Karşı Suçlar*, s.1

¹⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 645; Gökçen, s. 12

olup, bu halde toplumda bu şekil ve alametlere oluşan güven duygusu sarsılır. Bu halde hareket, geniş anlamda sahtecilikten ayrılarak, dar anlamda sahteciliği oluşturur¹⁵.

2. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Kamu güvenine yönelik suçlar arasında sayılan belgede sahtecilik suçları geçmişten günümüze hukuk tarihinde kamu güveninin korunması amacıyla bu suç tipine konu eylemlerin cezalandırıldığı görülmektedir. Bu sebeple belgede sahtecilik suçlarının tarihi gelişimi üzerinde durulması günümüzde ki tanımlaması açısından önem arz etmektedir.

2.1. Batı Hukukunda

2.1.1. Roma Hukukunda

Sahtecilik suçları ile ilgili olarak Roma Hukukunda özel bir düzenlemeye gidilmemiş olmakla birlikte, sahtecilik suçları bakımından genelde yalan tanıklık ve vasiyetnamelerde sahtekarlık fiilleriyle aynı başlık altında “*falsum*” kavramıyla ifade edildiği görülmektedir¹⁶. Bu dönemde “*stellionatus*” adıyla hukuki hilenin cezai hile haline dönüşmesini ifade eden bir suç şekli ortaya çıkmıştır¹⁷. Bu yeni suç bütün hile cürümlerini ifade eden bir anlam kazanmıştır¹⁸.

Bu dönemde evrakta sahtecilik suçlarına ilişkin ilk cezalandırma vasiyetnamelere ilişkin olup, Lez Cornelia de Falsis adlı kanun ile vasiyetnamelerdeki sahtecilik hususu ele alınmaktaydı¹⁹. Bu kanun ile ayrıca vasiyetnameyi yok etmek, gizlemek gibi sahtecilik suçuna konu olmayan fiillerin de cezai yaptırıma bağlanması düzenlenmişti²⁰. Vasiyetnamelere bu kadar değer atfedilmesinin sebebi toplumsal hayatta en geniş iktisap imkanının vasiyetname yoluyla elde ediliyor oluşundan

¹⁵ Erman, *Sahtekarlık Cürümleri*, s.4.

¹⁶ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Güncellenmiş 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 930.

¹⁷ Gökçen, s.13.

¹⁸ Erman, Sahir, *Sahtekarlık Cürümleri*, s.11; Gökçen, s.13

¹⁹ Erman, Sahir, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müsterek Unsurları*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.: 16, 1950, Sayı:1-2. Sayfa: 157-201. s.160.

²⁰ Erman, *Sahtekarlık Cürümleri*, s. 211.

kaynaklanmaktaydı²¹. Öyle ki vasiyetname ile belirlenen mirasçı karşısında kanuni mirasçıların dahi terekeye katılma imkanı bulunmamaktaydı²². Bu sebeple vasiyetnameye ilişkin olan sahtecilikler diğerlerine nazaran daha ağır cezalandırılmaktaydı²³. Yazılı şeklin uygulama alanı genişledikçe sahtecilik eylemlerine yönelik cezalandırmalarda zamanla vasiyetname dışındaki belgelerde de yapılan sahtecilik eylemlerinin cezalandırılması yoluna gidilmiştir²⁴.

2.1.2. Cermen Hukukunda

Belgede sahteciliği suç sayıldığı bir başka hukuk sistemi de Cermen Hukukudur. Burada sahteciliğin suç sayılmasından ziyade bu yöndeki eylemlerin bağlandığı cezai müeyyidelerin ağırlığı dikkat çekmektedir. Örneğin, Theodoricus'un Emirnamesi'nde bu suç için ölüm cezası, Ripuaire Kanunu'nda baş parmağın kesilmesi, Longobart Kanunu'nda elin kesilmesi, Vizigot Kanunu'nda ya malların yarısının müsaderesi ya da elin kesilmesi cezası, hatta failin suçtan zarar görenin kölesi olması gibi cezalar uygulanmıştır²⁵. Uygulanan yaptırımlar Cermen Hukukunda sahtecilik suçlarının ağır bir biçimde cezalandırıldığını göstermektedir²⁶.

2.1.3. Kilise Hukukunda

Kilise hukukunda yapılan düzenlemeler papalığa ait mektup veya vesikalarda yapılan sahtekarlık ile ilgili olarak yapılmaktaydı. Kişi eğer belgede yapılan bir sahteliğin farkına vardığı tarihten itibaren yirmi gün içinde sahteliği ortadan kaldırmaz ise aforoz edilmekteydi²⁷. Fiilin müeyyideleri eylemi gerçekleştiren kişiler yönünden de farklılık arz edebilmekteydi. Örneğin, suçu işleyen rahip ise ruhani görevlerden, ruhban sınıfından ise sahip olduğu imtiyazlarından yasaklanırdı²⁸.

²¹ Erman, Sahir, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, s.160.

²² Erman, Sahir, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, s.160.

²³ Aydil, Ertan. *Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Sahtekarlık Suçu*, Marmara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu hukuku Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006 s. 15.

²⁴ Gökçen, s.13.

²⁵ Erman, Sahir, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, s.163.

²⁶ Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, s. 163.

²⁷ Gökçen, s.14.

²⁸ Gökçen, s.14

Kilise hukukunda cezalandırmanın yapıldığı bir başka hal ise fiilin Krallık belgeleri üzerinde ve bir rahip tarafından yapılması halinde söz konusu olmaktadır. Bunun dışında işlenen sahtecilik suçları Kilise Hukuku'nun alanına girmemekteydi²⁹.

2.1.4. Orta Çağ Hukuku

Orta çağ Avrupa'sında ki pek çok mevzuatta sahtecilik el kesme cezası gibi cezalarla şiddetli bir biçimde cezalandırılmıştır. Hatta bazı kanunlarda müeyyide ile amaçlanın faili küçük düşürmek olduğu görülmüştür³⁰.

Sahteciliğin işleniş biçimine göre, suçun genel unsurları yönünden tasnifler yapılarak incelemelere gidilmiştir. Bunun sonucunda sahtecilik bakımından resmi veya özel, milli veya yabancı belge tasnifi yapılmış, failin kimliği de göz önüne alınmış ve resmi sıfatı bulunan failerin daha ağır cezalara çarptırıldığı görülmüştür³¹.

Yine bu dönemde bazı kanunlarda sahtecilik suçunun işleniş derecesine ve meydana getirdiği zararlara göre cismani cezalar veya ölüm cezası verilmekteydi³².

2.1.5. Yakın Zamanlar Hukuku

Fransa'da çıkarılan "*Sahtekarlık Fermanı*" ile yapılan düzenlemede sahtecilik fiilinin sivil veya memurlarca (görevleri dışında) işlenmesi halinde cezalandırılmaları hakimnin takdirine bırakılmaktaydı. Bu durumdaki kişiler hakkında ölüm cezası dahi verilebilme imkanı mevcut iken memurların görevleri ile ilgili işledikleri sahtecilik fiilinden dolayı aldıkları cezalar sivil veya memur tarafından görev dışı işlenen sahtecilik suçlarına oranla nispeten daha hafif olarak uygulanmıştır³³.

1813 tarihli Bayern Ceza Kanunu'nda sahtecilik suçlarında resmi belge özel belge ayrımı yapılarak, resmi belge de sahteciliğin kamu güvenine karşı işlenmiş bir suç türü olduğu, buna karşılık özel belgelerde yapılan sahteciliğin ise dolandırıcılık

²⁹ Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, s. 164.

³⁰ Gökçen, s. 15.

³¹ Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, s. 164.

³² Gökçen, s. 15.

³³ Erman, *Sahtekarlık Suçları*, s. 222; Gökçen, s.15.

suçunun nitelikli hali olduğu kabul edilmiştir. Ancak aradan geçen kısa süre içerisinde 1851 Prusya ve 1854 Baden Ceza Kanunları resmi ve özel belgede sahtecilik suçlarını birlikte ele alarak düzenlemişlerdir³⁴.

2.2. Türk-İslam Hukukunda

2.2.1. İslam Hukukunda

İslam hukukunda sahtecilik suçu devlet memurları yönünden taziren cezalandırma ile müeyyideye bağlanmıştır³⁵. Fiilin cezası önceden belirlenmemiş ya da belirlenmiş olup da cezası belirtilmemiş suçlarda yaptırımın hakim tarafından tayin edildiği suçlar hakkında uygulanan cezalandırma yöntemi olarak düzenlenmiştir. Örneğin sahte makbuz ile vergi tahsilatı yapan memurlar hakkında topladıkları paraların geri alınmasının yanı sıra ayrıca taziren cezalandırma yoluna gidilmiştir³⁶.

İslam hukukunda “*şiddetli bir suretle tazir edilerek salahı hali zahir oluncaya kadar haps*” şeklinde ki düzenleme ile resmi belgede sahtecilik, mahkeme ilamlarını tahrif eden kimseler hakkında tayin edilecek cezanın niteliği belirtilmiştir³⁷.

2.2.2. Türk Hukukunda

2.2.2.1 Osmanlı Dönemi

Osmanlı devleti genel itibarıyla her alanda olduğu gibi hukuki düzenlemelerinde de İslam hukukuna bağlı düzenlemeleri tercih etmiş ve yeni düzenlemeler yapma yoluna gitmemiştir³⁸.

1840 tarihli (Hicri 1256) tarihli Kanun-ı Ceza Belgede sahtecilik suçlarının tespit edilebildiği ilk düzenlemedir³⁹.

³⁴ Tezcan, Erdem, Önok, s. 930.

³⁵ Gökçen, s.16

³⁶ Aydil s. 17.

³⁷ Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana hatları ve Müşterek Unsurlar*, s. 181.

³⁸ Gökçen, s.16

³⁹ Gökçen, Ahmet, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul,1989, s.19 ten naklen Gökçen, s.16.

Tekniği ile ifade üslupları 1840 tarihli kanuna benzeyen 1851 tarihli (Hicri 1267) tarihli Kanunu Cedit' te de belgede sahtecilik suç sayılmıştır⁴⁰. Bunun yanı sıra 1858 tarihli (Hicri 1274) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun' un on beşinci faslında sahtekarlık suçları düzenlenmiş olup, resmi belgede sahtecilik suçu “kalabentlik cezası” şeklinde yaptırıma bağlanmıştır⁴¹. Bu kanundaki düzenlemeler kendinden önceki kanunlara oranla daha detaylı düzenlenmiş olup önemli bir kısmı Fransız Ceza Kanunu'ndan alınmıştır⁴².

2.2.2.2. 765 sayılı TCK dönemi

İtalyan Ceza Kanunu'nun iktibası suretiyle 1926 yılında 765 sayılı TCK kabul edilmiştir. Belgede sahtecilik suçları bu kanunun 339 ila 357 maddelerinde düzenlenmiştir⁴³.

Sahtecilik suçları, 765 sayılı TCK'nın ikinci kitabının "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler" başlıklı altıncı babının "Evrakta Sahtekarlık" isimli üçüncü (m. 339-349) ve "Hüviyet Cüzdanı ve Nüfus Tezkeresi, Pasaport, Ruhsatname, İlmühaber, Şahadetname ve Beyannamelerde Sahtekarlık" başlıklı dördüncü (m. 350-357) fasıllarında düzenlenmiştir.

765 sayılı TCK sahtecilik suçlarıyla ilgili düzenlemesine bakıldığında; resmi belgenin veya asıllarında yapılan sahtecilikler (m. 339, 340, 342/1-2, 347, 348, 349), Resmi belgenin onaylı örneklerinde sahtecilikler (m. 342/3-4, 347), Resmi belgenin özünde sahtecilikler (m. 341/2, 347), kimlik cüzdanlarında, nüfus tezkerelerinde, pasaportlarda, ruhsatnamelerde taklit, tağyir ve sahte belgenin kullanılması biçiminde yapılan sahtecilikler (m. 350, 352), kimlik cüzdanlarında, nüfus tezkerelerinde, pasaportlarda, ruhsatnameler hakkında yalan beyanda bulunma fiilleri (m. 351, 352), zabitanın teftişine tabi defter veya bilgilerde sahtecilikler (m.353), sağlık raporlarında

⁴⁰ Akgündüz, Ahmed, *Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer'i Tahlili*, İslami Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1, 1999, s.15.

⁴¹ Akgündüz, s.15.

⁴² Gökçen, s. 17.

⁴³ Aydil, s.18.

ve sahte raporlarını kullanılması suretiyle yapılan sahtecilikler (m.354, 356), özel menfaat sağlayacak belgelerde yapılan sahtecilikler (m. 355, 356), gerçek bir belgenin belirli bir şahsa ait olduğunu yalan yere iddia etmek (m. 357), şeklinde ayrı ayrı düzenlendiği görülmektedir. Özel belgede sahtecilik suçları 765 sayılı TCK'nın 345, 347, 348'inci maddelerinde düzenlenmiştir⁴⁴.

Sahtecilik suçları yönünden 765 sayılı TCK kapsamında yapılan düzenlemelerin ayrı ayrı maddelerde ve hatta fasıllarda oluşu bu kanun kapsamında yapılan düzenlemenin kazuistik bir yapıya bürünmesine sebep olmuştur⁴⁵. Buna karşılık 765 sayılı TCK'ya kıyasla, 5237 sayılı TCK ile sahtecilik suçları yönünden daha sade ve uygulaması kolay, kanunilik prensibine daha uygun bir düzenleme yapıldığı görülmektedir⁴⁶.

3. BELGE KAVRAMI VE TÜRLERİ

3.1. Belge Kavramı

Belge; Türk Dil Kurumu tarafından “*Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb., vesika, dokiiman*” şeklinde tanımlanmıştır⁴⁷. Bu “*belge*” belgede sahtecilik suçlarının maddi konusunu oluşturmaktadır.

Ceza kanunumuzda belgenin tanımı doğrudan yapılmamıştır. Ancak yasa koyucu madde gerekçesinde, belgenin unsurları, içeriği hakkında birtakım açıklamalar (hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerektiği gibi) yaparak belgeden ne anlaşılması gerektiği ve ne şekilde değer atfedilmesi gerektiği noktasında bir yol haritası çizmiştir⁴⁸.

Kanun koyucunun yasada belgenin tanımını yapmaktan kaçınmasının sebebi, yapacağı tanımlamanın uygulamada sorun yaratabileceği, buna karşılık kavramın

⁴⁴ 765 sayılı TCK için bkz. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/765.htm>

⁴⁵ Güler, Gökhan, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2018, s. 16.

⁴⁶ Gökçen, s.142.

⁴⁷ Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>

⁴⁸ Yeni TCK madde gerekçeleri, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc

yorumunun uygulayıcılar tarafından yapılmasının uygulamada daha sağlıklı sonuç vereceği düşüncesiyle bu tanımlamadan kaçınmıştır⁴⁹. Nitekim hâlihazırda kanun koyucu belgenin kapsamını gelişen ve değişen sistemlere göre, elektronik belgelere ilişkin düzenlemeler de göz önüne alındığında, genişletme eğilimindedir⁵⁰.

Bu sebepledir ki belge kavramı ceza hukuku uygulaması yönünden öğretide yer alan görüşler ve yargısal içtihatlarla tanımlanmıştır⁵¹.

Artuk/Gökçen' e göre TCK 204-212 aralığındaki sayılan suçlarda belgeden söz edilebilmesi için ortada olayları nakleden, hukuki değeri olan irade beyanlarına sahip, hukuka aykırı olmayan ve sonuç doğurmaya elverişli bir yazının bulunması gereklidir⁵². Benzer bir tanımlama ile Toroslu' da bir kimse tarafından oluşturulmuş ve irade beyanı veya olayın naklini içeren her türlü yazıyı, belge olarak tanımlamıştır⁵³. Tezcan/Erdem/Önok ise, belge kavramına ilişkin öğretideki tartışmalara girmeksizin belgeyi; hukuki öneme haiz ve onu meydana getiren kişinin beyanını delil amaçlı içeren yazı parçası olarak tanımlamıştır⁵⁴. Koca/Üzülmez ise belgeyi; beyanı tespit eden ve cisimleştiren, yazılı ve anlaşılabilir bir irade beyanı ihtiva eden şeyler olarak tanımlamaktadır⁵⁵.

Yargıtay öğretisi ile benzerlik gösterecek şekilde belgeyi; olayları yansıtan, hukuki değer taşıyan irade beyanlarına sahip ve belirli bir kimse tarafından oluşturulmuş yazı olarak tanımlamaktadır⁵⁶.

⁴⁹ Yılmaz, Zekeriya, *Gerekçe ve Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004.

⁵⁰ Gözel, Arif, *Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge*, SDÜHFD, C.5, S.1, Yıl 2015, s.146.

⁵¹ “Kanunda resmi belge kavramı tanımlanmamış, kavramın tanımı ve açıklanması doktrin ve içtihadı bırakılmıştır.” YCGK 21.03.2017 tarihli 2015/11-1183 E.2017/182 K. sayılı kararı .

⁵² Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 646-647.

⁵³ Toroslu, s. 226.

⁵⁴ Tezcan, Erdem, Önok, s. 933.

⁵⁵ Koca, Mahmut/ Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.715-716.

⁵⁶ “Türk hukukunda belgenin her şeyden önce yazılı bir materyal olduğu benimsenmekte ve ancak her yazılı olan şeyin belge olmayacağı, hukuken korunacak bir değeri ve delil niteliği olanların belge olabileceği kabul edilmektedir. Diğer taraftan, hukuki bir değerinin bulunması ve delil niteliği taşıması bakımından düzenleyenin belli olması da gerekir. Ceza hukukunda belge; belirli bir düşünce, hukuki ilişki veya vakayı yansıtan, başka deyişle hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir

Bu açıklamalar ışığında bakıldığında ceza hukukumuzda belge, öncelikle yazılı bir materyal olarak kabul edilmektedir. Ancak her yazılı olan materyalin belge olmayacağı, kağıt üzerindeki yazı içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması gerektiği, delil niteliğine haiz olması gibi hallerde belge olabileceği kabul edilmektedir. Madde gerekçesine bakıldığında belgenin varlığı genel olarak yazılı bir kağıt bulunması şartına bağlanmıştır. Ancak bu durumun mutlak olmadığı aynı gerekçede, araç plakalarının metal levhaya yazılmış olsa da resmi belge olarak kabul edilmesi gerektiği şeklinde bir örnekle belirtilmiştir.⁵⁷ Diğer taraftan kanun koyucu madde gerekçesinde, belgenin irade beyanını içermesi ve düzenleyenin belli olması gerektiğini, bu halde yazıya hukuki kıymet atfedilebileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak ceza hukukunda belgeyi; bir hukuki ilişki veya iradeyi yansıtan, hukuken sonuç doğurabilen ve düzenleyicisinin belli olduğu yazılı bir materyal olarak tanımlayabiliriz.

3.2. Belgenin Unsurları

3.2.1. Belgenin Yazılı olması

Belge öncelikle yazılı olmalıdır. İspat gücü ne olursa olsun yazılı olmayan materyaller belge sayılamaz⁵⁸. Nitekim TCK madde 204 gerekçesine bakıldığında kanun koyucunun belgede her şeyden önce “yazılılık” unsurunu aradığı görülmektedir⁵⁹. Bir olgunun yazı olarak kabul edilmesi için anlaşılır harflerle kayıt ortamına alınmış olması yeterlidir⁶⁰. Ancak yazılı her materyalin de belge olarak kabul edilebileceği düşünülmemelidir⁶¹. Materyal içeriğinde yer alan yazının kişinin iradesini tespiti yarar nitelikte olması yani anlaşılabilir olması gerekmektedir⁶². Bu bakımdan her ne kadar irade tespiti veya yargılama konusu uyuşmazlıklarda ispat

irade beyanını içeren ve düzenleyicisinin kim olduğunu da gösteren yazılı evrak olarak tanımlanabilir.” YCGK 2.01.2017 tarihli 2016/21-1065 E.2017/27K. sayılı kararı.

⁵⁷ Tezcan/Erdem/Önok, s. 934.

⁵⁸ Erman, Sahir, *Evrakta Sahtecilik Suçlarında "Varaka" Mefhumu*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.: 15, S.: 1, 1949, s.169.; Taneri, Gökhan, *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları*, Savaş Yayınevi, 2017, s.163.

⁵⁹ TCK 204. maddesi gerekçesi: “Belge, eski dilimizdeki “evrak” kelimesi karşılığında kullanılmakta olup, yazılı kağıt anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, yazılı kağıt niteliğinde olmayan şey, ispat kuvveti ne olursa olsun, belge niteliği taşımamaktadır.

⁶⁰ Taneri, s.159

⁶¹ Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarında "Varaka" Mefhumu*. s.167.

⁶² Gökçen, s.51-52.

niteliğinde delil mahiyeti olsa da resim, video gibi şeyler mevcut ceza kanunumuza göre “belgede sahtecilik” suçu yönünden belge olarak kabul edilmemektedir⁶³. Aynı şekilde sözlü açıklamalar, manyetik şeritler, dijital ortamda depolanmış veriler de belge niteliği taşımamaktadır⁶⁴.

Hiçbir anlam ifade etmeyen veya içeriği anlaşılamayan veya bazı harfleri okunabilir olsa da bir fikri yansıtmayan bir yazı belge olarak kabul edilemez⁶⁵. Buna karşın, bazı harfleri silinmiş olsa da içeriği okunabiliyor ve anlaşılıyorsa bu durum belgenin niteliğini etkilemeyecektir⁶⁶. Yazının iradeyi tespiti elverişli olduğu müddetçe alfabetik olarak düzenlenmiş olması gerekmemekte, şifreli veya sembolik sayılardan da oluşabileceği kabul edilmektedir⁶⁷. Ayrıca yazının belli bir zümre tarafından okunabilir mahiyette olması, örneğin doktor reçetesinin sadece eczacılar tarafından okunabilmesi gibi, yazının belge olma niteliğini değiştirmez⁶⁸.

Yazının hangi dilde yazıldığına bir önemi yoktur⁶⁹. Ancak yalnızca yazarı için anlam ifade eden bir yazının belge niteliği taşıdığından söz edilemez⁷⁰.

Belge sadece el yazısı ile değil aynı zamanda daktilo, bilgisayar gibi makine veya elektronik araçlarla yazılmış olması halinde de yazılı belge olarak kabul edilebilmektedir⁷¹. Ancak bu hususun, medeni kanunumuzdaki el yazısı vasiyetnamede ki gibi, bazı durumlarda kanunun açık hükmü ile reddedilmemiş olması gerekmektedir⁷². Örneğin Medeni Kanunumuza göre; vasiyetname murisin el yazısı ile yazılmadıkça geçerli değildir. Bu hükme aykırı bir vasiyetnamenin yazılışında

⁶³ Güngör, s. 34.; Bakıcı, Sedat/Yalvaç, Gürsel. *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2 (1. Baskı)*. Ankara: Adalet Yayınevi. 2008, s. 693

⁶⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s. 933.

⁶⁵ Bakıcı/Yalvaç s. 694, Gökçen, s.52.

⁶⁶ Gökçen. s.52.

⁶⁷ Güngör, s.35.

⁶⁸ Taşdemir, Kubilay, *Açıklamalı- İçtihatlı Belgelerde Sahtecilik Suçları*, Ankara 2013, s.30.; Taneri, s.163.

⁶⁹ Toroslu, s. 227; Tezcan/Erdem/Önok, s. 934.

⁷⁰ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 648.

⁷¹ Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarında "Varaka" Mefhumu*, s.171; Erman, Sahir, *Sahtekarlık Suçları*, 3. baskı, İstanbul, 1981 s.307.

⁷² Gökcan, Hasan Tahsin, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Ankara Barosu Dergisi, yıl:67, S. 3, Ankara 2009, s. 96.

kısmen de olsa el yazısı dışında makine gibi vasıtalardan faydalanılması halinde ortaya bir yazı çıkmış olmasına rağmen bu yazı amaçlanan hukuki sonucu doğurmayacağından belgeden sayılmayacaktır⁷³.

Belge üzerindeki yazının kullanılan vasıta itibariyle (kurşun kalem, mürekkep vb.) silinebilir olmasının bir önemi yoktur. Önemli olan yazının bir süreliğine de olsa muhafazasına imkan tanıyacak şekilde olması gerekmektedir⁷⁴. Dolayısıyla belgenin varlığı için iradenin uygun vasıtayla kaydedilmiş olması değil bu iradenin yazı ile kayıt altına alınması zorunludur.

Yazının üzerine yazıldığı materyalin kağıt olması zorunlu değildir⁷⁵. Taşınabilen bir materyalin üzerine yazılmış olması da yeterlidir. Bu sebeple yazının duvar, mezar taşı vb. yerlere yazılması halinde bu yazılara hukuken değer atfedilse dahi belge niteliği taşımayacaktır⁷⁶. Ancak buna karşın öğretide diğer unsurlarının var olması halinde yazının taşınmaz üzerine yazılması halinde belge olarak kabul edilmesi gerektiği görüşü de mevcuttur⁷⁷.

Belgede sahtecilik suçları bakımından yazının ait olduğu belgenin fotokopi ile çoğaltılması halinde, her ne kadar çoğaltıldığı belgenin aslını temsil ediyor olsa da fotokopinin belge niteliğinde olmadığı dolayısıyla fotokopi üzerinde yapılan değişiklikler bakımından cezai sorumluluk yükletilemeyeceği kabul edilmektedir⁷⁸. Aynı şekilde suça konu fotokopinin onaylı olmaması nedeniyle hukuki sonuç doğuracak nitelikte belge kabul edilemeyeceği cihetle iğfal kabiliyetine haiz bulunmadığı gerekçesiyle verilen mahkumiyet kararını bozmuştur⁷⁹. Bununla birlikte

⁷³ Erman, Sahtekarlık Suçları, s. 289; Soyaslan, Özel Hükümler, s.515.

⁷⁴ Toroslu, s.227; Soyaslan, Özel Hükümler, s.515.

⁷⁵ TCK 204. maddesi gerekçesi: “Belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kağıdın varlığı gerekli ise de bazı durumlarda belgenin varlığının kabulü için, yazının kağıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir”.

⁷⁶ Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarında “varaka” mefhumu, s.174., Bakıcı/Yalvaç s.69.

⁷⁷ Toroslu, s.227; Soyaslan, Özel Hükümler, s. 515. Torosluya göre evin duvarına yazılmış bir yazı belge için gerekli diğer unsurları da taşıması halinde belge olarak kabul edilebilmelidir. Toroslu, s.227.

⁷⁸ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s. 650-65.

⁷⁹ “...çekin vadesinde yapılan değişikliğin fotokopi üzerinden ilk bakışta anlaşılıyor olması karşısında, sanığın suça konu eylemi gerçekleştirirken nasıl bir hile kullandığının açıklanması ve sahtecilik suçu yönünden yapılan incelemede; yapılan sahtecilikte aldatma yeteneğinin bulunup

fotokopi evrakı yetkili makam (örneğin noter) eliyle onaylı suret haline getirilirse bu halde kamunun güven duyduğu belge haline gelmekle üzerinde yapılacak herhangi bir değişiklik belgede sahtecilik suçu yönünden sorumluluk doğurabilecektir⁸⁰.

3.2.2. Aidiyet Unsuru

Bir yazının belge niteliği taşıması için, bir ferdiyet ve hüviyeti olmakla muayyen bir kişinin eseri olması yani yazıdan, kimin tarafından yazılmış olduğunun anlaşılması gerekmektedir⁸¹. Aksi halde kim tarafından düzenlendiği belli olmayan bir yazı hukuken hüküm ifade etmeyeceğinden belge niteliği taşımaz⁸². Düzenleyenin bilinmesinden kastedilen yazıyı fiilen yazan kişi değil, adına düzenlendiği kişinin bilinmesidir⁸³. Bu nedenledir ki içeriği başka bir şahıs tarafından yazılmış olsa da belgenin atfedildiği şahıs imzayı atan kişidir⁸⁴.

Uygulamada bir belgenin kim tarafından düzenlendiğinin tespiti genelde belge altında ki imzadan anlaşılır⁸⁵. Bu sebeptendir ki yazının elle yazılmış olsa dahi altında imza olmaması halinde bir belgenin varlığından söz edilemez⁸⁶.

bulunmadığının takdir ve tayininin hakime ait olduğu da dikkate alınarak, çek aslının duruşmada mahkeme heyeti tarafından incelenip, özellikleri zapta geçirilerek suça konu çekin işgal kabiliyeti bulunup bulunmadığının belirlenmesi neticesinde sanığın hukuki durumunun tayin ve tespiti gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde mahkumiyet hükümleri kurulması...” Yarg.15.CD. 10.01.2018 tarihli 2015/679 E., 2018/192 K. Sayılı kararı; “Belgelerde sahtecilik suçlarında aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdirinin hakime ait olduğu da gözetilerek, öncelikle çek yaprağının renkli fotokopi veya printer yoluyla tümünden sahte oluşturulup oluşturulmadığı hususunda bilirkişi incelemesi yaptırılıp, belgenin aslının getirtilerek duruşmada incelenip özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan ve denetime olanak verecek şekilde dosyada bulundurulduktan sonra işgal kabiliyeti bulunup bulunmadığı tespit edilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, suça konu belge dosya içerisinde bulundurulmadan ve ne surette aldatıcılık özelliği taşıdığı konusunda bir tespit de yapılmadan eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi...” Yarg.11.CD. E. 2012/30062, 2014/17100 K. sayılı kararı.

⁸⁰ Gökçen, s. 56; Güngör, s.60.

⁸¹ Erman, Evrakta Sahtecilik Suçlarında “varaka” mefhumu, s.174.

⁸² Tezcan/Erdem/ Önok s 934; TCK madde 204 gerekçesi: “Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayali belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kağıt, belge niteliği taşımaz. Kağıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kağıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kağıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir.”

⁸³ Gökcan, s.99.

⁸⁴ Gökcan, s.99.

⁸⁵ Toroslu, s. 228; Tezcan/Erdem/Önok, s.934.

⁸⁶ Güngör, s. 36.

Buna karşılık özelliği sebebiyle imzalanması gerekmeyen yazılarda, örneğin piyango biletleri gibi, belge sayılabilirler⁸⁷.

İmzanın belge için zorunlu görüldüğü hallerde atılan imza, belgenin varlığı açısından zorunludur⁸⁸. Örneğin senetlerin paraflanması özel hukuk bakımından yeterli olmayıp, imzasız hali ile ikrar edilse dahi senet olarak kabul görmemekte, sadece, koşulları olması halinde, yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu bakımından fotokopi, faks vb. evraklar, imza unsuru eksikliği sebebiyle, senet olarak değil yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu sebeptendir ki sahtecilik suçlarında; belge niteliği olmayan yazıyla ilgili olarak “*belgede sahtecilik suçu*” nun oluşmayacağı kabul edilebilir⁸⁹.

Belgede sahtecilik suçlarında, 204. madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, yazının altındaki imzanın hayali bir kişi adına atılmış olması ile gerçekte başka bir kişi adına imzalanmış olması arasında suçun oluşumu açısından herhangi bir fark bulunmamaktadır⁹⁰.

Belgenin kim tarafından düzenlendiği çoğunlukla belgenin altındaki imzadan anlaşılabilir birlikte imzanın okunabilir mahiyette olması gerekmektedir. Bununla birlikte ad ve soyadın yazılması şart değildir. Ancak ticari defterler gibi bazı belgelerde imzanın varlığı aranmaz⁹¹.

Düzenleyen kişinin kim olduğu normal, olağan yollarla değil, bilirkişi vb. marifeti ile tespit edilebilecek nitelikte olan yazılar belge sayılmazlar⁹².

⁸⁷ Erman, *Evrakta Sahtecilik Suçlarında “varaka” mefhumu*, s.172.

⁸⁸ Gökçen, s.69.

⁸⁹ Gökçen s.100.

⁹⁰ TCK m. 204 gerekçesi “*Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır.*”

⁹¹ Toroslu, 228.

⁹² Ekinci, Mustafa/ Esen, Sinan, *Hırsızlık Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli İflas Belgede Sahtecilik ve Bilişim Alanlarında Sahtecilik*, Adalet Yayınevi, Ankara 2005, s.248 naklen Güler, s. 26.

Öğretide yazarının belirlenebilir olması halinde yazıcıdan temin edilmiş bilgisayar gibi özel cihaz çıktısı evrakların belge olarak kabul edilebileceği yönünde görüş mevcuttur⁹³.

Belgelerde imzanın toplumda bilinen genel kabul görmüş biçimde atılması şart olmamakla birlikte, imza yerine parmak izi, işaret vb. şekillerde de imzanın atılabilmesi mümkündür. Ancak başka bir işaretin kullanılabilmesi için bunun kanunda açıkça düzenlenmiş olması gerekmektedir⁹⁴.

3.2.3. Hukuki Değer Unsuru

Belgenin içeriği itibariyle hukuki kıymeti olan bir irade beyanını yansıtması, varlığı için zorunlu bir unsurdur⁹⁵. Bir yazı içeriğinin hukuki kıymeti bulunmaması halinde o yazının belge değeri yoktur. Belgenin belirli bir olayın nakli veya hukuki ilişkiyi, irade beyanını gösterir mahiyette olması halinde hukuken korunduğu kabul edilmektedir.

İçeriği itibariyle hukuki bir kıymet taşıması, belgeyi delil niteliğine haiz bir ispat aracı haline getirmektedir. Bu yönüyle delil değerine sahip, ispat aracı olarak kullanılabilen belgelerin kamu güvenine mazhar olduğu, bu tür belgelerde oluşabilecek sahtecilik eylemlerinin belgede sahtecilik suçuna konu olabileceği kabul edilmektedir⁹⁶.

Burada dikkat edilmesi gereken husus belgenin herhangi bir olaya ilişkin sadece ispat aracı olarak kullanılması değil, hukuki değeri olduğu kabul edilen bir olguya yönelik ispat aracı olması gerektiğidir. Yargıtay pek çok içtihadında belgenin

⁹³ Doğan, Koray, *Ceza Hukukunda Belge Kavramı*, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl: 5, S. 14, 2010, s.53.

⁹⁴ Borçlar Kanunu'nun 15. maddesi ile, imza atamaz durumda olan bir kişi imza yerine usulen tasdik olunmuş ve el ile yapılmış bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanmaya yetkili kılınmıştır.

⁹⁵ TCK m. 204 gerekçesi “*Bir belgeden söz edebilmek için, kağıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade etmesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir.*”

⁹⁶ Yaşar, Osman/ Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 5. C., Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s. 6192. Benzer görüş için bkz. Güngör, s.42.

hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması gerektiğinden bahsetmiştir⁹⁷. Bu sebeplerdir ki hukuken sonuç doğurmayan bir belgede kamunun güveni oluşmuş sayılamayacağından, bu şekilde bir yazı belge niteliğinde sayılmayacaktır⁹⁸.

Belgenin düzenlenme amacının varlığı açısından bir önemi yoktur. Bazı belgelerin oluşturulma amacı bir olayın kaydı veya delili olarak kullanılmasına yönelik olabileceği gibi, bazı belgelerin düzenlenirken böyle bir amacı olmasa dahi sonradan delil niteliği kazanabildiği hallerde söz konusu olabilmektedir⁹⁹. Örneğin sözleşmeler oluşturulurken amaçlanan, hukuki ilişkinin kaydı ve ihtilaf halinde ispat aracı olması iken mektupların oluşturulma anında böyle bir amacı olmayabilmektedir. Ancak buna rağmen mektupların da sonradan ispat aracı olarak kullanıldığı bir vakıada, içeriğinin hukuki bir değere haiz olduğu bu nedenle belge niteliğinde olduğu kabul edilebilmektedir¹⁰⁰. Bu tür belgelere tesadüfi belgeler denir¹⁰¹. Ancak belge tesadüfi dahi olsa süreklilik unsuruna haiz olmalıdır. Aksi halde yine belge niteliği taşıdığından bahsedilemeyecektir. Örneğin karın üzerindeki bir yazı bu sebeple belge olarak kabul edilmeyecektir¹⁰².

Belgenin hukuken sonuç doğuracak nitelikte olması sahtecilik eyleminin cezalandırmaya konu olabilmesi bakımından önem arz ettiğinden, hukuki etki doğurur nitelikte olmayan bir belge sahtecilik suçunun maddi konusunu oluşturamayacaktır. Yargıtay, sahtecilik isnadında belgedeki değişikliğin delil niteliğini araştırırken, “hukuki bir iddiaya (bir hakkın doğumu veya sona ermesine) esas olup olamayacağı” hususuna dikkat çekmektedir¹⁰³. Sahteciliğin sübutunda herhangi bir tereddüt olmasa dahi, eyleme konu belgenin hukuken kullanılabilir olmaması belgenin delil niteliğine

⁹⁷ YCGK 04.04.2017 tarihli 2017/11-46 E. 2017/211 K. sayılı kararı; YCGK 2015/15-39 E. 2017/74 K. sayılı kararı; Yarg. 11. CD. 02.10.2018 tarihli 2018/3440 E. 2018/7539 K. sayılı kararı.

⁹⁸ Doğan, s.55.

⁹⁹ Gökcan, s. 98, Tezcan, Erdem, Önok, s.935.

¹⁰⁰ Güngör, s.40.

¹⁰¹ Tezcan, Erdem, Önok, s.935.

¹⁰² Doğan, s.40, Tezcan, Erdem, Önok, s.935.

¹⁰³ “Yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre resmi belge; içeriği olan hak doğurucu, kaldırıcı ve kanıt aracı olan yazı olup, taşınabilen bir vasıta üzerine tespit edilen, belirli bir kimsenin eseri olan, usuli bir ilişki veya diğer bir hukuki bir münasebet içinde hukuki bir iddiaya dayanak olmaya veya bu iddiayı çürütmeye ya da hukuken önemli bir olayı ispat etmeye elverişli irade, açıklama veya beyanlarını yahut 2019/737 K. sayılı kararı

haiz olmadığı sonucunu doğuracaktır.

3.3. Belge Türleri

Ceza kanunumuzda belgeler türlerine göre, resmî belge, özel belge ve resmî belge niteliğinde belgeler şeklinde tasnif edilerek “belgede sahtecilik suçları” bu tasnife göre düzenlenmiştir¹⁰⁴. Bu ayırım sonucunda suçun oluşumu için belgenin türüne göre farklı koşullar aranmaktadır. Buna sebep olarak belgelerin türüne göre ispat ve kamu güvenine olan etkisi gösterilebilir. Örneğin, kamu görevlisi tarafından düzenlenen belgenin kamu güvenine mazhar oluşu ile sahteliği sabit olana kadar geçerli olması karşısında bu tür belgelerde gerçekleştirilen eylem, belgenin türü nedeniyle, özel belgelere nazaran daha ağır cezai yaptırıma bağlandığını söylemek mümkündür¹⁰⁵. Bunda hem belgenin kamu güvenine sahip olması hem de ispat gücünün diğer belgelere göre daha fazla olması gerekçe gösterilebilir¹⁰⁶.

3.3.1. Özel Belge

Bir belgede aranan özelliklere haiz olmakla birlikte, resmi belge veya resmi belge niteliğinde belgelere ait özellikleri taşımayan belgeler özel belgedir¹⁰⁷. Bu haliyle resmi belgenin unsurlarını taşımayan her türlü belgeyi özel belge olarak kabul edebiliriz¹⁰⁸.

¹⁰⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.657.

¹⁰⁵ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.658

¹⁰⁶ Taşdemir, s. 36; Üstüner, s. 20; Ahmet Gökçen, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Resmi Belgede Sahtecilik Suçları (TCK m. 204)”, *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi*, Yıl 2, S. 6-7, Ekim 2005, (Yeni Türk Ceza Kanunu), s. 189; Niyazi Çiçek, “Hukuksal Geçerlilik Bakımından Resmi Belgelerin Biçimsel Özellikleri”, *Amme İdaresi Dergisi*, C. 40, S. 4, Aralık 2007, s. 138.

¹⁰⁷ Gökçen, s.87.

¹⁰⁸ Toroslu, s.232; Turhan, Çağda Nur, Sedat, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2016, s. 27.

Kural olarak kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş belgeler resmi belge olarak kabul edilse de belge kamu görevlisinin görevi veya yetkisi dışında tanzim edilmiş ise bu şekilde düzenlenmiş belgeler özel belge olarak kabul edilmektedir¹⁰⁹.

Kanun koyucu resmi belgelerde olduğu gibi özel belgeler için de kanunda ayrıca özel bir tanımlama yapmamıştır. Bununla birlikte kanun koyucu açısından özel belgenin varlık şartlarından birisi de belgenin kanunda resmi belge veya resmi belge hükmünde kabul edilmemiş olmasıdır. Nitekim Türk Ceza Kanunu'nun 210/1. maddesinde sayılan belgeler, esas itibariyle özel belge olmakla birlikte ticaret hayatında bu belgelere verilen önem sebebiyle resmi belge hükmünde kabul edilmiştir¹¹⁰. Burada belgeye resmiyet kazandıran husus kanunda belirtilmiş olması değil, bu belgelerin “resmi belge” niteliğinde olduklarının belirtilmesidir. Zira bir belgenin salt kanunda düzenlenmesi zorunlu olarak belirtilmiş olması, o belgenin resmi bir belge olarak sayılması için yeterli değildir. Örneğin, Ticaret Kanununda zorunlu olarak tutulması emredilen ticari defterler resmi belge değil, özel belge olarak kabul edilir¹¹¹.

Diğer belgelerde olduğu gibi özel belgelerin de ispat aracı olarak düzenlenmiş olmasına bakılmaksızın hukuki vakıa veya ilişkiyi ispat etmesi varlığı açısından yeterlidir¹¹². Yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilen eden yazılar da özel belge olarak kabul edilir¹¹³. Bu anlamda herhangi bir hakka yönelik ispata fayda sağlamasa bile bir vakıayı ispata yarayan özel mektuplarda belge olarak kabul edilebilir¹¹⁴.

Özel belgelerde sahtecilik suçu yönünden korunan hukuki yarar tıpkı resmi belgelerde olduğu gibi korunan kamu güvenidir¹¹⁵.

Yargıtay, resmi belge aslının bulunmaması veya belgenin resmi belge sayılması için gerekli şartların eksikliği halinde somut olayın özelliğine göre; eylemin

¹⁰⁹ Güngör s.63; Toroslu, s.232.

¹¹⁰ Tezcan, Erdem, Önok s.942, Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 662; Gökçen, s.87.

¹¹¹ Güngör, s. 63

¹¹² Güngör, s.63.

¹¹³ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 662.

¹¹⁴ Gökçen, s.87

¹¹⁵ Gündüz/Gültaş, s. 203

suç oluşturmayaacağı veya özel belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği yönünde karar vermektedir¹¹⁶. Örneğin Yargıtay; “*Sanığın, kızının borcundan ötürü düzenlenen senedi ödeyeceğinden bahisle şikayetçiden isteyerek alıp yırtmak suretiyle yok ettiğine dair ikrarı karşısında, yırtılan senet ortada bulunmadığından Ticaret Kanunu'nun 688. maddesine uygunluğunun tespitinin imkansız oluşu nedeniyle eylemin Türk Ceza Kanunu 345. maddesi delaletiyle 345. maddesine uygunluğunun kabulü ve buna göre hüküm kurulması gerekirken yetersiz gerekçelerle delil yokluğundan beraatine karar verilmesi.*” veya “*Sanığın, suça konu senetteki sadece imzanın ve borçlu Erol Terzi yazısı altındaki adres kısmındaki yazıların kendisine ait olduğunu savunması, 23.11.2004 tarihli ekspertiz raporunda, senetteki sadece "Hüseyin Ihlamur" isim yazısının katılan Hüseyin Ihlamur'a ait olduğunun tespit edilmiş olması, 17.02.2005 tarihli kriminal ekspertiz raporunda ise senet üzerindeki "Hüseyin Ihlamur" yazısı dışında kalan yazı ve rakamların sanık M.E ve katılan Hüseyin Ihlamur'un eli ürünü olmadığına tespit edilmiş olması karşısında, suça konu senedin sanık tarafından imzalandığı sırada Türk Ticaret Kanunu'na göre bulunması zorunlu öğelerin tam olarak bulunduğu şüpheli olması nedeniyle senet vasfında bulunmayıp sanığın eyleminin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağına gözetilmeyerek, yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması..” şeklinde kararları ile de görüleceği üzere Yargıtay belge aslının olmaması halinde resmi belgede sahtecilik suçunun oluşmayacağını, yine resmi belge için gerekli zorunlu unsurların eksikliği halinde belgenin “resmi belgede sahtecilik suçu” değil*

¹¹⁶ “*Sanık R.K. un Bulancak İlçesi'nde katılan Axa Sigorta A.Ş.'nin acentesi Rima Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd Şirketi'nin yetkilisi olduğu, olay tarihinde sanığın "zorunlu karayolları taşımacılık sigortası" olan poliçeleri müşterilerine satıp sistemden onayladıktan sonra başlıklarını bilgisayar teknikleri kullanmak sureti ile "Karayolları Yolcu Taşımacılık Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Poliçesi" olarak değiştirip belgede sahtecilik yaparak müşterilere verip haksız kazanç temin edip katılan Axa Sigorta A.Ş'yi gerçekte olmayan teminat sorumluluğuna soktuğu iddia olunan olayda; dosyadaki emsal sigorta poliçeleri ve katılana ait poliçelerle, tanık beyanları ve sanığın aksi ispatlanamayan beyanlarından "zorunlu karayolları taşımacılık sigortası poliçesi" ile "karayolları yolcu taşımacılık zorunlu ferdi kaza sigortası poliçesi" arasında kapsam olarak farklılık olmadığı, sanığın da aynı teminatları karşıladığı için böyle bir yöntemle başvurduklarını amaçlarının müşterinin trafikte kontrol esnasında mağduriyetini gidermek olduğunu savunduğu, başlıkları değiştirildiği iddia olunan poliçelerin ele geçirilemediği, dolayısı ile iğfal kabiliyeti hususlarının tespit edilemediği, katılan sigorta şirketi yazısından bu şekilde düzenlenen poliçelerle taraflarına bir hasar başvurusu olmadığı, yani zarar ettikleri yönünde emare bulunmadığı neticede sanığın atılı suçlardan cezalandırılmasına yeter her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil saptanmadığı anlaşılmakla...” Yarg. 11. CD. 02.11.2016 tarihli 2014/6501 E. 2016/8234 K. sayılı kararı. Benzer mahiyette Yargıtay 11. CD. 20.12.2006 gün ve 4271/10536 s. karar için bkz. Gökçen, s.88,*

özel belgede sahtecilik suçuna konu olabileceğini belirtmiştir¹¹⁷.

Özel belgeye ait bir suretin onaylanması ile suretlerde özel belge niteliği kazanır¹¹⁸. Ancak bu onay o belgeyi resmi belge haline getirmez¹¹⁹. Örneğin her ne kadar kanunen noter tarafından onaylanmış belgenin sahtecilik suçuna konu olabileceği kabul edilmiş ise de belgenin noter tarafından onaylanmış olması o belgeyi resmi belge haline getirmez¹²⁰.

Buna karşın Yargıtay içtihatlarında, her ne kadar özel belgenin resmi dairelere sunulması ile üzerine kayıt kaşesi vurulması, havale işlemi gibi işlemlerin yapılmasının belgeye resmîyet kazandırmayacağını belirtmiş ise de özel belgenin resmi makam tarafından onaylanması halinde belge içeriğinin özel belgede sahtecilik suçuna, onay kısmı itibarıyla de resmi evrakta sahtecilik suçuna konu olabileceğini belirtmiştir¹²¹.

Niteliği itibarıyla özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturan faturalar, özel belge olsalar da istisnai olarak resmi belge sayılabilirler. Resmi belgenin unsurlarından olmakla kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmiş olan bir belgenin bu özelliği ile resmi belge niteliği kazanabildiğinden hareketle; kamu kurumunun tarafı olduğu bir sözleşme ile resmi belgenin varlığından söz edilebilir. Böyle bir durumda, sözleşme özel hukuk hükümlerine tabi ve taraflar arası ilişki ticari bir nitelik oluştursa da kamu kurumu adına düzenlenen faturalar da resmi belge niteliği kazanmaktadır¹²².

¹¹⁷ 11. CD T: 13/01/2015 E: 2014/19692 K: 2015/378 (Şan, Sedat, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2015, s. 47.

¹¹⁸ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 662.

¹¹⁹ Güngör, s. 56

¹²⁰ Güngör s. 56.

¹²¹ YCGK 29.09.2015 tarihli 412/286 sayılı kararı.

¹²² Ünal, Kürşat Oğuz, *Sahte Fatura ve Faturadan Doğan Sorumluluklar*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. X, s.1,2 y.2006, s.28.

3.3.2. Resmî Belge Hükümünde Belgeler

Kanun koyucu, bir kısım özel belgenin sahtecilik suçuna konu olması halinde bu belgelere resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağını düzenlemiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 210 maddesi "Resmi Belge Hükümünde Belgeler" başlığı altında "Özel belgede sahtecilik suçunun konusunun, emre veya hamiline yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil veya vasiyetname olması halinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanır" şeklinde düzenleme ile bir kısım belgeleri saymış ve bu belgelerin resmi belge niteliğine haiz olduğunu belirtmiştir. Aynı kanun maddesinin ikinci fıkrasına bakıldığında ise "Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, dış tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur." şeklinde düzenlenmiştir.

Madde gerekçesinde de "Madde, ticarî hayatta büyük yer tutan ve basit bir ciro ile veya buna bile gerek görülmeksizin tedavül eden bazı evrakı daha ciddî bir şekilde korumak maksadına yöneliktir. Madde ile sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Burada söz konusu olan, sadece resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir. Sayılan belgelerde sahtecilik yapılması durumunda, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler bütün olarak uygulanır.

Kambiyo senedi veya emtiayı temsil eden evrak, imzalı ve boş olarak faile tevdi edilmiş olup da fail, bunu tevdi maksadından farklı bir şekilde doldurmuşsa, o takdirde açığa atılan imzanın, kötüye kullanılmasına ilişkin yaptırım uygulanacaktır. Çünkü, bu durumda, tevdi edilen kağıt, imzalı ve fakat boş olarak verildiği için, henüz belge niteliğini kazanmamıştır.

Maddede, son zamanlarda tahvillerde de sahtecilik fiillerinin geniş ölçüde gerçekleştirilmesi ve bu nedenle güvenliğin çok zarara uğraması nedeni ile "her türlü

tahviller” de özel himaye altına alınmıştır; ayrıca el yazılı vasiyetnamelerde gerçekleştirilen sahtecilik dolayısıyla, resmî belgede sahtecilik hükümlerinin uygulanacağı açıklanmıştır. Burada söz konusu olan vasiyetname, noter huzurunda yapılmamış olanlardır. Noterin, talep üzerine düzenlediği vasiyetname bir resmî belge olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur. Burada geçen vasiyetname, ölen kişinin meydana getirdiği el yazısı ile yapılmış veya onun beyanı üzerine özel kişilerce saptanmış vasiyetnamelerdir.” şeklinde ki gerekçesi ile kanun koyucunun bu belgeleri resmî belge niteliğinde kabul etme sebebi açıklanmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus ikinci fıkrada sayılan özel belgelerin sahtecilik suçuna konu olması halinde cezalandırmanın resmî belgelerdeki gibi yapılacağıdır. Maddenin ilk fıkrası ile sayılan özel belgelerin sadece ceza tayini noktasında değil, bütünüyle resmî belgeye ait hükümlere tabi olacağını düzenlenmiştir¹²³.

Bu belgeler üzerindeki sahteciliğin cezai sonuç doğurması için ayrıca kullanılmış olması şart değildir. Bu durum ilgili belgelerin resmî belge niteliğinde sayılmasının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır¹²⁴.

Bu çerçevede Türk Ceza Kanunu'nun 204/1. maddesinde sayılan belgeler üzerinde işlenen sahtecilik kamu görevlisi olmayan kişinin resmî belgede sahteciliği olarak da cezalandırılır.

Burada özel evrak niteliğinde olan belgelerin resmi belgeye eşit sayılmasının bir nedeni de bu tip belgelerin ekonomik değerleri ve sosyal etkilerinin fazla olmasından kaynaklanır¹²⁵.

Özel belgenin resmi belge gibi işlem görmesi sadece ceza yönü ile değil her yönüyle değerlendirilmesi anlamı taşımaktadır¹²⁶. Bu itibarla emre veya hamiline düzenlenen kambiyo senetlerinde ve emtiayı temsil eden senetlerde sahtecilik suçu,

¹²³ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 663.

¹²⁴ Y.C.G.K. 01.10.2002, 6-194/332; Güngör s.65.

¹²⁵ Toroslu, s. 233.

¹²⁶ Özbek//Doğan/ Bacaksız/Tepe, s. 840, Toroslu s.234; Tezcan/Erdem/Önok s.941.

diğer özel belgelerde olduğu gibi, sahte belgenin kullanıldığı anda değil sahteciliğin yapıldığı anda tamamlanır¹²⁷. Başka bir ifadeyle suç için sahte belgenin düzenlenmesi veya değiştirilmesi yeterlidir.¹²⁸

Ancak özel belgenin resmi belge olarak sınıflandırılması belgeyi ilgilendirdiğinden, bu belgeleri düzenleyenleri kamu görevlisi haline getirmez¹²⁹. Bu sebeple resmi belge niteliğinde kabul edilen özel belgelerde (örneğin emtiayı temsil eden veya kambiyo senetlerinde) sahtecilik fiili Türk Ceza Kanunu'nun 204/1. maddesindeki suçu oluşturur.

Kanunda sayılan ve resmi belge niteliğinde kabul edilen özel belgelerin resmi belge hükmünde sayılabilmesi için kanuni tüm şekil şartlarına uygun olarak düzenlenmiş olması gerekmektedir. Aksi halde bu belgeler belge hükmünde değil özel belge niteliğinde kabul edilecektir¹³⁰. Nitekim Yargıtay görüşü de bu yöndedir¹³¹.

Kambiyo senetleri, illetten mücerret yani sebebe bağlı olmayan, soyut kıymetli evraktır¹³². Bir diğer adı ticari senet olan kambiyo senetleri; Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemeye göre bono (senet) poliçe ve çekten oluřmaktadır¹³³.

Kambiyo senetleri sunduğu hak sahipliğinin tespit şekline göre nama yazılı kıymetli evrak, hamile yazılı kıymetli evrak ve emre yazılı kıymetli evrak olarak üçe ayrılır. Kambiyo senetlerinin niteliği itibariyle TCK 210/1. maddesinin konusunu oluşturabilmesi için emre veya hamiline yazılı olması gerekmektedir. Kanun koyucu

¹²⁷ Toroslu s. 234; Doğan, 61.

¹²⁸ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.663 vd.; Gökçen, 90.

¹²⁹ Soyaslan, *Özel Hükümler*, s. 520.

¹³⁰ Koca/Üzülmez, s.721; Gökçen, s. 91; Tezcan/Erdem/Önok s.941.

¹³¹ Yarg. İBK 14.12.1992 tarihli 1/5 sayılı ve YCGK 24.03.1998 tarihli 51/106 sayılı, Yarg. 11. CD. 06.05.2019 tarihli 2017/284 E. 2019/4432 K. sayılı kararları; “*Kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin TTK 'da öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup Yargıtay İBK'nun 14.12.1992 tarih ve 1/5sayılı kararında da açıklandığı üzere TTK'nın 692/5 maddesi gereğince çeklerde bulunması zorunlu olan keşide yerinin bir duraksamaya meydan vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Somut olayda suça konu çekin “G.tepe” biçiminde gösterilen keşide yerinin anlaşılabilir bir idari birim adını ihtiva etmemesi nedeniyle özel belge niteliğinde bulunduğunun gözetilmemesi...*”Yargıtay 11. CD. 25/01/2011 tarih, 2009/23349 E., 2011/340 K. sayılı kararı.

¹³² Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Vedat Kitapçılık, 22. Baskı, İstanbul 2018, s. 137.

¹³³ Pulaşlı, Hasan, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.117.

nama yazılı senetleri bu kapsama almamıştır çünkü nama yazılı senet devrinin sonuç doğurabilmesi için senedin zilyetliğin devri ile beraber bir temliknameyle verilmesi şarttır. Bu sebeple tedavül yeteneği diğer senetlere göre daha azdır¹³⁴ ve kanun koyucu nama yazılı senetleri resmi belge hükmünde kabul etmemiştir.

Kambiyo senetlerinin metin veya şeklinden, nama veya hamiline yazıldığı anlaşılmıyor ise kanun koyucu kural olarak senedin Emre yazılı olduğunu kabul etmektedir¹³⁵.

Poliçeler kayıtsız şartsız ödeme emri niteliğinde olup keşideci tarafından üzerinde yazılı tutarın bir kişiye veya emrine ödeneceğini beyan eden senetlerdir. Poliçelerde keşideci, muhatap ve lehdar (alacaklı) şeklinde üçlü bir hukuki ilişki söz konusudur¹³⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nda poliçenin unsurları sayılmıştır. Kanunda sayılan unsurlardan birini ihtiva etmeyen senet poliçe sayılamamaktadır. Buna göre poliçede bulunması gereken unsurlar;

-Senet metninde “Poliçe” kelimesini, senet Türkçe 'den başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelime,

-Belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havale,

-Ödeyecek olan kişinin, “muhatabın” adı,

-Vade¹³⁷,

-Ödeme yeri¹³⁸,

¹³⁴ Gökçen, s.93.

¹³⁵ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 664.

¹³⁶ Güler, s. 38.

¹³⁷ Vade her ne kadar zorunlu unsurlar arasında sayılmış ise de TTK 672/2 maddesine göre vadesi gösterilmemiş poliçenin görüldüğünde ödeneceği kabul edildiğinden vade eksikliği poliçenin varlığı için gerekli şartlarını etkilememektedir.

¹³⁸ TTK 672/3. maddesi gereği ödeme yeri ayrıca gösterilmemiş ise muhatabın adının yanında yazılı yerin ödeme yeri olarak sayılacağı ve hatta bu yerin muhatabın yerleşim yeri sayılacağı ifade

-Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı,

-Keşide (düzenleme) tarihi ve yeri,

-Keşidecinin (düzenleyenin) imzası.

Yukarıda belirtilen unsurları taşımayan belgeler poliçe olarak kabul edilmemektedir. Bu sebeptendir ki böyle bir belge de yapılan sahtecilik eylemine ilişkin yargılama özel belgede sahtecilik suçlarına ilişkin mevzuata göre yapılabilir¹³⁹.

Bono tıpkı poliçe gibi bir ödeme aracı olmakla birlikte, üzerinde yazılı miktarda paranın bir kişiye veya emrine belirli bir vadede kayıtsız şartsız ödeneceği taahhüdüdür. Bonoda, poliçeden farklı olarak, keşideci ve lehdar arasında ikili bir ilişki söz konusudur. Bono ile keşidecinin senet bedelini lehdara ödemeyi taahhüt etmesi mücerret bir borç ikrarı olarak da ifade edilebilmektedir¹⁴⁰.

Bononun unsurları ise 6102 sayılı TTK'nın 776. maddesinde şu şekilde sayılmıştır;

-Senet metninde “bono” veya “emre yazılı senet” kelimesini ve senet Türkçe ‘den başka bir dille yazılmışsa, o dilde bono veya emre yazılı senet karşılığı olarak kullanılan kelime,

- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadi,

- Vade,

- Ödeme yeri¹⁴¹,

- Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı,

edilmekle; tıpkı vade de olduğu gibi poliçede ödeme yerinin de ayrıca yazılmamış olması poliçenin varlığı açısından gerekli şekil şartlarını etkilememektedir.

¹³⁹ Güngör s. 66.

¹⁴⁰ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3.Baskı, Ankara 2001, s.199.

¹⁴¹ TTK' nun 777/4. maddesine göre bonoda düzenleme yerinin gösterilmemesi halinde, bono keşidecinin adı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılır.

- Düzenlenme tarihini ve yeri,

- Düzenleyenin imzası,

Türk Ticaret Kanunu' na göre bono ve poliçe (m.672 ve m.777) hamiline yazılı olarak düzenlenemez. Bu şekilde düzenlenecek olan bono yahut poliçeler gerekli şekil şartlarına uyulmadığından kambiyo senedi ve dolayısıyla resmi evrak niteliği taşımayacaklardır.

Buna karşılık bononun şekil şartlarını tam olarak taşıması halinde resmi evrak olarak sayılması gerekmektedir. Nitekim benzer bir durumda Yargıtay "*Sanığın katılan adına sahte bono düzenleyip icraya koymak suretiyle kullandığının iddia olunması, sanığın senedin çalışanları tarafından doldurulmuş olabileceği ve kendisinin de avukatı aracılığıyla icraya koyduğunu savunması, kriminal raporda "senet üzerinde atılı bulunan imzanın katılanın eli ürünü" olmadığına tespit edilmesi, suçta konu senedin sanık tarafından Afyonkarahisar 1. İcra Müdürlüğü'nün 2002/1246 sayılı dosyası üzerinde icraya konarak menfaat temin eden tarafın sanık ve bononun unsurlarının tam olması karşısında; eylemin 765 sayılı TCK'nun 342/1, (5237 sayılı TCK'nun 204/1) maddeleri kapsamında resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde beraat kararı verilmesi...*" şeklinde hüküm kurmuştur¹⁴². Yargıtay'ın da kararlarında işaret ettiği gibi bonoda bulunması gereken unsurların eksikliği halinde belge özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturacaktır¹⁴³.

Çekler bir ödeme emri niteliğine haiz poliçe gibi uhdesinde üçlü bir ilişki barındıran bir kıymetli evraktır. Kanun koyucu Çeklere özel ayrıca bir düzenleme ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 780 vd. (6762 sayılı TTK'nın 692 vd.) maddeleri dışında bir de 5941 Sayılı Çek Kanunu düzenlemiştir.

¹⁴² Yarg. 11. CD., 21.01.2014 tarih, 2012/13820 E., 2014/1176 K.

¹⁴³ Özen, s.685; Yarg 4. CD. 17.03.2009, E. 2006/698, K. 2009/2510 sayılı kararı.

Çekin unsurları TTK'nın 780'nci maddesinde belirtilmiş olmakla devam eden maddede (TTK m. 781) bu unsurlardan birini içermeyen senedin çek sayılamayacağı düzenlenmiştir. Çekte aşağıdaki unsurların bulunması gerekir:

- Senet metninde “çek” kelimesi ve eğer senet Türkçe 'den başka bir dille yazılmış ise o dilde “çek” karşılığı olarak kullanılan kelime,

- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale,

- Ödeyecek kişinin, “muhatabın” ticaret unvanı,

- Ödeme yeri,

- Düzenlenme tarihini ve yeri,

- Düzenleyenin imzası,

6102 sayılı TTK'nın 781/2'nci (6762 sayılı TTK. m.693/2) maddesine göre, çekte açıklık yoksa, muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterildiği takdirde, çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa, çek muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenir. Böyle bir yerin de bulunmaması çekin geçersizliği sonucunu doğurur ve bu halde çek yalnızca özel belge hükmünde kabul edilir¹⁴⁴.

Hisse senedi ve tahvil de kanun koyucu tarafından kıymetli evrak niteliğinde senetler arasında kabul edilmektedir.

Tahviller de 6762 sayılı TTK'nın 420. maddesinde; “*Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine (tahvil) denir.*” şeklinde tanımlanmak suretiyle düzenlenmiştir.

Emtia senetleri, tıpkı diğer kıymetli evraklar gibi hukuki varlığı belirli şekil şartlarına bağlanmış ve malları temsilen verilen kıymetli evrak niteliğinde

¹⁴⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 666.

makbuzlardır¹⁴⁵. Emtiayı temsil eden üç türlü belge bulunduğu söylenebilir¹⁴⁶. Bunlar; makbuz senedi, varant ve taşıma senedir¹⁴⁷. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nda konşimento, nakliye poliçeleri, posta çekleri ve benzerlerinin de emtiayı temsil eden belge niteliğinde oldukları ifade edilmiştir¹⁴⁸. Bu senetlerin resmi belge sayılması için taşımaları gereken unsurlar Türk Ticaret Kanunu 834, 835 ve 857. maddelerinde sayılmıştır.

Makbuz senedi, varant ve taşıma senedi rehin ve devir edilebilme olanağına sahip olmaları sebebiyle emtia senetlerine TCK'nın 210. maddesi kapsamında düzenlenmiştir¹⁴⁹.

Emtiayı temsil eden belgelerinde nama değil emre veya hamiline yazılı olmaları gerekmektedir¹⁵⁰.

Kambiyo senetlerinde olduğu gibi emtiayı temsil eden belgelerde kanunda sayılan unsurları taşımamaları halinde resmi belge olarak kabul edilmemektedir¹⁵¹.

Ölüme bağlı bir tasarruf olan vasiyetname, murisin terekesi üzerinde tasarruf yapmasını sağlayan türde bir belgedir. TCK m. 210 kapsamında değerlendirilecek vasiyetnameler el yazısı ürünü olan vasiyetnamelerdir. Murisin noterde düzenleme şeklinde oluşturacağı bir vasiyetname resmi belge niteliğinde sayılacağından, burada bahsedilen vasiyetname el yazısı ile düzenlenen vasiyetnamedir¹⁵². Nitekim bu husus maddenin gerekçesinde de belirtilmiştir¹⁵³. Bu düzenlemeden dolayıdır ki her ne kadar

¹⁴⁵ Üstüner, Ali, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Ceza Hukuku Programı, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2013, s. 28.

¹⁴⁶ Gökçen, s. 107.

¹⁴⁷ Gökçen, s. 107.

¹⁴⁸ Gündüz, Gültaş s.255.

¹⁴⁹ Güngör, s.72.

¹⁵⁰ Gündüz, Gültaş, s. 255.

¹⁵¹ Gökçen, s.107.

¹⁵² Koca/Üzülmez s. 721; Gökçen, s.109; Güngör, s. 73.

¹⁵³ “Burada söz konusu olan vasiyetname, noter huzurunda yapılmamış olanlardır. Noterin, talep üzerine düzenlediği vasiyetname bir resmi belge olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur. Burada geçen vasiyetname, ölen kişinin meydana getirdiği el yazısı ile yapılmış veya onun beyanı üzerine özel kişilerce saptanmış vasiyetnamelerdir.” TCK m.210 gerekçesi

özel belge niteliğinde olsalar da vasiyetname üzerinde yapılan sahteciliğe konu eylemler fail yönünden resmi belgede sahtecilik suçuna konu olacaktır.

Vasiyetnamenin ne şekilde düzenleneceği 4721 sayılı Medeni Kanun'un 531. maddesinde düzenlenmiş olup buna göre vasiyet; "*resmi şekilde veya miras bırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir*". Vasiyetin resmi şekilde yapılması aynı kanunun 532. maddesine göre; Resmi memur tarafından iki tanığın katılımıyla düzenlenir. Resmi memur, sulh hakimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir¹⁵⁴. Resmi vasiyetname ise yukarıda belirttiğimiz üzere resmi belgelerdendir.

Sözlü vasiyetnameler ortada herhangi bir belge veya belge niteliğinde bir materyal bulunmaması nedeniyle TCK m. 210 kapsamında belirtilen vasiyetnamelerden sayılmazlar¹⁵⁵.

Medeni Kanun'un 538/1 maddesinde el yazılı vasiyetnamelerin ne şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Kanun "*El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek başından sonuna kadar miras bırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur*" şeklinde düzenleme ile el yazısı ile düzenlenecek vasiyetnamelerin şekil şartlarını hüküm altına alınmıştır. Buna göre el yazısı ile düzenlenen vasiyetlerde vasiyetnamenin yapıldığı tarihin bulunması, başından sonuna muris tarafından yazılmış olması ve murisin imzasını taşıması gerekmektedir. Ayrıca murisin fiil ehliyetinin de olması gerekmektedir¹⁵⁶. Aksi halde kanun' da belirtilen unsurları taşımayan elle yazılmış materyal yönünden elle yazılmış bir vasiyetnamenin varlığından söz edilemeyeceğinden, unsurları eksik belge üzerinde yapılan eylemler yönünden sahtecilik suçu oluşmayacaktır.

Vasiyetnamelerin kanun koyucu tarafından resmi belge gibi korunmasının nedeni, düzenleyicisinin ölümünden sonra hüküm ifade eden belgelerden olması sebebiyledir. Murisin birden fazla vasiyetname düzenlemesi halinde son düzenlenen

¹⁵⁴ Gökçen, s.109.

¹⁵⁵ Özbek//Doğan/ Bacaksız Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 840; Şan s. 58.

¹⁵⁶ Güngör s. 73.

vasiyetname ile önceki vasiyetnameler hukuken hüküm doğurmayacağından, eski vasiyetnameler üzerinde yapılan değişiklik veya taklitler yani sahtecilik eylemleri resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturmayacaktır¹⁵⁷.

Vasiyetnamelere ilişkin sahteciliklerde failin suç kastı vasiyetnameyi murisin ölümünden sonra kullanarak fayda elde etmek olduğundan, sahtecilikler elle yazılı bir vasiyetnamenin sonradan meydana getirilmesi veya sonradan değiştirilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Nitekim Yargıtay “*Suçta konu vasiyetnamenin 5237 sayılı TCK'nun 210/1. maddesi uyarınca resmi belge hükmünde olduğu cihetle, dosya içerisinde bulunan 25.12.2008 tarihli "dosya inceleme tutanağı"nda; bu belgenin dava dilekçesinde delil olarak yazılarak 20.11.2005 tarihli dilekçe ile İzmir 7. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2006/4 esas sayılı dosyası ile vasiyetnamenin tenfizi davası açıldığına belirtilmiş olması karşısında, sanığa yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK'nun yürürlükte bulunduğu dönemde işlendiği ve aynı Kanununun 204/1. maddesinde gösterilen suça uyduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde hataya düşülerek suç tarihi de yanlış belirlenmek suretiyle yazılı şekilde 765 sayılı TCK'nun yürürlükte bulunduğu dönemde işlenen "özel belgede sahtecilik" suçundan hüküm kurulması,*” şeklinde kararı ile bu hususa vurgu yapmaktadır¹⁵⁸.

TCK madde 210/2 ile “*Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, dış tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur.*” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Madde gerekçesinde; *Maddenin ikinci fıkrasında, kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile, tabip, dış tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu kişilerin, görevlerinin gereği olarak gerçeğe aykırı belge düzenlemesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Ancak, düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat*

¹⁵⁷ Güngör s. 73.

¹⁵⁸ Yarg. 11. CD., 25.02.2013 tarih, 2012/21451 E., 2013/3075 K.

sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır. Böylece, belirtilen kişilerin görevlerinin ifası bağlamında düzenledikleri belgelerin önemi vurgulanmış ve bunlara duyulan güvenin özellikle korunması amaçlanmıştır.” denilerek açıklama yapılmıştır¹⁵⁹.

Kanunda sayılan bu meslek gruplarına bağlı personelin özel veya kamu kurumu bünyesinde çalışıyor olması yönünden herhangi bir ayrıma tabi tutulmamıştır. Düzenledikleri belgeler ile kamuyu zarara uğratmaları veya kişilere haksız kazanç sağlamaları halinde düzenlenen belge resmi belge sayılacağından failleri hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulabilecektir¹⁶⁰. Nitekim Yargıtay, özel sağlık kuruluşunda görevli olan doktorun haksız menfaat temini ve kamunun zarara uğraması nedeniyle TCK'nın 210/2 maddesinin atfıyla resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurmaktadır¹⁶¹.

3.3.3. Resmî Belge

Resmî belgelerin tanımı TCK kapsamında özellikle yapılmamış, bu hususun tespiti öğreti ve mahkemelere bırakılmıştır¹⁶².

¹⁵⁹ TCK madde 210 gerekçesi, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc

¹⁶⁰ Aydil, s. 61.

¹⁶¹ “5237 sayılı TCK'nun 210/2. maddesinin "Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur." şeklindeki hükmü karşısında; sanıklar İ.Y ve Ö.Ü'nün Sağlık Bakanlığınca kırmızı reçeteye bağlanmış, Yüksek Sağlık Şurası kararlarına göre de bir reçeteye yazılabilecek azami dozu sınırlandırılmış ve reçetelerin de 5 günlük aralarla verilebileceği belirtilmiş olan Aldolan Ampul isimli ilacı kendi adlarına aldıkları miktarın üzerinde temin etmek amacıyla yakınlarının sağlık karnelerini özel muayenehanesinde çalışan sanık doktor M.D'ye götürmeleri ve sanık M.D'nin de hastaları görmeden ve muayene etmeden bu kişileri hasta defterine kaydedip muayene ücreti karşılığında reçetelerine aldolan ampul isimli ilacı yazması şeklindeki eyleminin doktor olan sanığın diğer sanıklara kullanım dozunun üzerinde ilaç temini suretiyle bu şahıslara ve kendisine haksız menfaat sağladığı anlaşıldığından mahkemenin suç niteliğini kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.” Yarg. 11. CD., 24.10.2013, 2012/11726 E., 2013/15309 K.

¹⁶² Konu ile ilgili olarak TBMM Adalet Komisyonunda müzakereler şu şekilde cereyan etmiştir. "Osman Şirin- Ben, deneyimimden yararlanmak istediğim arkadaşşıma ve komisyonun saygıdeğer üyelerine bir teklifte bulunacağım. Resmî belgenin herhangi bir tarifini yapmadık. Keskin Kaylan-

TCK madde 204 madde gerekçesinde; "*Resmî belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile, kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulanma kabiliyetinin olması hâlinde dahi, resmî belge vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır.*" şeklinde belirtilmiştir.

Öğretide ve yargı kararlarında resmi belgenin tanımı değişik biçimlerde yapılmaktadır. Bir görüşe göre; resmi belgenin varlığı için öncelikle belgenin görevlisi tarafından hazırlanması, kamu görevlisinin düzenlediği belgeyi görevi gereği düzenlemeye yetkili olması ve üçüncü olarak ise belgenin kanunda öngörülen formalitelere göre düzenlenmiş olması gerekmektedir¹⁶³. Buna karşılık bir diğer görüşe göre; belgenin kanunda öngörülen formalitelere göre düzenlenmiş olmasının resim, belgenin varlık unsuru olamayacağı, bu unsurun belgenin, görev gereği düzenlenmiş olması unsuru içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle resmi belgenin sadece iki unsurunun bulunduğu ve bu unsurların da belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi ve bu kamu görevlisinin görevi gereği belgeyi düzenleme yetkisine haiz olmasından ibaret olduğu söylenebilir¹⁶⁴.

Hayır, resmî belge tanımlanmadı. Osman Şirin- Sayın Kaylan, tarifini yapmanın mı, yapmamanın mı doğru olduğunu düşünüyorsunuz? Keskin Kaylan- Şimdi, ... resmî belgenin tanımı, resmî belgeye o özellikleri veren öğelerin her bir resmî belgede farklı olduğu kanısındayım. Tek ölçü koyabilirsiniz, kamu görevlisinin veya hukuken yetkili kılınanın düzenlediği belge, resmî belgedir dersiniz; ama, bu tanım, yarın uygulamada dar gelir. Öğretide, ... resmî belgenin tanımı çok ayrıntılı biçimde yapılmıştır. Uygulamada fıkrasının belki belirlenmesinde duraksama olabilir. Ölçü hiç değişmez, o belgeyi, görevinin normal fonksiyonu gereği düzenleyen kişinin düzenlediği belge, resmî belgedir. Yani, ikinci fıkraya girer. Görevinin normal fonksiyonu dışında bir memur, bir kamu görevlisi düzenlerse, üçüncü kişi gibidir, birinci fıkraya girer. O bakımdan, tanımlamanın, öğretinin bu konudaki geniş olanaklarını -ki, uygulamanın getirdiği çok güzel düzenlemeler vardır. Ona bırakmanın, uygulayıcıyı daraltıcı değil, rahatlatıcı olacağını ve doğruya varmada kolaylık sağlayacağını düşünüyorum." Gökçen, s.77.

¹⁶³ Toroslu, s.231; Tezcan/Erdem/Önok s.938.

¹⁶⁴ Gökçen, s.78; Koca, Üzülmez, s. 719.

Yargıtay ikinci görüşü benimseyerek, resmi belgenin varlığı için kamu görevlisi tarafından ve görevi gereği düzenlenmiş olması şeklinde iki unsurun varlığının gerektiği yönünde karar vermektedir¹⁶⁵.

İtalyan Medeni Kanunu kapsamında resmi belge; yetkili kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş ve kamu güvenine sahip olan belge şeklinde tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlama dışında kalan resmi belgelerinde bulunduğu, kamu görevlisinin görevini icra ederken düzenlediği fakat kamu güveni amacı gütmeyeceği, bunun yerine farklı amaçlarla düzenlediği belgelerin, özel belge sayılamayacağı için geniş anlamda resmi belge kapsamında değerlendirilmiştir. Bu haliyle TCK kapsamında yapılan düzenlemelerin uyuştugu ve TCK madde 204 ile kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği her belgeyi resmi belge olarak kabul ettiği görülmektedir¹⁶⁶.

Resmi belgede için öncelikle, belgenin yetkili kamu görevlisi tarafından ve yetki sınırları içerisinde düzenlenmesi gerekmektedir¹⁶⁷. Belgeyi düzenleyen kişi kamu görevlisi değil ise resmi belgenin varlığından bahsedilemeyecektir¹⁶⁸. Kişi tarafından düzenlenen belge çalıştığı kuruma ait değilse bu halde özel belgede sahtecilik suçu söz konusu olacaktır¹⁶⁹.

765 sayılı TCK kapsamında kamu görevlisine karşılık olarak memur tabiri kullanılmakta ve kamu hizmetlerini yürüten personeller kamu görevi yapan kişiler veya kamu hizmeti yapan kişiler şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktaydı. Bu kişilerden, yapmış olduğu işin niteliğine göre, kamu görevi icra eden memur

¹⁶⁵ “...bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için şu iki unsurun bulunması gerekir. 1) Belge bir memur tarafından düzenlenmiş olmalı, 2) Bu düzenleme ile memurun gördüğü fonksiyon arasında nedensellik bağı bulunmalı, başka bir deyişle belge görev gereği düzenlenmiş olmalıdır.” CGK 14/10/2013, 2003/6-232 E., 2003/250 sayılı kararı,

¹⁶⁶ Güngör, s.53.

¹⁶⁷ Gökcan, s.78.

¹⁶⁸ Gökcan, s. 101.

¹⁶⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 938.

sayılmakta¹⁷⁰ buna karşılık, kamu hizmeti yükümlüsü personel ise memur saymamaktaydı¹⁷¹.

TCK kamu görevlisi kavramını madde 6 kapsamında "*Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*" şeklinde tanımlamıştır. Madde metninden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu 765 sayılı TCK düzenlemesinden daha geniş bir açıklamayla, kamu görevlisini kamusal faaliyet yürüten kişi olarak tanımlamıştır.

Belgenin düzenlenme amacı ile içeriği arasında zorunlu bir ilişki bulunmalı yani belge kamu görevlisince ve görevi gereği düzenlenmelidir. Aksi takdirde kamu görevlisinin faaliyeti ile belgenin düzenlenmesi arasında bir illiyet bağı ortadan kalkmakta, görevde yetki aşımı söz konusu olmaktadır¹⁷². Belgenin kamu görevlisinin görevinden kaynaklanmamasına rağmen düzenlenmesi halinde bu belge, resmi bir belge olarak kabul edilmeyecek buna karşılık bu belgenin özel bir belge olarak kabulü şeklinde bir durum ortaya çıkacaktır¹⁷³.

Yargıtay, resmi belge için belgeyi tanzim eden kamu görevlisi ile onun görevi arasında bir ilişkinin varlığını zorunlu kabul etmektedir¹⁷⁴.

¹⁷⁰ Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukusunda Memur Kavramı* (Kamu Menfaati İçin Görevlendirilmiş Şahıslar), AÜHFD, C: 45, S: 1-4, 1996, s. 45.

¹⁷¹ Gökcan, Hasan Tahsin, *Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı*, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C.: 3, S.: 2, 2015, s. 149.

¹⁷² Gökcan, s.84.

¹⁷³ Güngör, s.55.

¹⁷⁴ "*Kamu görevlisinin kamu göreviyle ilgisiz bir belge düzenlemesi durumunda, özel belgeden söz edilir. Bu nedenle kamu görevlisinin, bu belgeyi görevi gereği düzenlemiş olması da aranmalıdır. Bu husus 204/2. Maddede: 'görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi...' sözleriyle açıklanmıştır. Dolayısıyla 2. fıkra bakımından belgenin, kamu görevlisinin görev ve yetki alanıyla ilgili bulunması zorunludur. Yargıtay, 765 sayılı Yasa döneminde bu zorunluluğun, görevle belge arasında illiyet bağı ilişkisi şeklinde aranması gerektiğini belirtmekteydi. Şu halde görevlinin yetkisi dışında, başka deyişle yetkisini aşarak düzenlediği belge, görevlinin resmi belgede sahtecilik suçunun (204/2) maddi konusu olarak kabul edilemez. Kanunda, resmi belge hakkındaki sahteciliğin kamu görevlisi olmayan fail tarafından işlenmesi 204/1.madde ile, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği ise ikinci fıkrada düzenlenmiştir. Kanun koyucu, resmi belge niteliğini taşımasa dahi, bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleme fiilini de resmi belge üzerindeki sahtecilikle birlikte cezalandırılmıştır. Bu tür bir eylemin failinin düzenlemeye yetkili olması halinde ise 1. fıkra uygulanmaktadır."* YCGK T: 29/9/2015 E: 2015/412 K: 2015/286.

3.3.4. Elektronik Ortamda Oluşturulan Belgeler

Elektronik olarak İnternet üzerinden veya kurumsal kimliklerle kullanılan programlar (UYAP vb.) ile oluşturulan ve bu ortamda hukuki işleme konu edilmiş yazılar, madde gerekçesine göre değerlendirildiğinde somut olarak yazılı olmaması sebebiyle, belge sayılamayacağından sahtecilik suçunun konusunu oluşturmazlar¹⁷⁵.

Yargıtay fiziki varlığı bulunmayan belgelerin sahtecilik suçun konusunu oluşturmayacağı yönünde karar vermektedir¹⁷⁶.

Ancak çağın getirdiği teknolojik gelişmeler göz önüne alındığında; elektronik imza ile oluşturulan belgelerin pek çok hukuk sisteminde belge olarak kabul edildiği ve hukuken değer atfedildiği görülmektedir¹⁷⁷. Nitekim 5070 sayılı yasanın 5. Maddesi ile güvenli elektronik imzanın, ıslak imza ile aynı hukuki sonucu doğuracağı, yine 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 205/2 maddesi ile usulüne uygun elektronik imza oluşturulan belgelerin senet hükmünde olacağı düzenlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus güvenli olmayan elektronik imzaların ıslak imza hükmünde sayılmayacağıdır¹⁷⁸. Nitekim Yargıtay; Cumhuriyet savcısı tarafından elektronik imza ile imzalanmış kararın “*Güvenli Elektronik İmza, elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurur*” ilkesi çerçevesinde hukuken geçerli bir ceza muhakemesi işlemi olduğunu mütalaa etmektedir¹⁷⁹. Benzer şekilde Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2016/1065 E., 2017/27 K. 24.01.2017 tarihli kararı ile güvenli elektronik imzaların elle atılan imza ile aynı ispat gücüne sahip olduğu yönünde karar vermiştir. Bu halde katıldığımız görüşe göre elektronik imza gibi internet üzerinden işlem gören belgelerde, diğer yasal unsurları taşıması halinde, sahtecilik suçunun konusunu

¹⁷⁵ Özen, Mustafa, *Ceza Hukuku Özel Hükmeler Dersleri*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.684.

¹⁷⁶ YCGK T: 9/10/2007 E: 2007/11-44 K: 2017/200.

¹⁷⁷ Yılmaz, Mustafa, *Elektronik İmzalı Belgelerin Karşılaştırmalı Hukukta ve İdari Yargılama Hukukunda Delil Niteliği*, Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, c. 22, S. 3, 2016, s. 3435.

¹⁷⁸ Gözel, s.172.

¹⁷⁹ Yarg. 11. CD. 25.06.2018 tarihli ve 2018/3568 E. 2018/5771 K. sayılı kararı.

oluşturabilmelidir¹⁸⁰.

Avrupa Parlamentosunun 1993/93/AT sayılı direktifine göre elektronik imza kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik bir veridir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu madde 3/b maddesinde elektronik imza “*başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri*” şeklinde tanımlanmıştır. Yine 5070 sayılı kanunda madde 5 ile “*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur*” şeklinde düzenlenmektedir. CMK madde 38/A “*kanunlarda gösterilen istisnalar hariç olmak üzere, dosyalar güvenli elektronik imza kullanılarak UYAP’tan incelenebilir ve her türlü ceza muhakemesi işlemi yapılabilir*” şeklinde bir düzenlemeye sahiptir. Aynı maddenin 5. fıkrasında “*elektronik imzalı belgenin elle atılan imzalı belgeyle çelişmesi durumunda güvenli elektronik imzalı belge geçerli kabul edilir*” denilerek elektronik imzalı belgelere üstünlük tanınmıştır. Yine HMK madde 199’da belge “*Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcılar*” olarak tanımlanmıştır. HMK madde 205/2 ise güvenli elektronik imzalı belgeleri “*senet hükmünde*” kabul etmektedir. İcra İflas Kanunu madde 8/A güvenli elektronik imzalı belgeleri elle atılan imzalı belgeler gibi olduğu yönünde bir düzenlemeye sahiptir.

Kanaatimizce; elektronik ortamda hazırlanmış belgeler en azından güvenli elektronik imza ile imzalanmaları halinde sahtecilik suçlarının konusunu oluşturabilmelidir. Teknolojik gelişmelere paralel olarak toplumda fiziki kağıtların yerini artık dijital ortamlarda hazırlanan belgeler almaktadır. Günümüzde dijital belgeler sosyal hayatın her alanında kullanılmakta, taraflar arası akitlere, kamu kurum ve kuruluşları nezdinde sonuç doğuran işlemlere dönüşmekte ve en önemlisi de kamunun güvenine mazhar olmaktadır. Elektronik imzanın belli bir kişiye izafe edilebilecek nitelikte olması (aidiyet unsuru) karşısında bu şekilde düzenlenen belgelerin ıslak imza ile düzenlenmiş fiziki belgelerden herhangi bir farkı

¹⁸⁰ Özen, s. 684, Gözel, s. 143-144; Tekin, Nurullah, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.19, Y. 5, Ekim 2014, s. 934-935.

bulunmamaktadır. Yukarıda deđindĐimiz mevzuat dĐzenlemeleri de incelendiğinde gĐvenli elektronik imza ile oluşturulan belgelerin sahtecilik suÇlarının konusunu oluşturması mĐmkĐn olup ceza hukukumuz ile sahtecilik suÇlarına ilişkin hĐkĐmlerin elektronik belgeler yĐnĐnden de uygulanma imkanı bulunmamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

1. GENEL OLARAK

Belgeler, nitelikleri ve toplum nezdinde sahip oldukları güven sebebiyle, ticaretten sosyal ilişkilere kadar pek çok alana etki etmekte ve toplumsal düzen açısından büyük önem arz etmektedirler. Belgelerin bir değere karşılık gelmeleri ve ispat aracı olarak sahip oldukları önem, toplumca doğruluğuna güven duyulmasını ve hukuk düzenince korunmalarını sağlamıştır¹⁸¹. Bu sebeptendir ki belgelerin gerçekliğine zarar verecek eylemler yani toplumda belgeye duyulan güveni suistimale dönük davranışlar, cezai müeyyideye bağlanarak Türk Ceza Kanunu dördüncü bölümde “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” başlığı altında düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçunda 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile fail yönünden ikili bir ayırım gözetilmiştir. Kanun 339/1 maddesinde memur olan failin, 342. maddesinde ise memur olmayan failin, resmi belgede sahtecilik fiilinin, farklı biçimde cezalandırılması şeklinde bir düzenlemeye sahipti. Türk Ceza Kanunu’nda da benzer bir ayırım ile resmi belgede sahtecilik fiilini işleyen kişinin kamu görevlisi olup olmamasına göre bir düzenleme yapılmıştır. Ancak 765 sayılı TCK’dan farklı olarak 5237 sayılı TCK’da fail yönünden yapılan ayırım aynı kanun maddesinde düzenlenmiştir. Bu şekilde bir düzenleme ile kanun koyucu suçun mülga kanunda ki ayrıntılı ve farklı hükümlerdeki düzenlemesinden vazgeçerek 5237 sayılı TCK ile daha anlaşılır ve sade bir düzenlemeyi hayata geçirmiştir. Bu düzenleme ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 339, 340, 341, 346, 350, 352, 355, 356. maddelerinde düzenlenen “*kamu görevlisi*”nin (memur) ve 342 maddesindeki “*sivil kişinin*” eylemlerinin tümü TCK’da tek bir madde ile kapsam altına alınmıştır¹⁸².

¹⁸¹ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.843-844.

¹⁸² Gökçen, s.141.

Öğretide bu şekilde kapsayıcı bir düzenlemenin hukuka aykırı sonuçlar doğuracağını¹⁸³ savunan görüşün yanı sıra düzenlemenin daha adil sonuçlar alınmasına vesile olacağını belirten görüşler de mevcuttur¹⁸⁴.

TCK madde 204'e göre; *“Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”*

“Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte bir resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

“Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

Kanun lafzı incelendiğinde resmi belgede sahtecilik suçunu işleyen fail yönünden bir ayrıma gidildiği, failin sivil yani kamu görevlisi olmayan bir kişi olması ile kamu görevlisi olması halinde işlenen fiile uygulanacak cezai yaptırımın kanunda aynı madde içerisinde fakat birbirlerinden ayrılmış, tasnif edilmiş halde düzenlediği görülmektedir.

Kanun koyucu tarafından resmi belgede sahtecilik suçu yönünden bu şekilde bir ayırım yapılmış olması sebebiyle suçun unsurlarına ilişkin anlatım bu iki başlık altında yapılacaktır.

¹⁸³ Kaylan, Keskin, Adalet Komisyonu Zabıtları, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005, s.705.

¹⁸⁴ Gökçen, s.142

2. KAMU GÖREVLİSİ OLMAYAN (SİVİL) KİŞİ TARAFINDAN İŞLENEN RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU (M.204/1)

2.1.Genel Açıklamalar

Türk Ceza Kanunu Resmi Belgede Sahtecilik başlıklı 204/1 maddesi ile suç failinin sivil kişiler olması halinde uygulanacak müeyyideyi düzenlemiştir. İlgili madde; “*Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” şeklinde bir düzenleme ile ilgili maddenin gerekçesinde resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi, aldatma kabiliyeti olacak şekilde değiştirilmesi ve kullanılması şeklindeki seçimlik hareketleri cezalandırılacağını belirtmiştir¹⁸⁵. Kanun koyucunun madde metninde veya gerekçesinde “*kişi*” kavramına yönelik herhangi bir tanımlama veya özel bir açıklama yapmamış olmasından, resmi belgede sahtecilik suçunun herkes tarafından işlenebileceğini kabul ettiği sonucuna ulaşılabilir¹⁸⁶.

Sivil kişilerin resmi belgede sahtecilik suçunun faili olabilme haline ilişkin olarak, 765 sayılı TCK'nın 342. maddesinde “*Bir kimse resmen memur olmadığı halde*” ve 346. maddesinde ise “*bir kimse*” şeklinde bir düzenleme söz konusuydu.

Sivil kişiler tarafından işlenen “Resmi belgede sahtecilik” suçunun detaylandırılması için öncelikle unsurlarının ortaya konması gerekmektedir.

2.2. Suçun Unsuruları

Suçun unsurları ile kastedilen maddi, manevi ve hukuka aykırılık unsurlarıdır. Unsuruların tamamı gerçekleşmeden fiil suç olarak adlandırılmaz¹⁸⁷.

¹⁸⁵ Yeni TCK madde gerekçeleri, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc, s.244-245 aynı yönde bkz. Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/593) 12.05.2003,s.602 <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>,

¹⁸⁶ Taneri, s.159; Üstüner, s. 35.

¹⁸⁷ Gökçen, s. 143.

2.2.1. Maddi Unsur

Suçun varlığı öncelikle failin olumlu veya olumsuz, icrai veya ihmali bir hareketinin olmasına, bu hareketin dış dünyada bir değişikliğe neden olmasına ve yapılan davranış ile dış dünyada oluşan değişiklik arasında bir nedensellik ilişkisi bulunmasına bağlıdır. Bunların tümü suçun maddi unsurunu oluşturur¹⁸⁸. Başka bir anlatımla fail ile hareket arasındaki manevi ilişkiden ve saikten bağımsız olarak düzenlenen unsura maddi unsur denir¹⁸⁹.

Türk Ceza Kanunu'nda maddi unsurlar ibaresi kullanılmış özellikle genel hükümlere ilişkin yeni düzenlemeler bu çerçevede ele alınmıştır¹⁹⁰. Kanunun 21. madde ile yine 30. madde düzenlemesi ve gerekçelerine bakıldığında maddi unsurların belirtildiği görülmektedir.

2.2.1.1. Hareket

Ceza hukuku açısından hareket failin suçla tanımlanan davranışları gerçekleştirmesi halidir¹⁹¹.

Hareket, kişinin dış dünyaya yansıyan davranışlarıdır¹⁹². Bu sebeple kişinin iç dünyası veya insani etki taşımayan tabiat olayları suç olgusunu ilgilendirmez¹⁹³. Dış dünyada değişiklik meydana getiren davranış icrai veya ihmali şekilde gerçekleştirilebilir¹⁹⁴.

Suçlar hareketin kanunda yapılan tanımlanma biçimine göre tek hareketli suçlar, çok hareketli suçlar, serbest hareketli suçlar, bağlı hareketli suçlar, seçimlik hareketli suçlar ve mütemadi suçlar olarak ayırma tabi tutulabilir.

¹⁸⁸ Centel, Nur/ Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 10.baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 255.

¹⁸⁹ Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 13. Baskı, Ankara 2019, s.293.

¹⁹⁰ “Öğretide maddi unsurlar tabiri ilk kez Nurullah Kunter tarafından kullanılmıştır. Kunter maddi unsurları; hareket, netice ve illiyet bağı (nedensellik alakası) olarak belirtmiştir.” Gökçen, s.145

¹⁹¹ Centel/ Zafer/Çakmut, s. 261.

¹⁹² Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık Ankara 2017, s.173.

¹⁹³ Gökçen, s. 146; Soyaslan, *Genel Hükümler*, s.247.

¹⁹⁴ Özgenç, s. 173; Soyaslan, s.247.

Resmi belgede sahtecilik suçu kanunumuzda seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmıştır. Seçimlik hareketli suçlarda suçun tanımında birden çok hareket gösterilmiş olması, suçun gerçekleşmesi için bu hareketlerin birden fazlasının veya hepsinin icrası gerektirmemektedir. Suç tanımındaki hareketlerden birinin yapılması suçun varlığı için yeterlidir. Madde metninde sayılan “*sahte resmi belge düzenlemek*”, “*resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek*” ve “*sahte resmi belgeyi kullanmak*” fiillerinden herhangi birisinin gerçekleştirilmesi ile suç oluşmaktadır. Bu tür suçlarda kanun metninde yer alan hareketlerden birden çoğunun yapılması durumunda da suçun sayısında bir değişiklik yaratmamakta ve eylem ile tek suç işlenmiş sayılmaktadır. Ancak ceza yargılamalarında, birden fazla seçimlik hareketin birlikte gerçekleştirilmesi halinde, fiil tek suç sayılsa dahi fail hakkında verilecek temel ceza belirlenirken alt sınırdan uzaklaşılarak daha yüksek bir cezadan hüküm kurulması sonucunu doğurmaktadır¹⁹⁵.

Kanunda sayılan ve yukarıda belirttiğimiz resmi belgede sahtecilik suçuna ait seçimlik hareketlerin çalışmamıza sunacağı katkı nedeniyle ayrı ayrı irdelenmesinde fayda bulunmaktadır.

a. Sahte Resmi Belge Düzenlemek

Maddedeki “*sahte resmi belge düzenleme*” ibaresi 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 339. maddesinde ifade edilen “*tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzimi*” ’ne karşılık gelmektedir¹⁹⁶.

Sivil kişilerin kamu görevlisi olmamaları sebebiyle görev gereği resmi belge düzenlemeleri de olanaksız olduğundan burada bahsi geçen sahtecilik maddi sahteciliktir¹⁹⁷.

Suçta konu hareket olarak belirtilen “*düzenlemek*” kelimesi uygulamada

¹⁹⁵ Yarg. 11. CD., 2011/13145 E ve 2012/3428 K. ile 13.03.2012 tarihli kararı; Yarg. 11. CD., 2008/4791 E. ve 2009/1217 K. ile 18.02.2009 tarihli kararı; Gökcen, s. 148-149.

¹⁹⁶ Artuk/Gökcen, *Özel Hükümler*, s. 678.

¹⁹⁷ Toroslu, s.236; Güngör s. 83

imzanın taklit edilmesi suretiyle gerçekleştiğinden “*taklit etmek*” olarak da anlařılmaktadır¹⁹⁸. Nitekim bu husus öğretide “*taklit*” olarak adlandırılır. Taklit varakanın düzenleyeni gözüken kişiden başka bir kimse tarafından yeniden düzenlenmesi demektir. Bu halde sahte olarak oluşturulan evraktan önce ortada gerçek bir belgenin varlığı ve sahtecilik sonrasında da yine bu belgenin varlığını koruması gerekmektedir¹⁹⁹. Bir başka deyişle belge, sahtecilik eylemine konu olmadan önce de gerçek ve salih bir nitelikte olmalıdır. Ancak burada gerçekte var olmayan bir belgenin sahte olarak düzenlenip tedavüle çıkarılarak kullanılması imkanı bulunmaktadır. Bu sebeple düzenlemek fiili ile kastedilenin, gerçek bir belgeyi değiştirecek şekilde düzenlemek olmasının yanı sıra yeni baştan düzenlenerek gerçek olmayan hususları gerçekmiş gibi gösterilmesinin de sahte bir belge düzenlenmesi anlamı taşıyacağı hususu göz ardı edilemez. Bir başka deyişle seçimlik hareket olarak “*düzenlemek*”, mevcut ve hareket öncesinde de var olan bir belgenin taklidi şeklinde oluşabileceği gibi seçimlik harekete kadar var olmayan ve bu hareket ile ortaya çıkan bir belgenin ilk kez düzenlenmesi şeklinde de gerekleřebilir²⁰⁰.

Taklit suretiyle sahte resmî belge düzenlenebilmesi için birinci bölümde bahsettiğimiz üzere, belgeye resmî belge niteliği kazandıran unsurların varlığı zorunludur. Bu anlamda sahte bir resmi belge için belgeyi düzenleme yetkisine haiz makama ait unvan veya semboller ile imzaya yetkili kamu görevlisinin imzasının taklit edilmiş olması gerekir²⁰¹.

Bir belgenin keşidecisi ile keşideci olarak yazılmış kişinin farklı olması halinde belgenin sahteciliğinden söz edilebilir. Belgenin düzenleyeni olarak gösterilen kişinin gerçek bir kişi olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır²⁰². Ancak belgeyi düzenleyen kim olduğunun tereddütsüz şekilde anlaşılabildiği durumlarda düzenleyenin adı farklı yazılmış olsa dahi sahtecilik suçu oluşmaz. Bununla birlikte düzenleyen kişi ile düzenleyen olarak görünen kişinin aynı olduğu durumlarda belge

¹⁹⁸ Taşdemir, s. 266.

¹⁹⁹ Toroslu, s.236; Gökcen, s. 150,

²⁰⁰ Güngör s. 82,

²⁰¹ Gökcan s. 107

²⁰² Güler, s. 69.

içeriği gerçeğe aykırı olarak düzenlenmiş ise yine sahtecilik suçu söz konusu olacaktır²⁰³. Buna karşılık hukuken geçerli sayılan bir belgenin düzenleme amacının doğru olmadığından hareketle belgenin sahte olduğu söylenemez²⁰⁴.

Belgenin tamamen değil, kısmen sahte olması da suçun oluşması için yeterlidir²⁰⁵. Nitekim kanun koyucu maddenin gerekçesinde; suçun oluşması açısından sahteciliğin, belgenin bir kısmında veya tamamında olması arasında bir farkın bulunmadığını ifade etmiştir.

Bu seçimlik harekete ilişkin olarak ortaya çıkan ve uygulamada sıklıkla rastlanan bir problem de sahte belge kullanmak suretiyle başkası adına bir bankadan kredi kartı veya banka kartı çıkartılmasıdır. TCK madde 245/2 kapsamında *“Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır”* şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeye göre, kişinin sahte resmi bir belge ile bankadan hesap kartı veya kredi kartı alması halinde, eyleminin TCK madde 44 ile düzenlenen fikri içtima hükmü çerçevesinde değerlendirilerek daha fazla cezai hüküm içeren TCK madde 245/2’ ye göre değerlendirilmesi gerekmektedir²⁰⁶.

²⁰³ Koca/Üzülmez s.726.

²⁰⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 681-682.

²⁰⁵ Güngör s.83.

²⁰⁶ *“Sanığın, İ. U.’a ait nüfus cüzdanına kendi resmini yapııştırıp, bu nüfus cüzdanıyla bankaya müracaat ederek kredili mevduat hesabı başvuru formu imzalayıp bankaya sahte banka kartı ürettirmesi eyleminin küll halinde T.C.K.nun 245/2, 43 maddelerine uyduğu gözetilmeden yazılı şekilde 5237 Sayılı T.C.K.nun 204/1. maddesi uyarınca eksik cezaya hükmedilmesi...”* 8.CD T: 2/3/2015 E: 2014/27246 K: 2015/12807. *“Sanığın üzerinde İ. B. adına kullanılan özellikleri kollukça tutulan tutanakta yazılı ve dosyada mevcut kriminal rapora göre işgal kabiliyeti bulunan kimlik ve İ. B. adına alınmış kredi kartıyla yakalandığı olayda başkasına ait kimlik bilgileri kullanılarak sahte kredi kartı alınması ve kullanılması eyleminin TCK.nun 245/2 ve 245/3. maddelerinde düzenlenen suçları ayrı ayrı oluşturacağı, başka suçlardan aranan sanığın yakalanmamak amacıyla sahte kimlik kullanmasının ise TCK.nun 204/1. maddesinde yazılı suçu oluşturacağı ve TCK.nun 207. maddesinde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçunun olayda uygulanma yeri bulunmadığı...”* 8.CD T: 3/2/2015 E: 2014/38108 K: 2015/2265; Gökçen, s.162.

Aldatma kabiliyeti her ne kadar madde metninde açıkça belirtilmemiş olsa da seçimlik hareket yönünden sahteciliğin özünde yer alan bir özelliktir. Bu nedenle sahteciliğin böyle bir kabiliyeti taşımaması gerektiği sonucuna varılamaz.

b. Gerçek Bir Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

Sivil kişilerce işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun ikinci seçimlik hareketi resmi belgenin kişileri aldatıcı şekilde değiştirilmesidir. Bu hareket, 765 sayılı TCK'da madde 339' da gerçek bir belgenin “*tağyir ve tahrif*”²⁰⁷ edilmesi yani belgenin değiştirilmesi ve bozulması şeklinde düzenlenmekteydi. Kanun koyucu bu seçimlik harekete ilişkin olarak madde gerekçesinde, mevcut olan resmî belge üzerinde, silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılması gerektiğini ifade etmiştir²⁰⁸.

Başkalarını aldatacak şekilde değişiklik yapılması suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunun işlenebilmesi için öncelikle tüm unsurları eksiksiz olan, gerçek ve geçerli bir belgenin varlığı şarttır²⁰⁹.

Değiştirme eylemi gerçek bir belge üzerinde bulunan yazılı kısmı; kazımak, silmek, ilaveler yapmak veya metinden bir kısım yazıları çıkarmak şeklinde gerçekleştirilebilir²¹⁰. Hareketin belge metni üzerinde yapılmış olması gerektiğinden, belgenin arkasında ya da altında yapılan eklemeler değişiklik sayılmaktadır. Bununla birlikte belge üzerinde yapılan değişikliklerin de hukuken izin verilmeyen değişiklikler şeklinde olması gerekmektedir²¹¹.

Gökçen' e göre bu seçimlik hareket bakımından fail (düzenleyici failer dışında) önceden değişiklik yapan kişi de dahil olmak üzere herkes olabilir²¹². Aynı kişinin belgeyi yeniden değiştirmesi halinde müteselsil suçta söz konusu olabilmektedir²¹³. Buna karşılık öğretide değiştirme hareketinin belgenin

²⁰⁷ Tağyir(*tağyi:ri*) Arapça *tağyir* : 1) Değiştirme, başkalaştırma 2) Bozma, Tahrif (*tahri:fi*)Arapça *tahrif* :Bir şeyin aslını bozma, kalem oynatma, değiştirme, <http://www.tdk.gov.tr/index>.

²⁰⁸ TCK madde 204 gerekçesi, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc

²⁰⁹ Gökçen, s.152; Güngör s. 84.

²¹⁰ Koca/Üzülmez, s.731; Tezcan/Erdem/Önok s.945.

²¹¹ Güngör, s. 23.

²¹² Gökçen, s. 168.

²¹³ Gökçen, s.168.

düzenleyicisi tarafından da gerçekleştirilebileceği yönünde görüşler de mevcuttur²¹⁴.

Bir belge üzerinde sahtecilikten söz edilebilmesi, belgede yapılan değişikliğin aldatma kabiliyeti olması halinde mümkündür²¹⁵. Nitekim kanun koyucu madde gerekçesinde belgedeki sahteliğin beş duyuyla algılanamayacak ve özel bir inceleme yapılmadıkça anlaşılamayacak nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir²¹⁶. Böyle bir belge üzerinde yapılan değişiklik ile delil niteliğinin başka bir ifadeyle “fikri içeriğin” etkilenmiş olmasıyla suç gerçekleşmiş olur²¹⁷.

Bu noktada, önemli olan belgenin hukuk düzeni içerisinde bir varlık değerinin olup olmadığıdır. Yani hukuken tam ve geçerli bir belgenin varlığı gerekmektedir. Düzenleyen kişinin, belge tamamlanana kadar üzerinde yaptığı değişiklikler, belge henüz hukukî sonuç doğurma aşamasına gelmediğinden, değiştirme sayılmayacaktır²¹⁸. Buna karşılık belgenin tamamlanmasından sonra yapılan değişiklikler ise değişikliğin maddî hataların düzeltilmesi amacı ve niteliğinde olması halinde değiştirme sayılmayacaktır. Ancak değişiklik belgede anlam farklılığına yol açacak mahiyetteyse bu hareket değiştirme sayılacaktır²¹⁹. Ayrıca belgeyi düzenleyen daha sonradan belge üzerinde değişiklik yapma hakkına sahip ise bu halde belge üzerinde yapacağı değişiklikler suç teşkil etmeyecektir²²⁰.

Hareket ile belgenin anlamında değişme yani belgenin ihtiva ettiği içerikte önceki duruma göre bir farklılık oluşuyorsa burada belgenin değiştirilmesi söz konusudur²²¹. Ancak yapılan değişiklik ile belgenin delil niteliği ortadan kalkmış ise burada belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi söz konusu olacaktır

²¹⁴ Koca/Üzülmez, s. 732.

²¹⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe s.849.

²¹⁶ TCK madde 204 gerekçesi; “Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılabilen belge, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir”.

²¹⁷ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 685.

²¹⁸ Güngör s. 85.

²¹⁹ Güngör s. 85.

²²⁰ Tezcan/Erdem/Önok, s.945.

²²¹ Gökçen, s.169.

(TCK.205)²²².

Belge niteliğini haiz ve ispat aracı fonksiyonu bulunan yazıların da sahte olarak düzenlenmesi veya bu amaçla değişikliğe uğraması mümkündür²²³

c. Sahte Resmî Belgeyi Kullanma

Sahte belge kullanmak sivil kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun son seçimlik hareketidir. Kanun koyucu sahtecilik suçu yönünden TCK madde 204 gerekçesinde kullanma fiilinin suç sayılması için belgenin bir ispat aracı olarak kullanılmış olmasını yani belge sahte değil de gerçek bir resmi belge olsaydı hizmet edeceği amaca yönelik kullanılmış olması gerektiğini belirtmiştir²²⁴.

Kanun koyucu açısından suçta kullanılan sahte belgenin kim tarafından düzenlendiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Kullanma, belgenin ulaşılabilir hâle getirilmesini ifade ettiğinden, belgenin muhatapça algılanmış olması veya içeriği okunmuş olmasının bir önemi bulunmamaktadır²²⁵. Örneğin sahte olarak üretilen araç plakasının trafiğe çıkarılması halinde başkalarınca görülebilir olması yeterli olup, kullanmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu gerçekleşmiş sayılır²²⁶. Ancak her zaman sahte belgenin algılanabilir olduğundan bahisle, resmi belgenin kullanıldığını söyleyemeyiz. Örneğin notere emanet olarak bırakılan veya belgenin imza onayı için sunulması ile belge kullanılmış sayılmaz²²⁷.

Kullanma hareketi, 765 sayılı TCK kapsamında madde 346 ile “*Bir kimse*

²²² Gökçen, s. 169.

²²³ “*Sanığın olay tarihinde eşi adına ruhsatlı aracında takılı 35 ST 231 sayılı plakada tahrifat yaparak 35 gT 231 olarak kullanılmasından ibaret eylemde, Karayolları Trafik Yönetmeliğinin Ek: 14” te belirtildiği üzere araç plakalarında “ç,ğ,i,ş,ö,ü” harfleri kullanılmadığı ve bu hususun herkesçe bilindiği de gözetilerek aldatma yeteneğinin ne suretle gerçekleştiği karar yerinde açıklanmadan sanık hakkında yazılı şekilde hüküm kurulması” 11. CD., 17.01.2012, 2008/18415 E – 2012/438 K., Taşdemir s. 88.*

²²⁴ TCK madde 204 gerekçesi; “*Suçun oluşması için, bir unsur olarak kullanmanın gerçekleşmesi gerekir. Kullanmadan maksat, bu sahte belgenin herhangi bir hukukî ilişkide veya herhangi bir hukukî işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır.*”

²²⁵ Gökçen, s. 172.

²²⁶ Gökçen, s.177.

²²⁷ Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 3. baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2017, s.172.

sahtekârlık cürmünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse mezkûr varaka resmi evraktan ise, 342 ve hususi evraktan ise, 345 inci maddelere göre ceza görür.” şeklinde ayrı bir suç olarak düzenlenmiş bulunmaktaydı. Buna göre kullanma suçunun oluşabilmesi için failin resmi belgede sahteciliğin gerçekleştirilmesine iştirak etmemiş olması gerekmektedir. Sahte belgeyi düzenleyen kişinin aynı zamanda düzenlediği bu belgeyi kullanması veya değiştirmesi halinde kullanma hareketi cezalandırılmayan sonraki hareket sayılmaktaydı²²⁸.

Buna karşılık TCK madde 204 ile suç seçimlik hareketli olarak düzenlenerek kanunda sayılan hareketlerden birinin icrası ile gerçekleşmiş sayılacağı belirtilmiştir. Nitekim madde gerekçesi incelendiğinde; suçun oluşumu için belirtilen seçimlik hareketlerin birlikte veya ayrı ayrı icra edilmesinin bir etkisi bulunmadığından kullanma hareketinin cezalandırılması için failin düzenleme ya da değiştirme hareketlerini icra edip etmediğinin bir önemi bulunmamaktadır²²⁹.

765 sayılı TCK’da olduğu gibi 5237 sayılı TCK’da da sahte resmî belgeyi düzenleyen ile kullananın aynı kişi olması hâlinde fiil tek suç sayılmaktadır²³⁰. Ancak böyle bir durum fail hakkında cezalandırma yönünde hüküm kurulurken temel cezanın belirlenmesinde önem arz etmektedir. Böyle bir durumda cezanın kanunda öngörülen alt sınırından uzaklaşarak fail hakkında daha ağır bir ceza ile hüküm kurulmaktadır²³¹. Ancak temel ceza için alt sınırdan uzaklaşılırken salt olarak failin

²²⁸ Taşdemir, s.352; Güngör, s. 86.

²²⁹ TCK madde 204 gerekçesi; “Kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi yoktur.”

²³⁰ Taşdemir, s.352.

²³¹ “iki sınır arasında ceza tayini, hakimın takdir ve değerlendirme yetkisinin içinde ise de, bu yetkinin kullanılmasında, adalet ve hakkaniyet kurallarına bağlı kalınması, suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araç, suç konusunun özellikleri, zararın ve tehlikenin ağırlığı, kastın veya taksirin yoğunluğu, suç sebepleri ve saikleri, failin amacı, fiilden sonraki durumu gibi unsurların göz önünde bulundurulması, cezanın adil ölçüler içinde tayini ve dosya içeriğine uygun olması gerekir. Olayımızda, kardeşinin kimlik bilgileri ile aldığı nüfus cüzdanı talep belgesini kullanmak suretiyle nüfus cüzdanı çıkartan sanığa “suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zararın miktarı, sanığın kusuru, amaç ve saiki ile fiilin diğer özellikleri, suç işleme kastının yoğunluğu” göz önüne alınarak en üst sınırdan ceza tayin edilmiştir. Bu gerekçelerin cezanın asgari haddin üzerinde makul bir düzeyde artırılması için yeterli olmasına karşın, en üst sınırdan belirlenmesi açısından dosya içeriğine uygun ve adil

belgeyi düzenlemesi ve kullanmış olması şeklinde değerlendirilmemesi, orantılılık ilkesinin de gözetilmesi gerekmektedir²³².

Resmî belgede sahtecilik suçu kanunda sayılan seçimlik hareketlerden herhangi birisinin gerçekleştirilmesi halinde tamamlanır ve zamanaşımı süreleri de bu tarihten itibaren işlemeye başlar²³³. Ancak failin belgeyi düzenlemesi veya değiştirdikten sonra kullanması halinde ortada yine tek suç olmasına rağmen zamanaşımı süresi seçimlik hareketlerden sonuncusu olan kullanma hareketinin gerçekleştirildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır²³⁴.

Belgenin kasten sahte olarak düzenlenmiş olmasının kullanılmasında bir önemi bulunmamaktadır. Belge dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak sahte şekilde düzenlenmiş de olsa sahteliği bilerek kullanılması ile belgede sahtecilik suçu gerçekleşmiş olacaktır²³⁵.

2.2.1.2. Netice

Netice, fiilden ayrı ve bağımsız nitelikli bir unsur olup hareketin suçun kanunda yer alan tarifinde, unsur olarak belirttiği ve dış dünyada meydana gelen değişikliktir²³⁶. Netice, suçun kanunî tanımında öngörülmüş olup olmamasına göre;

olmadığının gözetilmemesi suretiyle yazılı şekilde hak ve nesafet kurallarına aykırı davranılması," 11. CD., 15.05.2012, 6138/8740. Karar için bkz. Taşdemir, s. 352.

²³² "Yargıtay Ceza Gene Kurulu'nun 18/06/2013 gün ve 2012/15-1351 Esas ve 2013/328 Karar sayılı kararında da vurgulandığı üzere, kanun koyucu, cezanın kişiselleştirilmesinin sağlanması bakımından hâkime somut olayın özellikleri ve işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı bir şekilde gerekçesini de göstererek alt ve üst sınır arasında temel cezayı belirleme yetki ve görevini yüklemiştir. Ancak hâkimin temel cezayı belirlerken dayandığı gerekçe, bu düzenlemelere uygun olarak; suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı, gittiği amaç ve saik ile dosya içeriğine yansıyan bilgi ve belgelerin isabetli biçimde değerlendirildiğini gösterir biçimde yasal ve yeterli olmalıdır. Somut olayda sanığın 15.000 TL bedelli sahte çeki düzenleyerek kullandığının kabul edildiği gözetilerek TCK'nın 3/1. maddesi uyarınca işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olacak şekilde alt ve üst sınırlar arasında bir belirleme yapılması gerekirken, TCK'nın 61. maddesinde sayılı cezanın bireyselleştirilmesindeki ölçütler somutlaştırmadan hak ve nesafet kuralları ile orantılılık ilkesine aykırı olarak üst sınıra yakın şekilde ceza verilmesi..." " 11.CD T: 25/10/2017 E: 2017/4526 K: 2017/7133 .

²³³ Özgenç, s. 174.

²³⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.689.

²³⁵ Koca/Üzülmez, s.733.

²³⁶ Gökçen, s. 179.

“sırf hareket suçları” ve “neticeli suçlar” şeklinde tasnif edilirler²³⁷. Netice ancak suçun kanunî tanımında öngörülmüşse dikkate alınır²³⁸.

Sivil kişilerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçu niteliği itibariyle sırf hareket suçudur. Bu suç tipinde herhangi bir neticenin gerçekleşip gerçekleşmediği suçun tamamlanmış sayılması için bir önem arz etmez. Suç, kanunî tanımda yer alan seçimlik hareketlerden en az birinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Suça ilişkin kanun hükmünde öngörülen seçimlik hareketlerin tümü icra edilmişse, suç, en son icra edilen seçimlik hareketin icra edildiği yer ve zamanda işlenmiş sayılır²³⁹.

2.2.1.3. İlliyet Bağı

Kanunda tarifi yapılan netice ile fail tarafından gerçekleştirilen fiil arasında gerçekleşen neden sonuç ilişkisini ifade eden doğal olguya illiyet bağı denir.²⁴⁰

İnceleme konumuzu oluşturan resmî belgede sahtecilik suçu yukarıda açıkladığımız üzere sırf hareket suçu olması sebebiyle; hareket ile netice arasında herhangi bir nedensellik bağı kurulmamakta²⁴¹, suçun tespitinde nedensellik bağının araştırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır²⁴².

2.2.1.4. Fail

Ceza hukukunda suç varsa failde vardır mantığından hareketle, suç teşkil eden hareketi yapan ve suçun aktif süjesi olan kişiye “fail” denir²⁴³. Herkes resmi belgede sahtecilik suçunun faili olabilir²⁴⁴.

²³⁷ Gökçen, s.179.

²³⁸ Ekinci, Ahmet Tolga. *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016, s. 59.

²³⁹ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 689.

²⁴⁰ Gökçen, s.179; Erdin, Selim, *Ceza Hukukunda İlliyet*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, s. 48.

²⁴¹ Erdin, s. 36.

²⁴² Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.691.

²⁴³ Toroslu, Nevzat/ Toroslu, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 24. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s.107.

²⁴⁴ Artuk/Gökçen, s. *Özel Hükümler*, 689.

Maddi ceza hukukuna ilişkin bir kavram olan faillik için hareketi gerçekleştirenin yaşayan bir insan olması gerekmektedir²⁴⁵. Başka bir deyişle suç insana özgü olmakla eşya ve ölümlerin ceza hukuku anlamında failliği söz konusu olamamaktadır²⁴⁶.

TCK madde 204 ile yaptığı tanımlamalar sonucu maddenin birinci fıkrası gereği fail; kamu görevlisi olmayanlar yani sivil kişilerdir. Bu sebeptendir ki fail kamu görevlisi olmasa da resmi nitelikte bir belge düzenlemesi veya böyle bir sahte belgeyi kullanması halinde eylem resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacaktır²⁴⁷.

Fail kamu görevlisi olsa dahi işlenen sahtecilik suçu ile failin kamu görevi arasında bir bağlantı bulunmaması yani suça konu belgenin kamu görevlisinin görevi dışında sahte olarak düzenlemesi halinde, fail hakkında kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204/2) değil herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin düzenlemeye ait TCK m. 204/1 maddesi uygulanacaktır. Çünkü TCK m. 204/2 kapsamında bir yargılama için, görevde olan bir kamu görevlisinin görevi dolayısıyla düzenleme yetkisinin bulunduğu bir belgenin varlığı gerekmektedir²⁴⁸.

Buna karşılık sivil bir kişinin, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak etmesi halinde kamu görevlisinin TCK 204/2. maddesi uyarınca, suça iştirak eden sivil kişinin ise yalnızca azmettiren veya yardım eden olarak cezalandırılması gerekmektedir²⁴⁹.

2.2.1.5.Mağdur

Mağdur kelime olarak Arapça kökenli olup haksızlığa uğramış kişi anlamına

²⁴⁵ Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s.492.

²⁴⁶ Artuk/ Gökçen, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.361.

²⁴⁷ "...*Tehnikumun' da eğitim görmediği halde mezun olmuş gibi sahte diploma düzenleyip Milli Eğitim Bakanlığı' na denklik belgesi almak için sunmak şeklindeki eyleminin 765 sayılı TCK' nun 342/1 (5237 sayılı TCK' nun 204/1) maddesi kapsamında memur olmayan kimsenin resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı...*" Yargıtay 11. CD. 10.12.2015 tarihli ve 2014/17607 E. 2015/31750 K. sayılı kararı.

²⁴⁸ YCGK 93/132 sayı ile 02/05/1994 tarihli kararı.

²⁴⁹ Güngör, s. 79, Tezcan/Erdem/Önok, s. 944.

gelmektedir²⁵⁰.

Suçun mağduru konusunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre genel olarak suçun mağduru suçla korunmak istenen hukuki yararın sahibi gerçek kişidir²⁵¹. Bir başka görüşe göre ise suçun kamu güvenine karşı işlenmiş olması sebebiyle mağdur toplumun kendisidir²⁵². Bu görüşe göre sahtecilik nedeniyle zarar görenler mağdur olmayıp, suçtan zarar gören durumundadır.

Yargıtay belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olması sebebiyle suçun işlenmesiyle kamu güveninin sarsılması dışında, suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamı olduğunu, fiilin zararına gerçekleştirildiği kişinin suçtan zarar gören olacağı yönünde karar vermektedir²⁵³.

Failin haksız fiilinden dolayı korunan hukuki menfaati etkilenen mağdurun aynı zamanda çoğunlukla suçtan zarar gören olması sebebiyle mağdur ile suçtan zarar gören kavramı örtüşebilmektedir. Failin fiilinden etkilenen ve hakları ihlal edilen mağdurun yanında başkalarının da haklarının ihlal edildiği haller söz konusu olabilmektedir. Böyle bir durumda doğrudan değil dolaylı olarak zarar görmüş kişiler ceza hukuku yönünden ilişkinin tarafı olmayıp özel hukuka ilişkin bir ihtilafın veya ilişkinin tarafı olabilirler²⁵⁴.

Avrupa Birliği Konseyi'nin 15 Mart 2001 günlü Çevre Kararları'nın birinci maddesinde mağdur, "*üye devletlerin ceza hukukunu ihlal eden icrai ya da ihmali bir eylemden doğrudan fiziksel, ruhsal veya manevi zarar gören veya ekonomik kayba uğrayan gerçek kişidir*"²⁵⁵.

Bu tanımdan hareketle sahtecilik suçunda devletin (toplum) yanında başka

²⁵⁰ Toroslu, Nevzat/ Toroslu, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s. 112; <http://www.tdk.gov.tr>

²⁵¹ Koca/Üzülmez, s.748. Yazarlara göre suçun mağduru kural olarak toplum olmakla birlikte resmi belgenin bozulması, gizlenmesi veya yok edilmesi ile gerçek kişilerin doğrudan mağduriyeti söz konusu olduğundan bu halde gerçek kişilerde bu suçun mağduru.

²⁵² Artuk/Gökçen, s. 452; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe s.846, Taneri, s.160.

²⁵³ YCGK 22.04.2014 tarihli 2013/11-397 E. 2014/202 K. sayılı kararı; Yarg. 11. CD. 16. 04.2019 tarihli 2017/3930 E. 2019/3955 K. sayılı kararı.

²⁵⁴ Bakıcı/Yalvaç s. 715.

²⁵⁵ Bakıcı/Yalvaç s.715.

kişilerinde maddi ve manevi zarara uğrama ihtimalleri mevcuttur. Ancak her suçtan zarar görenin her zaman suçun mağduru olacağını söylemek mümkün değildir²⁵⁶.

Kanaatimizce; sivil kişilerin işlemiş olduğu resmi belgede sahtecilik suçu kamu güveni aleyhine işlendiğinden ceza hukuku anlamında mağdur toplumu oluşturan herkestir. Buna karşılık suç nedeniyle hakkı doğrudan zarara uğrayan kişiler de suçtan zarar gören olarak mağdur sıfatı ile yargılamaya katılma hakkına sahiptirler.

2.2.1.6. Konu

Ceza hukukunda suçun konusu ile ifade edilen, fiilin üzerinde gerçekleştirildiği eşya veya kişidir²⁵⁷. İnceleme konusu suç yönünden suçun konusunu; resmi belge ve TCK madde 210/1 kapsamında sayılan resmi belge hükmünde sayılan belgeler oluşturur.

Suçun konusu ile suçta korunan hukuki değer aynı kavramı ifade etmemektedir. Hukuki değer kanunda tanımlanan fiilin icrası ile ihlal edilmekte buna karşılık fiilin icrası ile konu unsurunda zarar veya bir tehlike meydana gelmektedir²⁵⁸.

Konu üzerindeki etkisi itibariyle suçlar, tehlike suçları ve zarar suçları olarak ikiye ayrılırlar. Failce fiilin icrası halinde, konu üzerinde meydana gelen zarar ile zarar suçu oluşur. Buna karşılık kanun koyucu tarafından bir kısım hukuki değerlerin daha fazla korunması amacıyla, fiil ile konu üzerinde zarar doğmasına dahi gerek görülmeksizin zarar doğma tehlikesinin bulunduğu hallerde fiil ile tehlike suçu oluşur²⁵⁹.

²⁵⁶ Özgenç, s. 207.

²⁵⁷ Erem, Faruk/ Danışman, Ahmet/Artuk, Mehmet Emin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 1997, s.236; Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk, s110; Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s. 377; Özgenç, s.213; Birtek, Fatih, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2016, s.165.

²⁵⁸ Özgenç, s. 215.

²⁵⁹ Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s. 379; Özgenç, s. 215; Demirel, Muhammet, *Karar Analizi Tehlike Suçları- Zarar Suçları Arasındaki İlişkinin İçtima Kuralları Kapsamında Değerlendirilmesi*, İÜHF C. LXXI, S. 1, 2013, s. 1484.

Tehlike suçları da somut ve soyut tehlike suçu şeklinde kendi içerisinde ikiye ayrılır²⁶⁰. Soyut tehlike suçlarında, failce fiilin kanunda yazılan tarife uyar şekilde icra edilmesi, tehlikenin oluşup oluşmadığına bakılmaksızın, suçun oluşumu yeterli sayılmaktadır²⁶¹. Başka bir ifade ile fiil ile somut bir tehlikenin varlığı aranmamakta, tehlikenin var olduğu kabul edilmektedir²⁶². Buna karşılık somut tehlike suçlarında ise, fiil ile suçta korunan hukuki değer üzerinde bir tehlikenin varlığı aranır²⁶³. Başka bir ifadeyle fiilin kanunda yazılı tarife uymasının yanı sıra somut olarak bir tehlikenin oluşması da gerekmektedir²⁶⁴.

Somut tehlike suçunun söz konusu olduğu durumlarda, failin fiili ile somut tehlike arasında illiyet bağının bulunması gereklidir. Failin somut olayda bu tehlikenin gerçekleştiğini bilmesi gerekmekte ise de somut tehlikenin objektif cezalandırma şartı olarak kabul edildiği durumlarda failin tehlikenin gerçekleştiğini bilmesinin cezai sorumluluğu açısından bir önemi bulunmamaktadır²⁶⁵.

İnceleme konusu suç tipi yönünden öğretide ki hakim görüşe göre; belgede sahtecilik suçları, kanunda tanımlanan fiilin icrası ile zarar sonucu doğmasa bile tamamlanmış suçlardan sayılmakta ve bir soyut tehlike suçu olarak kabul edilmektedir²⁶⁶. Buna karşılık suçta korunan hukuki değer her hangi bir zarar tehlikesine maruz kalıp kalmadığının araştırılması gerektiğinden, sahtecilik suçlarının

²⁶⁰ Daragenli, Vesile Sonay, Tehlike Suçları (T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1998, s.59; Özgenç, s.215; İçel, Kayıhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2018, s.286 Polat, Halil, *Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçu ile Bu Suçun Diğer Suçlarla İçtimai*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), Nisan 2010, S.: 1, s.136.

²⁶¹ Yaşar/Gökcan/Artuç, s.5415; Yiğit, Nuri, *Genel Tehlike Yaratan Suçlar*, Seminer Notları, s.2, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/154.doc

²⁶² Özgenç, s.215; Polat, s.137.

²⁶³ Polat, s.137.

²⁶⁴ Özgenç, s.215.

²⁶⁵ Önder, s.382-383; Artuk, Mehmet Emin/Alşahin, Mehmet Emin, *Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı*, Prof. Dr. Nur Centel' e armağan, MÜHFHAD, Y.2013, C.19, S.2, s.41; Ersoy, Uğur, Ceza Hukukunda Objektif Cezalandırılabilme Şartları, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.97-98; Egemenoğlu, Alaaddin, Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.108.

²⁶⁶ Özen, s.693; Koca/Üzülmez, s. 724; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.854 ;Gökçen, s.185; Aslan, Yasin, *Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları*, Ankara Barosu Dergisi, yıl:73, S.:2015/2, s.163.

somut tehlike suçu olduğu yönünde de görüş mevcuttur²⁶⁷. Gökçen' e göre belgede sahtecilik suçları soyut tehlike suçu olmakla birlikte bu suçların zarar suçu olarak işlenmeleri de mümkündür²⁶⁸.

Kanaatimizce inceleme konusu suçun oluşması için bir zararın meydana gelmesi şart değildir. Suçun meydana gelmesi için zarar ihtimali doğuran eylemin icrası yeterlidir. Bu haliyle resmi belgede sahtecilik suçu bir soyut tehlike suçudur.

Butlanla sakat olmakla, belgeden butlan sebebinin açıkça anlaşılabilir olması halinde, bu belge üzerinde gerçekleştirilen fiiller ile sahtecilik suçu oluşmayacaktır²⁶⁹. Buna karşılık suça konu belge, iptal edilene kadar geçerli olan nitelikte belgelerden olması halinde bu tür belgeler üzerinde gerçekleştirilen fiil ile sahtecilik suçu oluşur²⁷⁰.

2.2.2. Manevi Unsur

Manevi unsur failin sübjektif durumuyla alakalı olup²⁷¹ hareketlerin suç sayılabilmesi için kanunda sayılan kriterlere uyması ve hukuka aykırılığın yanı sıra failin suçu işlenmede ki iradesini yansıtan manevi bir unsurun bulunması gereklidir²⁷². İnceleme konumuzu oluşturan sivil kişilerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun kasten işlenebilen suçlardan²⁷³ olması sebebiyle cezalandırma için suçun manevi unsuru açısından inceleme bu iradi duruma göre yapılmaktadır.

Öğretide manevi unsurun kusurluluk ile birbirinden farklı olmadığını belirten görüşler mevcuttur²⁷⁴. Bununla birlikte kusurluğu suçun unsurlarından bağımsız olarak gören ve kusurluluk ile suçun manevi unsurunun birbirinden farklı kavramlar olduğu ve manevi unsurun haksızlığın varlığı için gerekli ve fiile ilişkin olduğunu buna

²⁶⁷ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 512.

²⁶⁸ Gökçen, s.185.

²⁶⁹ Taşdemir, s.42; Gökçen, s.186.

²⁷⁰ Taşdemir, s.42; Gökçen, s.186.

²⁷¹ Demirbaş s. 347.

²⁷² Soyaslan, Doğan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 407

²⁷³ “Belgelerde sahtekarlık suçunun oluşabilmesi için genel kast yeterlidir” Yarg. 11. CD. 2006/1232 E., 2008/1298 K. sayılı ve 05.03.2008 tarihli kararı.

²⁷⁴ Toroslu., s. 223, Demirbaş, s. 347.

karşılık ise kusurluluğun, gerçekleştirdiği eylemden dolayı kişinin kınanabilirliği hususundaki hükmü ifade ettiğini belirten görüşler de mevcuttur²⁷⁵.

Manevî unsur kast ve taksir olarak ikiye ayrılır. Resmi belgede sahtecilik suçu yönünden aranan manevi unsur genel kasttır. Bu halde kanunda²⁷⁶ suçun oluşumu için kural olarak kast aranmakla, kanuni tanıma uyan hareketlerin bilerek ve istenerek işlenmesi halinde suç gerçekleşmiş olacaktır. Başka bir deyişle sahtecilik suçunun varlığı için fail sahtecilik yaptığını bilmeli ve bunu istemelidir²⁷⁷.

Yargıtay, belgede sahtecilik suçlarında kastı “zarar vermek bilinç ve iradesi” olarak yorumlamaktadır²⁷⁸. Yargıtay ayrıca kişinin örtülü de olsa rızası olmaksızın adına düzenlenen kıymetli evrakta “suç kastının oluşmadığı” yönünde karar vermektedir²⁷⁹.

Öğretide Yargıtay’ ın kararlarında taksir, hata hali gibi hukuki değerlendirmeler yapmak yerine, kasta farklı anlamlar yüklemesi eleştirilmektedir²⁸⁰.

Gökçen Yargıtay’ ın “Hata” hali veya “taksir” gibi hukuki enstrümanları tartışmak yerine bazı kararlarında yapmış olduğu “sahtecilik kastıyla hareket etmesi gerektiği” veya “sahtekarlık kastıyla hareket etmediğinden” gibi²⁸¹ tanımlamalarla kasta farklı anlamlar yüklenmemesi gerektiğini belirtmektedir²⁸².

Toroslu’ ya göre sahtecilik suçu için failin gerçeği bilerek ve isteyerek tahrif ettiğinin ispatı yetmez, ayrıca hareketin zarar verme bilinciyle yapıldığının her olayda

²⁷⁵ Özgenç s.225.

²⁷⁶ TCK 21/1 “Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır”

²⁷⁷ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 701, Gökçen, s. 214.

²⁷⁸ YCGK 221/38 sayılı 19.04.2005 tarihli kararı. Karar için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s.950.

²⁷⁹ Yarg. 11. CD. 7517/1571 sayılı 06.03.2017 tarihli ve Yarg. 15. CD. 7714/1727 sayılı 02.02.2015 tarihli kararı. Karar için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s.950.

²⁸⁰ Gökçen, s.215; Tezcan/Erdem/Önok, s.950. Yazarlara göre Yargıtay’ ın bu şekilde arayışının sebebi, eylemi ile hukuka aykırı hareket etmiş failin böyle bir bilince sahip olup olmadığı şeklinde değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

²⁸¹ Yarg. 21. CD. 10217/1489 sayılı ve 22.03.2017 tarihli karar için bkz. Gökçen, s. 220.

²⁸² Gökçen, s.220. Yazara göre rızanın hukuka uygunluk sebebi olmayışı ile sanığın bu durumu bir hukuka uygunluk nedeni olarak algılaması halinde kararda kastın tartışılması doğru değildir. Oluş şekline göre taksirin anlatıldığı bir olayda “bu suç taksirle işlenemeyeceğinden” gibi bir tanımlama ile sonuca ulaşılabilecekken bunun yerine kastın uzun uzun tartışılması ve genel kasta farklı anlamlar yüklenmesi yanlıştır.

kanıtlanması gerekmektedir²⁸³. Bu görüşün kabulü her türlü sahtecilik eyleminin cezalandırılması gibi aşırıya kaçabilecek bir uygulamayı engellemesi bakımından önemlidir²⁸⁴. Böylece bir zarara yol açmayacağı inancıyla hareket eden failin, içinde bulunduğu durum ile orantılı ve makul sayılabilecek bir inançla gerçekleştirdiği eyleminde zarar verme bilincinin olmadığı kabul edilebilir. Buradan hareketle failin sahtecilik eyleminin hata ile zararsız olduğuna inanması durumunda da kastın bulunmadığı sonucuna ulaşılabilir²⁸⁵.

Buna karşılık kanaatimizce; sahtecilik eylemi yapıldığı anda suç tamamlandığından, sahte belgenin kullanılıp kullanılmadığının kastın varlığı açısından bir önemi yoktur. Kast için kanunda maddî unsurların fail tarafından bilerek ve isteyerek yapılmış olması yeterlidir²⁸⁶. Başka bir deyişle sahteciliğe konu resmi bir belge üzerinde değişiklik yapılması veya sahte olarak resmi belge oluşturulması ile belge henüz kullanılmadan (örneğin arama sırasında ele geçirilmesi halinde) suç zaten tamamlanmış olduğundan fail hakkında cezalandırma yönünde hüküm kurulacaktır²⁸⁷. Bunun dışında özel bir saik aranırsa bu durum kanunda gösterilmelidir²⁸⁸.

Eylemi icra ederken amaçladığının dışında da olsa ortaya çıkabilecek sonuçları öngörebilecek failin, bu sonuçları engellemeye yönelik herhangi bir eyleminin olmaması, bu olasılığa kayıtsız kalması, halinde olası kast ortaya çıkacaktır²⁸⁹. Sivil kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun da olası kastla işlenmesi mümkündür²⁹⁰. Örneğin belgenin sahte olabileceğini değerlendirmiş olmasına rağmen, bu belgeyi mahkemeye ibraz eden avukat olası kastla hareket etmiştir²⁹¹.

²⁸³ Toroslu, s. 223.

²⁸⁴ Toroslu, s.224; Güngör, s.32.

²⁸⁵ Toroslu, s.224.

²⁸⁶ Güngör, s. 32.

²⁸⁷ Bakıcı/ Yalvaç, s. 729.

²⁸⁸ Bakıcı/Yalvaç, s. 746; Gökçen, s.215.

²⁸⁹ Önder, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C.: II-III, Beta Yayıncılık, İstanbul 1992, s. 303.

²⁹⁰ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.703.

²⁹¹ Tezcan/Erdem/Önok s. 951.

Belgede sahtecilik eyleminin bir terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, eylem Terörle Mücadele Kanunu 4. Maddesi uyarınca terör suçu sayılacak ve aynı kanunun 5. Maddesine göre failin alacağı cezada artırımı gidilecektir.

Kanun koyucu TCK m. 211 kapsamında yapmış olduğu düzenleme ile hukuki bir ilişkiye dayanan, gerçek bir durumun belgelenmesi amacına yönelik yapılan sahtecilik eylemini suçta daha az cezayı gerektiren nitelikli hal olarak benimsemiştir.

2.2.3 Hukuka Aykırılık Unsuru

Haksızlığı ifade eden ve kanunda tanımı yapılmış, maddi ve manevi unsurları tam olan fiil hukuka aykırılığı ifade eder.

Kural olarak, kanunla tanımlanmış suç karşısında tipik olan fiil hukuka aykırılık anlamına gelir²⁹². Başka bir ifadeyle hukuka aykırılık; gerçekleştirilen ve kanundaki tarifine uyan bir fiile hukuk düzenince izin verilmemesi ve bu fiilin sadece ceza hukuku ile değil hukuk düzeninin tümü ile bir çatışması halidir²⁹³. Ancak, bir fiilin hukuka aykırılığından bahsedilebilmesi için, suçların kanuniliği ilkesi gereği, mutlak surette ceza hukukuna aykırı olması yani kanuni tanımının yapılmış olması gerekmektedir²⁹⁴.

Hukuka aykırılık unsuru için her ne kadar fiilin kanuni tanım şartı aransa da bu tanımlamaya uyan her davranışın her zaman hukuka aykırı olduğu söylenemese de fiilin hukuka aykırılığı hususunda karine teşkil edebilir²⁹⁵. Bu nedenle hukuka aykırılık suçun özü olarak kabul edilemez²⁹⁶. Çünkü maddi ve manevi unsurları olsa da hukuka uygun kabul edilen davranışların, suç olarak kabulü mümkün değildir²⁹⁷.

²⁹² Soyaslan, *Genel Hükümler*, s.358; Göktürk, Neslihan, *Suçun Yasal Tanımında Yer Alan "Hukuka Aykırılık" İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.:7 S.:1 Yıl 2016, s.417.

²⁹³ Demirbaş, s.268; Toroslu Nevzat/Toroslu, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s.117; Alacakaptan, Uğur, *Suçun Unsurları*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları no:372, 1975, s.95.

²⁹⁴ Alacakaptan, s.96.

²⁹⁵ Şener, Nilgün, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale,2009, s. 17.

²⁹⁶ Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s.117.

²⁹⁷ Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, s.117; Alacakaptan, s. 96.

Örneğin, celladın görevini ifa ederken gerçekleştirdiği eylemi ile mahkemece verilmiş idam hükmünü yerine getirmesi ile suç oluşmayacaktır²⁹⁸.

Ceza yasasında yasaklanan bir fiile ilişkin yine aynı yasada veya başka bir yasadaki düzenlenmiş bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması halinde fiil meşru kabul edilerek ve hukuka uygun sayılacaktır. Başka bir deyişle bu halde hukuk düzeninin birliği ve çelişmezliği prensibi²⁹⁹ gereği hukuka uygunluk nedenleri var olan bir davranış tüm hukuki düzenlemeler açısından da hukuka uygundur³⁰⁰.

Mevcut ceza mevzuatımızda hukuka uygunluk nedeni olarak; “*Kanunun hükmü ve amirin emri*” (TCK.24/1), *Meşru savunma* (TCK.25/1), “*Hakkın kullanılması ve ilgilinin rızası*” (TCK.26), halleri düzenlenmiş olup inceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçları yönünden kanunda sayılan bu hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabilirliği kural olarak bulunmamaktadır³⁰¹.

Sivil kişilerce işlenen sahtecilik suçunda hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeninin, kanun koyucu tarafından bir hukuka uygunluk nedeninden ziyade suçun daha az cezayı gerektiren nitelikli hali olarak kabul ettiği görülmektedir. Ancak öğretide örneğin senet malikinin talebi ile senet bedelinde değişiklik yapan failin durumunda olduğu gibi hakkın kullanılması ile hukuka uygunluk nedeninin bulunduğu görüşü mevcuttur³⁰².

²⁹⁸ Alacakaptan, s. 96.

²⁹⁹ Keçelioğlu, Elvan, “*Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’ nun Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları*”, TBBD, 2010, S. 87, s.302. Yazar bu prensibi “*Bu prensibin pratik anlamı şudur; özel hukuk veya kamu hukukundan doğan bir hukuka uygunluk sebebi etkisini doğrudan ceza hukukunda gösterirken, ceza hukuku alanında yer alan bir hukuka uygunluk sebebi ise etkisini doğrudan diğer alanlarda gösterebilecek; fiili hukuka uygun hale getirecektir.*” şeklinde tanımlamıştır.

³⁰⁰ Keçelioğlu, s.302; Alacakaptan, s.85.

³⁰¹ Gökçen, s. 238 vd.; Güler s. 85; Benzer yönde bkz Erbaş, Rahime, *Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu*, (ÜHFM C. LXXI, S. 1, 2013, s.346

³⁰² Gökçen, s. 238. Gökçen, e göre Yarg. 11.CD. 09.01.2012, 2009/18901, 2012/ 16 sayılı kararda; yerel mahkemece “*kusurluluğu etkileyen hal*” denilerek verilen “*ceza verilmesine yer olmadığı*” kararının Yargıtay tarafından düzeltilerek “*unsurları oluşmayan suçtan beraatına*” şeklinde onanmasına karar verilmesiyle ulaşılan sonuç hatalıdır.

Koca/Üzülmez' e göre inceleme konusu suç yönünden hukuka uygunluk nedeni sadece görevin icrası amacıyla hareket edilmesi halinde mümkündür³⁰³. Bunun dışında suç yönünden herhangi bir hukuka uygunluk nedeni söz konusu olamayacaktır³⁰⁴. Buna karşılık öğretide resmî belgede sahteciliğin bir hak olmaması sebebiyle, hakkın kullanılmasının bu suç tipinde bir hukuka uygunluk nedeni olamayacağı görüşü de mevcuttur³⁰⁵.

Kanunda hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmiş olan “*ilgilinin rızası*” halinin bu suç tipinde bir hukuka uygunluk nedeni olmadığı söylenebilir³⁰⁶. Çünkü suç niteliği itibariyle kamu güvenine karşı işlenen bir suçtur ve belgede sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuki değer nedeniyle ilgilinin rızası bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemez³⁰⁷.

Yargıtay ilgilinin rızası halinde suçun manevî unsurların oluşmayacağı kanaatindedir³⁰⁸. Kararlarında, rızanın varlığı ile failin zarar verme bilinci ile hareket etmemesi halinde suç kastının oluşmayacağını kabul etmektedir³⁰⁹.

3. KAMU GÖREVLİSİ TARAFINDAN İŞLENEN RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU (TCK MADDE 204/2)

3.1. Genel Açıklamalar

Ceza hukukumuzda göre kamu görevlisi kavramından ne anlaşılması gerektiği TCK madde 6/1-c ile “*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere kamusal faaliyet icra eden kişi

³⁰³ Koca/Üzülmez, s. 737.

³⁰⁴ Koca/Üzülmez, s. 737.

³⁰⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.853.

³⁰⁶ Artuk/Gökçen, s. *Özel Hükümler*, s. 706; Gökçen, s.244.

³⁰⁷ Gökçen, s.244.

³⁰⁸ Yarg. 11. CD. 06.05.2019 2017/284 E. 2019/4432 K. sayılı kararı. Ayrıca bkz. YCGK 30.03.1992 tarihli 80/98 sayılı ve 19.04.2005 tarihli 221-38 sayılı kararları.

³⁰⁹ 11. CD., 30.01.2008, 2006/270 E – 2008/405 K., sayılı kararı; 11. CD., 08.02.2011, 2008/18412 E 2011/552 K. kararlar için bkz İkinci, s. 81-82.

kamu görevlisidir³¹⁰.

TCK m. 204 ikinci fıkrası ile resmî belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde cezalandırılacak hareketler sayılmıştır. Bunlar; kamu görevlisi tarafından resmî belgeyi “sahte olarak düzenleme”, “gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme”, “sahte resmî belgeyi kullanma ve gerçeğe aykırı belge düzenleme” şeklinde belirtilmiştir. Kanun koyucu, TCK m. 204/2 metninde de görüldüğü üzere suçu, seçimlik hareket niteliğinde düzenleme yoluna gitmiştir. Burada kanun koyucunun, bu suçun kamu görevlisince işlenmesi halinde öngördüğü cezai yaptırımların, sivil kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçuna oranla daha ağır olduğu görülebilir. Kamu görevlisinin bu suçu işlemesi halinde daha ağır bir yaptırımla karşı karşıya kalmasının sebebi toplumda kamu görevlilerine sivil kişilerden daha fazla güven duyulmasından kaynaklanmaktadır.

Burada TCK 204/2 maddesi kapsamında bir suçun oluşabilmesi için; suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yanı sıra ayrıca suça konu belgenin de kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgelerden olması gerekmektedir³¹¹. Aksi halde failin suça konu eylemi özel kişilerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204/1) kapsamında değerlendirilecektir³¹².

Ayrıca belirtmeliyiz ki suçun oluşumu için gerekli “yetkili kamu görevlisi” olma şartı sadece seçimlik hareketlerden sadece belgenin sahte olarak düzenlenmesi ve gerçek belgenin değiştirmesi değil aynı zamanda sahte belgeyi kullanma hareketi yönünden de geçerlidir³¹³.

Seçimlik hareketlerden kamu görevlisince gerçeğe aykırı belge oluşturulması, sivil kişilerce işlenen sahtecilik suçundan farklı olarak, kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebilecek bir hareket olarak düzenlenmiştir. Fikri sahtecilik olarak da

³¹⁰ Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 4.

³¹¹ Artuk/Gökcan, *Özel Hükümler*, s. 712; Aslan, s.161 vd.

³¹² Tezcan/Erdem/Önok, s.943; Koca/Üzülmez, *Özel Hükümler*, s.68.

³¹³ Gökcan, s. 110.

adlandırılan bu hareket sadece kamu görevlisi kişiler tarafından yine görevi alanına giren bir belgeye ilişkin olarak işlenebilir³¹⁴.

3.2. Suçun Unsurları

3.2.1. Maddi Unsur

3.2.1.1. Hareket

Yukarıda bahsettiğimiz üzere kanun koyucu TCK madde 204/2 kapsamında kamu görevlisi tarafından işlenen resmi evrakta sahtecilik suçunda dört (4) adet hareket belirlemiştir. Bunlar;

- a) *Görev gereği yetkili olduğu bir resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek*
- b) *Gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek*
- c) *Gerçeğe aykırı belge düzenlemek*
- d) *Sahte resmî belgeyi kullanmak*

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için, çalışmamızda daha öncede belirttiğimiz üzere, kanunda sayılan bu dört seçimlik hareketlerden birinin icrası yeterlidir.

a. Resmî Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Bu hareket, kamu görevlisinin görev gereği düzenleme imkanına sahip (yetkili) olduğu resmi bir belgenin tamamı veya bir kısmını sahte olarak düzenlenmesi ile ortaya çıkan bir seçimlik harekettir³¹⁵. Kanun koyucu madde gerekçesinde bu seçimlik hareketin, belgenin tamamına veya bir kısmına yönelik olmasının suçun oluşması açısından bir önemi olmadığını belirtmiştir. Belgenin kısmen sahte olması hali için, resmi belgenin tanziminden sonra yapılan eklemeler veya çıkarmaların olması

³¹⁴ Güngör, s.89.

³¹⁵ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.713.

gerekmektedir³¹⁶. Aksi halde ekleme veya çıkarımların belge düzenlendiği sırada yapılması halinde hareket “gerçeğe aykırı belge düzenlemek” olarak kabul edilecektir³¹⁷.

Burada aynı kanunda yazılı diğer bir seçimlik hareket olan “gerçeğe aykırı belge düzenlemek” ile bu hareketin karıştırılmaması gerekir. Zira “sahte olarak düzenlemek” ile anlaşılması gereken “taklit etmek” fiilidir³¹⁸. Burada belgenin düzenleyicisinin kim olduğunun hatta hayali bir karakter olup olmadığının dahi bir önemi bulunmamaktadır³¹⁹.

Öğretide kamu görevlisince zaten görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi sadece “gerçeğe aykırı” şekilde düzenleme imkanı olduğu ve bu nedenle kamu görevlileri yönünden “sahte olarak belge düzenlemek” şeklinde ki bir hareketin faydasız olacağı ve bu yüzden bu şekilde bir düzenlemenin uygulanamayacağı şeklinde görüşler mevcuttur³²⁰. Ancak kamu görevlisinin yetkili olduğu resmi belgeyi başkası adına imzalayarak düzenleme imkanı olduğu göz ardı edilemeyeceğinden³²¹ bu görüşe katılamamaktayız. Nitekim belgeyi düzenleme yetkisine sahip birden fazla kişinin (noter başkatibi ile noter katibinin) varlığı halinde bu seçimlik hareketin gerçekleştirilme imkanı bulunmaktadır³²².

Uygulamada aldatma kabiliyeti bulunmayan bir kısım sahtecilik hâllerinde,

³¹⁶ “...Belgenin asıl ve suretinde yapılan sahtecilik arasında fark olmayıp sahtecilik kısmen veya tamamen yapılabilir. Tamamen sahtecilik, gerçekte olmayan bir vergi olayının varmış gibi belgeye yansıtılmasıdır. Kısmen sahtecilik ise, gerçek ve gerçek olmayan muamele veya durumların aynı belgede yer alması hâlidir. Örneğin; gerçek emtia satışı için düzenlenen faturada, ayrıca yapılmayan emtia satışının da gösterilmesi gibi. Kısmen sahte belge ile muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belgeyi karıştırmamak gerekir. Yanıltıcı belgede, gerçek muamele veya durum mevcut olmakla birlikte bunların mahiyet veya miktarında gerçeğe aykırılık vardır. Kısmen sahte belgede ise gerçeğin yanında gerçek olmayan muamele ve durum veya yanıltıcı niteliği kabule yol açan mahiyet ve miktar dışında ve bunları aşan gerçeğe aykırılık söz konusudur...” YCGK 20.11.2018 tarihli 2017/19-315 E.2018/549 k. sayılı kararı.

³¹⁷ Erman, Sahtekarlık Suçları, s.424 ; Güngör s. 91.

³¹⁸ Toroslu, s. 237. Toroslu bu hareketi “kamu görevlisinin resmi belgede maddi sahteciliği” olarak da tanımlamaktadır.

³¹⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s.945.

³²⁰ Erman, Sahtekarlık Suçları, s.422.

³²¹ Artuk/Gökçen, Özel Hükümler, s.714; Güngör s.90.

³²² Güngör s.90.

eylemin, görevi kötüye kullanma suçu sayılacağı görüşü mevcuttur³²³. Ayrıca kanunda hem resmi belgede sahtecilik suçunda hem de özel belgede sahtecilik suçlarında zarar kavramına yer verilmemiş olması sebebiyle, zarar veya zarar tehlikesi doğurmayan sahteciliğin cezalandırılmasının anlamsız olacağı, suçun varlığı için en azından ortada doğmuş bir zararın veya zarar tehlikesinin olması gerektiği görüşü mevcuttur³²⁴.

Burada sahtelikten söz edebilmek için, bu hareket ile düzenlenen belgenin, kişiler üzerinde yanıltıcı bir etkiye sahip olması ve kişilerin belgeyi gerçekmiş gibi algılamalarını sağlaması gerekmektedir. Başka bir deyişle, belge üzerinde fail tarafından yapılan düzenlenmenin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması, gerçek olmadığının ancak özel bir inceleme ile anlaşılabilmesi gereklidir³²⁵.

b. Resmî Belgeyi Değiştirmek

Bu seçimlik hareket ile öncelikle kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlenen veya düzenleme yetkisine sahip olduğu bir belge üzerinde değişikliğe gitmiş olması gerekmektedir. Gerçek olmayan bir belge üzerinde bu suç işlenemez³²⁶.

Belgenin değiştirilmesi; belge içeriğinde ki yazılı kısım üzerinde ilaveler yapmak veya yazıları silmek gibi şekillerle veya benzer yöntemlerle gerçekleştirilebilir³²⁷.

Bu seçimlik hareketle işlenen suç, sırf hareket suçu olması sebebiyle, değiştirme hareketi gerçekleştirildiği anda tamamlanmış olur³²⁸. Belgenin kullanılmasının veya suçtan doğan herhangi bir zararın oluşup oluşmadığının suçun tamamlanmış sayılması bakımından bir önemi yoktur³²⁹.

³²³ Taşdemir, s. 276.

³²⁴ Tezcan/Erdem/Önok s. 944.

³²⁵ Aslan s. 161.

³²⁶ Demirel, Hakkı, *Türk Ceza Kanununun Evrakta Sahtekarlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerinin Sistematik İzahı Üzerine Bir Deneme*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1-2, Ankara 1956, s.42.

³²⁷ Gökçen, s.306.

³²⁸ Erman, *Sahtekarlık Suçları*, s.462.

³²⁹ Gökçen, s.111.

Yapılan değişiklik yapısı itibariyle belgede anlam ve içerik değişikliğine yol açacak nitelikte olmalı ve iğfal (aldatma) kabiliyetine sahip olmalıdır. İğfal kabiliyetinden kasıt; sahte belgenin objektif bir değerlendirme ile aldatma gücüne sahip olduğunun kabul edilebilmesi, ilk bakışta sahteliğinin anlaşılabilmesi ve belirli bir kişiyi değil birçok kişiyi aldatabilecek nitelikte olmasıdır³³⁰. Nitekim kanun koyucu madde gerekçesinde bu seçimlik hareket yönünden sahtecilikten söz edilebilmesi için “*yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması*” gerektiğini aksi halde “*resmi belgeyi bozmak*” suçunun oluşacağını belirtmiştir.

Buna karşın isim, tarih gibi kısımların belge düzenlenirken yanlış yazılması ve sonrada paraf atılarak, parafı kısmın mühürlenmesi suretiyle düzeltilmesi halinde bu suçun oluştuğundan söz edilemez³³¹.

Fail bu seçimlik hareketi gerçekleştirmek suretiyle, belgeyi düzenleyenin ilk anda ki iradesi yerine, kendi amacına uyacak şekilde bir irade beyanı varmış gibi sonuç elde etmeyi amaçlamaktadır³³².

Belgeyi değiştiren failin kamu görevlisi olmaması halinde, sahtecilik eylemi TCK madde 204/1 kapsamında deęerlendirilecektir³³³.

Kanuni tüm unsurları tam olacak şekilde düzenlenmiş bir resmi belgenin yok edilmesi (yırtmak gibi) halinde, yerine eksik olduğu değerlendirilen kısımların ilavesi ile bu belgenin yenisi oluşturulsa dahi, eylem ile TCK madde 205 kapsamında

³³⁰ “...Resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi eyleminin sahtecilik suçunu oluşturabilmesi için, düzenlenen ya da değiştirilen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık özelliği suçun temel unsuru olup, özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılabilen belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir. Sahteciliğın kişileri aldatacak nitelikte olup olmadığı şüpheye yer vermeyecek şekilde saptanmalıdır. Sahte belgenin ilk bakışta dikkati çekmeyecek biçimde düzenlenip, belirli bir kişiyi değil birçok kişiyi aldatabilecek nitelikte olması ve aldatma gücünün objektif olarak saptanması gerekir. Bu nedenle memurların bilgisizliği ve ihmalleri nedeniyle kandırıcı yeteneği olmayan belge üzerinde işlem yapması belgeye hukuki geçerlilik kazandırmaz. Daha önceden var olan subjektif bir bilgi, belge üzerinde var olan aldatma yeteneğini ortadan kaldırıcı etkiye sahip değildir...” YCGK 13.12.2016 tarihli 2015/11-414 E.2016/1238 K. sayılı kararı

³³¹ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 714; Gökçen, s.306.

³³² Tezcan/Erdem/Önok, s.944.

³³³ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.714.

düzenlenen “*resmi belgeyi yok etme*” suçu gerçekleşmiş olacaktır³³⁴. Ancak Yargıtay, ilamında eksiklik olduğu düşüncesiyle bu ilamı yırtarak yenisini düzenleyen hakimnin eyleminin “*görevi kötüye kullanma suçu*” olacağı yönünde karar vermiştir³³⁵.

c. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek

Bu seçimlik hareket, failin kamu görevlisi olması halinde gerçekleştirilebilecek nitelikte olup kanun koyucu tarafından sadece TCK madde 204/2’ de düzenlenmiştir. Madde gerekçesinde suçun oluşması için bu hareketin kamu görevlisi tarafından, gerçeğe aykırı olayın veya beyanın kendi huzurunda yapılmış gibi gösterilmesi şeklinde tanımlanmıştır.

Sadece kamu görevlisi tarafından icra edilebilen bu hareket, öğretilerde “*fikrî sahtecilik*” olarak da adlandırılmaktadır³³⁶. Bu sebeple gerçeğe aykırı belge düzenleme kamu görevlisinin işleyebileceği özgü bir suç olarak tanımlanabilir³³⁷.

Resmi belgenin gerçeğe aykırı düzenlenmesinin suç sayılması, belge içeriğine olan kamu güveninin korunması amacından kaynaklanır. Suçun oluşabilmesi için gerçeğe aykırılığın belgenin ispat edeceği hususlara ilişkin olması gerekmektedir³³⁸.

Öğretilerde bu seçimlik hareketin icrası için, yalan beyanları içermesi sebebiyle, sahte bir belgenin varlığının gerekli olduğu görüşü bulunmaktadır³³⁹. Buna karşılık “*sahte*” ile “*gerçeğe aykırı*” kavramlarının farklı olduğunu, bir belgenin gerçeğe aykırı olsa da sahte olmayacağını, belgeyi düzenleyenin bu konuda yetkili olması halinde düzenlediği belge gerçeğe aykırı olsa da sahte olmayacağı yönünde görüşler de bulunmaktadır³⁴⁰.

Kamu görevlisi tarafından belgenin düzenlenmesi aşamasında, kendisine yapılan beyan gibi hususları belge içeriğine aktarmaması veya değiştirerek aktarması

³³⁴ Gökçen, s.306.

³³⁵ 11.CD T: 7/10/2015 E: 2013/19283 K: 2015/29214, karar için bkz Gökçen, s.306.

³³⁶ Toroslu s. 240 vd. ; Güngör, s.92 ; Tezcan/ Erdem/ Önok, s. 947.

³³⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 851.

³³⁸ Güngör s.91.

³³⁹ Toroslu, s.241.

³⁴⁰ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, s. 851.

ya da gerçekte olmayan hususları gerçekleştirmiş gibi göstermesi halinde bu suç oluşacaktır³⁴¹.

Gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu, kamu görevlisinin icraî ya da ihmali hareketiyle işlenebilir³⁴².

d. Sahte Resmî Belgeyi Kullanmak

Sahtecilik suçu yönünden kullanmak hareketinden ne anlaşılması gerektiği madde gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre; kullanmak ile kastedilen sahte belgenin bir hukuki ilişki veya işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaktır. Başka bir deyişle, belge sahte olmasa hizmet edeceği amaç ne idiyse fail tarafından o amaca ulaşmak için yapılan hareket, sahte resmi belgeyi kullanmak hareketini oluşturacaktır³⁴³.

Çalışmamızda daha önce de belirttiğimiz üzere resmi belgede sahtecilik suçunun cezalandırılmasında belgenin düzenlenmesi yeterli olup, düzenlenen belgenin ayrıca kullanılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır³⁴⁴. Sahte belgenin kullanılmasında, düzenleyen ile kullanan kişinin aynı olması halinde faile kullanmak fiilinden dolayı ayrıca ceza verilmemekte, failin eylemleri tek suç olarak kabul edilmektedir. Ancak her ne kadar tek suç olsa da failce düzenleme ve kullanma şeklinde birden fazla seçimlik hareketin icrası, fail hakkında tesis edilecek cezalandırma hükmünün miktarına etki edebilmektedir³⁴⁵.

Kanun metninde belirtilen “kullanmak” fiilinin muhatabı aslında belgeyi düzenleyen kişi değil, önceden başkası tarafından sahte olarak düzenlenmiş belgeyi kullanan kişilerdir³⁴⁶.

Muhatabı açısından sahte belgenin ulaşılabilir hale gelmesi yani belge içeriğinin öğrenilebilme imkanının olması ile kullanma gerçekleşmiş olur. Burada

³⁴¹ Gökçen, s.312; Tezcan/Erdem/Önok, s. 948; Toroslu, s.241; Aslan, s. 162.

³⁴² Güngör, s.91.

³⁴³ Özbek/ Doğan/ Bacaksız/ Tepe, s. 851; Güngör s.87.

³⁴⁴ Güngör, s.89.

³⁴⁵ Taşdemir, s.352.

³⁴⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s.947.

muhatapın belgeyi gerçekten görmüş olması şart değildir³⁴⁷.

Gökcan' a göre belgenin ulaşılabilir olmasına karşın muhatapının iktidar alanına girmemesi halinde eylemin teşebbüs aşamasında kaldığının değerlendirilmesi gerekmektedir³⁴⁸.

Zamanaşımı süresi TCK madde 66 gereği suçun tamamlanması ile birlikte işlendiği günden itibaren hesaplanmaktadır. İnceleme konusu suç yönünden, kanunda sayılan seçimlik hareketlerden birinin fail tarafından gerçekleştirilmesi halinde suç tamamlanmış olacağından zamanaşımı süresi de bu tarihe göre hesaplanacaktır. Ancak failin sahte şekilde düzenlediği veya değiştirdiği bir belgeyi kullanmış olması halinde, her ne kadar eylem tek bir suç gibi kabul edilerek ceza tayin edilecekse de belgenin kullanma tarihi, suçta zamanaşımı süresinin başlangıcı olarak kabul edilecektir³⁴⁹.

Bu seçimlik hareket kapsamında kamu görevlisinin sorumlu olabilmesi için kullanılan belgenin görevi gereği düzenleyebileceği belgelerden olması zorunludur. Aksi takdirde, failin eylemi TCK.204/1 kapsamında değerlendirilecektir³⁵⁰.

3.2.1.2. Netice

Kamu görevlisinin işlediği resmi belgede sahtecilik suçunun tamamlanması herhangi bir neticenin gerçekleşmesi şartına bağlı olmadığından, bu suç tipi sırf hareket suçudur. Kanunda sayılan seçimlik hareketlerden herhangi birinin icrası ile suç tamamlanır. Suç icra edilen seçimlik hareketin gerçekleştirildiği yer ve zamanda, birden fazla veya seçimlik hareketlerin tümünün icra edilmesi halinde suç son icra edilen seçimlik hareketin gerçekleştirildiği yer ve zamanda işlenmiş kabul edilir.

³⁴⁷ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.718; Tezcan/Erdem/Önok, s.947.

³⁴⁸ Gökcan, s.112.

³⁴⁹ Taşdemir, s. 240; Gökçen, s.314.

³⁵⁰ Gökcan, s.112.

3.2.1.3. Nedensellik Bağı

Yukarıda belirttiğimiz üzere; resmî belgede sahtecilik suçunun sırf hareket suçu olması sebebiyle bu suçta nedensellik bağının araştırılmasına gerek yoktur³⁵¹.

3.2.1.4. Fail

Kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu kanunda düzenlenen görünüşte özgü bir suçtur³⁵². Görünüşte özgü suçlarda suçun nitelikli hali ancak suç tipinde düzenlenen ve özel niteliği haiz kişi veya kişiler tarafından gerçekleştirilebilir. Bunlar dışındakiler müşterek fail olarak katılırlar da yalnızca suça azmettiren veya yardım eden olarak iştirak edebilir³⁵³.

TCK madde 204/2 kapsamında düzenlenen suçun faili sadece kamu görevlisi olabilir. TCK madde 6 ile kamu görevlisi kavramından ne anlaşılması gerektiği düzenlenmiş olup, kamu görevlisinin atama veya seçilme yoluyla kamusal faaliyet yürüten kişi olduğu belirtilmiştir. Madde gerekçesine baktığımızda madde metninden de anlaşılacağı üzere kişinin yürüttüğü işin kamusal faaliyet olması gerektiği hususunun kişinin kamu görevlisi sayılması için kamu adına yürütülen bir hizmetin varlığının ölçüt olarak düzenlendiği görülmektedir.

Suçun faili gerçekte kamu görevlisi olmamakla birlikte özel bir kanun ile failin sorumluluğunun kamu görevlisi gibi olacağına ilişkin düzenlemelerin bulunması halinde eylemi ile kamu görevlisi gibi sorumlu olacaktır. Nitekim Yargıtay görüşü de bu yöndedir³⁵⁴.

³⁵¹ Erdin s. 36.

³⁵² “Bazı suçlar ancak belli niteliklere sahip veya özel bir yükümlülük altında bulunan kişiler tarafından işlenebilir. Bu gibi suçlara özgü suçlar (Sonderdelikte) denilmektedir” Roxin, Claus, StrafrechtAllgemeinerTeil, Band I Grundlagen, Der Aufbau der Verbrechenslehre. 4. Auflage, München 2006 Naklen; Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s. 361.

³⁵³ Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s. 362; Özkan, Halid, Ceza Hukukunda Azmettirme, Adalet Yayıncılık, Ankara 2013, s. 279.

³⁵⁴ Yarg 11. CD. 23.12.2011, 14514/24001; Yarg 11. CD. 21.04.2010, 20990/4724; Yarg 11. CD. 21.02.2012 1259/1984; Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 719.

Çalışmamızın önceki sayfalarında da belirttiğimiz üzere; belge ile kamu görevlisinin görevi arasında bir neden sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Başka bir deyişle suça konu belgenin kamu görevlisi olan failin düzenlemeye yetkili olduğu nitelikte bir resmi belge olması gerekmektedir³⁵⁵.

3.2.1.5. Mağdur

TCK 204/2 maddesi kapsamında işlenen suçun mağduru ile TCK madde 204/1 kapsamında işlenen suçun mağduru arasında herhangi bir farklılık bulunmaması ve TCK madde 204/1 maddesine ilişkin sivil kişilerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçları başlığı altında suçun mağduru incelenmiş olduğundan burada ayrıca bir açıklama yapmayacağız.

3.2.1.6. Konu

Suçta konu belgeyi düzenlemeye yetkili kamu görevlisi tarafından resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu resmi belge ve TCK madde 210/1 kapsamında sayılan resmi belge hükmünde sayılan belgeler oluşturur. Kanun koyucunun bu belgelere hukuken attığı anlam, çalışmamızın önceki bölümünde detaylı şekilde irdelendiğinden burada ayrıca bahsedilmeyecektir.

3.2.2. Manevî Unsur

Bu suç kasten işlenebilen bir suç olup, kanun koyucu tarafından taksire ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamış olması sebebiyle taksirle işlenemez³⁵⁶. Suç kastı değerlendirilirken failin özel bir saikle hareket edip etmediğinin bir önemi yoktur. Fail kanunda sayılan seçimlik hareketleri icra ederken eylemi ile resmi belge üzerinde ne

³⁵⁵ Gökçen, s. 321 vd.

³⁵⁶ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 720.

gibi bir değişiklik yaptığını ya da düzenlediği resmi belgenin sahte olduğunu, değiştirdiğini veya kullandığını bilmelidir³⁵⁷.

Öğretide bir görüşe göre suç kastının varlığı için, sadece eylem sonucu ortaya çıkmış sahte bir belgenin varlığı tek başına yetmez. Suç için failin eylemi ile kendisi dışında ki kişilere de zarar verdiği bilincine de sahip olması gerekmektedir. Eğer fail zararsız olduğu inancı ile eylemini gerçekleştirmiş ise ortada kast yoktur³⁵⁸.

Tıpkı sivil kişilerce işlenen sahtecilik suçunda olduğu gibi burada da kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu olası kast ile işlenebilir³⁵⁹. Ancak öğretilerde bu suçun işlenmesinde failde ki değiştirme, düzenleme veya taklit etme iradesinin yeterli olmayacağı, failde ayrıca zarar verme bilincinin de aranması gerektiği yani suç için doğrudan kastın varlığının aranması gerekeceğinden suçun olası kastla işlenmesinin mümkün olmadığı yönünde görüş mevcuttur³⁶⁰.

3.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık, çalışmamızda daha önce de belirttiğimiz üzere, kanunla yasaklanan fiilin fail tarafından gerçekleştirilmesi halidir. Başka bir ifadeyle hukuka aykırılık; fiilin mubah sayılmaması ve tüm hukuk düzeni ile çatışmasıdır³⁶¹. Kanun koyucu tarafından yasaklanmış bir fiilin belli koşullar altında işlenmesine izin verilerek fiilin hukuka aykırılığını engellemesi haline “hukuka uygunluk sebebi” denilmektedir³⁶².

Hukuka uygunluk sebepleri hukukun tümü açısından hüküm ifade etmektedir³⁶³. Ceza kanunumuzda; “*hakkın kullanılması*” (TCK m.24/1), “*Meşru savunma*” (TCK m.25/1), (TCK m.26/1), “*Görevin Yerine Getirilmesi*” (kanunun hükmünü yerine getirme) ve “*İlgilinin rızası*” (TCK m.26/2) başlıkları altında

³⁵⁷ Gökçen, s. 331.

³⁵⁸ Toroslu s.242; Gündüz/Gültaş s. 54.

³⁵⁹ Özbek, Doğan, Bacaksız Tepe, s.856; Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.720.

³⁶⁰ Gündüz/Gültaş, s. 54.

³⁶¹ Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s. 482.

³⁶² Gökçen, s.336.

³⁶³ Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s.484.

sıralanmıştır.

Eylem ile haksız saldırıyı def etme amacına yönelik bir savunma biçimi olamayacağından, bir hukuka uygunluk nedeni olarak meşru savunmanın bu suç yönünden kabulü mümkün değildir³⁶⁴. Öğretide kaçınılmaz bir tehlike altında olan kişi açısından zorunluluk halinin, koşulları oluşmuşsa uygulanabileceği ancak CMK kapsamında değerlendirildiğinde zorunluluk halinin bir mazeret olarak kusurluluğu etkileyen sebeplerden biri olabileceği görüşü mevcuttur³⁶⁵.

İnceleme konusu suç yönünden TCK madde 204/2' nin kamu görevlilerine ilişkin olması ve resmi belgenin isteğe bağlı olacak şekilde düzenlenemeyeceği düşünüldüğünde, rızaya dayalı belge düzenleyen kamu görevlisinin eylemi ile herhangi bir hukuka uygunluk sebebinden yararlanması beklenemez³⁶⁶.

Resmi evrakta sahtecilik suçu bakımından genel olarak TCK'da sayılan hukuka uygunluk nedenlerinin uygulama imkanı bulunmadığı söylenebilir³⁶⁷. Ancak "*görevin yerine getirilmesi*" hali inceleme konusu suç yönünden uygulama imkanı olabilen bir hukuka uygunluk nedenidir. Çünkü buradaki davranış her ne kadar kanunun suç saydığı ve yasakladığı bir fiil ise de kanun koyucu bu davranışın icrası hususunda bazı kamu görevlilerine, görevleri gereği olmak koşuluyla, yetki tanımış bulunmaktadır³⁶⁸.

Burada kanunla kişiye tanınan yetkinin görevine ilişkin olması sebebiyle bu hukuka uygunluk nedeni "*görevin ifası*" olarak anlaşılmalıdır³⁶⁹.

Ceza mevzuatımızda delil elde etme veya yargılamanın kesintisiz yapılabilmesi amacına yönelik düzenlemeler mevcuttur. Bu düzenlemelere istinaden, yetkili kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen fiiller, her ne kadar ilk anda hukuka aykırılık hususunda karine teşkil edecek mahiyette olsa da kanunla belirlenen usule uygun olarak hareket edilmesi halinde bu davranışlar hukuka uygun kabul edilecektir.

³⁶⁴ Aydil, s.92.

³⁶⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.853.

³⁶⁶ Gökçen, s.337.

³⁶⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.853.

³⁶⁸ Bakıcı/Yalvaç, s. 731; Gökçen, s.337; Koca/Üzülmez, s.695.

³⁶⁹ Koca/Üzülmez, s.218.

Örneğin; gizli soruşturmacının delil toplamak amacıyla görevlendirilmesi ile kimliği değiştirilebilir bu kimlikle hukuk ve bu kimliği kullanabilir. Burada her ne kadar kimliğin sahte olarak düzenlenmesi ve kullanılması ile sahtecilik suçunun oluştuğu, fiilin hukuka aykırılık hususuna karine teşkil ettiği değerlendirilse de kamu görevlisinin bu hareketleri kanundan aldığı izin dairesinde gerçekleştirmiş olması sebebiyle burada ki sahtecilik hukuka aykırı kabul edilmeyecektir³⁷⁰.

4. KUSURLULUK

4.1. Genel Bilgiler

Kusur ile ilgili ceza hukukunda öğretide görüşlere yer verilmiştir. Bir görüş, kusurun tipikliğin sübjektif unsuru ve hukuka aykırılık unsurundan ayrı, failin haksızlık içeren eylemi hakkında yapılan bir değer yargısıdır³⁷¹. Nitekim kast veya taksir kusurun unsuru değil, suçun manevi unsurudur. Bu bakımdan failin kusuru olmaksızın meydana getirdiği fiil suç vasfını taşımaya devam eder. Bir başka deyişle, kusur eylemin haksızlık içeriğine etki etmez. Kusurun içeriği haksızlıktır. Dolayısıyla kusur ortadan kalksa bile fiilin haksızlığı ortadan kalkmaz. Kusurun ortadan kalkması halinde fail bu eylemi dolayısıyla cezalandırılmaz³⁷². Başka bir görüş, failin kusur yeteneği manevi unsur altında değerlendirilmesi gerektiğini savunur³⁷³. Bir başka görüş ise, kusurluluğun cezalandırılabilirliğin ön şartı olduğunu ifade eder³⁷⁴.

Kanaatimizce, kusur haksızlık içeren eylem hakkında failin kınanıp kınanamayacağına ilişkin bir değer yargısıdır. Suçun unsurlarının dışında incelenmelidir. Kast ve taksirle birlikte değerlendirilmez. Failin kusuru olmaksızın işlense bile fiil suç vasfını taşımaya devam eder. Failin kusurunun ortadan kalkması halinde ceza verilmez. Ancak tazminat sorumluluğu devam etmektedir. Örneğin, failin

³⁷⁰ Gökçen, s.337.

³⁷¹ Özgenç, s.172.

³⁷² Artuk/Gökçen, Genel Hükümler, s. 570; Koca/Üzülmez, Genel Hükümler, s. 311; Meraklı, Serkan, Ceza Hukukunda Kusur, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 32.

³⁷³ İçel, Kayıhan/Evik, A. Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler 2. Kitap, Beta Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul 2008, s. 167; Demirbaş, s. 341.

³⁷⁴ Birtek, s. 255.

resmi belgeyi ağır ve muhakkak bir korkutma altında sahte olarak düzenlerse resmi belgede sahtecilik suçu meydana gelir. Fail eylemini tehdit altında gerçekleştirdiğinden kusurluluğu ortadan kalkar (TCK m. 28). Fail bu eylemi neticesinde kınanamaz. Ancak tazminat sorumluluğu söz konusu olabilir.

4.2.Kusurluluğu Etkileyen Haller

Kusurluluğu azaltan veya ortadan kaldıran sebepler TCK'da düzenlenmiştir. Kusurluluğun kalkması halinde faile ceza verilmez. Ancak tazminat gibi ceza hukuku dışındaki sorumluluklar doğabilir. Kusurluluğu azaltan hallerde ise, failin cezası indirilerek verilir. Kusurluluğu azaltan veya kaldıran nedenlerin hepsi özellik arz etmeksizin resmi belgede sahtecilik suçları bakımından uygulanabilir.

TCK'da düzenlenen kusurluluğu kaldıran haller;

- Hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi (TCK m. 24/4, kusurluluğu kaldıran hal),
- Zorunluluk hali (TCK m. 24/2, kusurluluğu kaldıran hal),
- Meşru savunmada sınırın mazur görülebilecek heyecan, korku veya telaş ile aşılması (TCK m. 27/2, kusurluluğu kaldıran hal),
- Cebir ve şiddet veya tehdit ve korkutma (TCK m. 28, kusurluluğu kaldıran hal),
- Haksızlık yanılması (TCK m. 30/4, kusurluluğu kaldıran hal).

Kusurluluğu azaltan veya kaldıran haller;

- Hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması (TCK m. 27/1, kusurluluğu azaltan veya kaldıran hal),
- Kusurluluğu etkileyen sebeplerde yanılma (TCK m. 30/3, kusurluluğu azaltan veya kaldıran hal),

- Yaş küçüklüğü (TCK m. 31, kusurluluğu azaltan veya kaldıran hal),
- Akıl hastalığı (TCK m. 32, kusurluluğu azaltan veya kaldıran hal),
- Sağır ve dilsizlik (TCK m. 33, kusurluluğu azaltan veya kaldıran hal),
- Geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma (TCK m. 34, kusurluluğu kaldıran hal).

Kusurluluğu azaltan hal;

- Haksız tahrik (TCK m. 29, kusurluluğu azaltan hal)³⁷⁵.

5. SUÇTA CEZA MİKTARINA ETKİ EDEN HALLER (NİTELİKLİ UNSUR)

5.1. Ceza miktarını arttırıcı haller

Resmi belgede sahtecilik suçuna konu belgenin "*kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" belgelerden olması halinde TCK madde 204/3 gereğince faile verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağı düzenlenmiştir. Madde gerekçesi³⁷⁶ incelendiğinde kanun koyucunun bu şekilde bir düzenlemeye gitmekle güttüğü amacın; sahteliği ispat olana kadar sürdürebilme kabiliyeti bulunan belgelerin, diğer belgelere kıyasla daha fazla ispat gücüne sahip olmasıdır. Bundan dolayıdır ki kanun koyucunun bu belgeleri, suça konu olmaları halinde kamu güveninin daha ağır biçimde ihlal edilmiş olacağı kabulü ile cezada bir artırım hali olarak düzenlediği söylenebilir³⁷⁷. Kanun metninde de görüleceği üzere bu nitelikli halin uygulanabilmesi için suça konu belgenin bu özelliğini mutlak surette kanundan alması gerekmektedir³⁷⁸.

³⁷⁵ Artuk/Gökçen, Genel Hükümler, s. 573-574.

³⁷⁶ TCK madde 204/3 gerekçesi "*Bu hüküm, belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak, değişik yorumlara son vermek amacıyla bir belgenin böyle bir güce sahip olup olmadığının saptanması için kanunlarda bu hususu belirten bir hüküm bulunması gerekli sayılmıştır.*" şeklinde düzenlenmiştir.

³⁷⁷ Güngör, s. 96; Gökçen, s.113.

³⁷⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.852.

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgeler ile aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgeler birbirlerinden farklı olup, aynı kavramı ifade etmemektedirler³⁷⁹. Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan resmi belge HMK 204 maddesi gereği mahkeme ilamları ve düzenleme şeklinde noter senetleridir. Burada aksi ispat oluncaya kadar geçerli belgelerin de nitelikleri belirtilmiş olup buna göre yetkili kamu görevlisince düzenlenmiş, huzurda gerçekleşen olayları onaylayıcı nitelikte belgelerden oldukları görülmektedir.

Mahkeme ilamlarının suça konu olabilmeleri için kesinleşmelerine ihtiyaç duyulmamaktadır³⁸⁰. Buna karşılık ilamın hukuki sonuç doğurmaya elverişli olması gereklidir³⁸¹.

Resmi belgede sahtecilik suçunun bir başka nitelikli halini de suçun terör amacıyla işlenmesi hali oluşturmaktadır. 3713 sayılı Terörle mücadele kanununun 4. maddesi³⁸² ile yapılan düzenlemeye göre failin eylemini suçu terör örgütünün amacına hizmet edecek şekilde örgütün faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirmesi halinde, faile verilecek ceza yarı oranında artırılacaktır.

Mülga 4926 sayılı Kaçaklığın önlenmesi hakkında kanununun 12/1 maddesine göre gümrük beyannamelerinde, gümrük işlemi görmediği halde görmüş gibi işlem yapan failin sahtecilik eylemi de suçun nitelikli halini oluşturmaktaydı³⁸³.

³⁷⁹ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 699.

³⁸⁰ Gökçen, s.212.

³⁸¹ "5237 sayılı TCK'nun 204. maddesinin 3. fıkrasındaki hükmün ancak "resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge" niteliğinde olması halinde uygulanabileceği ve kural olarak mahkeme ilamları bu kapsamda ise de somut olayda sanığın özel belge niteliğinde olan suça konu dilekçelere katılan adına imza atıp onun yerine dava açması ve açılan davaların takip edilmemesi nedeniyle suç tarihinde yürürlükte olan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 409. maddesi gereğince mahkemeye davaların açılmamış sayılmalarına ilişkin verdiği kararların hukuken sonuç doğurabilecek ilam niteliğinde olmadığı cihetle anılan Yasanın 204/3. maddesinde belirtilen belgelerden olmadığı, sanığın eylemlerinin ayrı ayrı özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması" Yarg. 11. CD. 23.06.2014 tarihli 2012/25521 E. 2014/12331 sayılı kararı.

³⁸² Madde metninde "Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır" şeklinde düzenleme ile maddenin (a) bendi ile TCK madde 204 kapsamına giren hareketlerin gerçekleştirilmesi halini de terör suçu kapsamına alarak nitelikli hal olarak düzenlemiştir.

³⁸³ Tezcan/Erdem/Önok, s. 949.

5.2. Ceza Miktarını Hafifletici Haller

Ceza kanunumuz madde 211 ile “*Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir*” şeklinde ki düzenlemesi ile ceza miktarında indirim yapılabileceğini düzenlemiştir. Bu düzenleme ile resmi belgede sahtecilik suçunu işleyen failin amacının alacağın ispatı veya gerçeğin ispatı amacına yönelik olması halinde cezada indirime gidileceği belirtilmiştir. Kanun metninde “*indirilir*” şeklinde ki ibare ile şartların varlığı halinde cezada indirime gidilmesinde hakimın takdir yetkisi olmadığı, bu konuda kanun koyucunun düzenlemesinin amir hükmü olduğunun kabulü gerekecektir³⁸⁴. Nitekim madde gerekçesi³⁸⁵ incelendiğinde şartların varlığı halinde eylemin daha az bir ceza ile cezalandırılacağı da belirtilmiştir.

Burada önemli olan failin amacıdır. Bir alacağı veya gerçek olduğuna inandığı bir durumu belgeleme amacıyla hareket etmiş olması halinde fail hakkında indirim nedeni uygulanabilecektir³⁸⁶. İndirimin uygulanması için olayın gerçek olup olmadığının veya alacağın gerçek olmasının bir önemi bulunmamaktadır³⁸⁷. Burada failin haksız ve başkasına zarar verme saikiyle hareket etmemesi gereklidir. Failin subjektif inancı meşru bir amaç taşımali ve hareketin bu yönde gerçekleştirilmesi gerekir³⁸⁸.

Olayın gerçek vasıtalarla kanıtlanmasının mümkün olup olmamasının, kanun hükmünün uygulanması bakımından bir önemi yoktur³⁸⁹. Ancak fail tarafından oluşturulan sahte belgenin, ispat etmek istediği ve gerçek olduğuna inandığı olaydan daha fazla değere sahip olmaması gerekmektedir. Aksi halde eylemine daha az ceza

³⁸⁴ Güler, s. 121-122.

³⁸⁵ “*Madde metninde, resmi veya özel belgede sahtecilik suçunun bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlenmesi, suçun temel şekline göre daha az ceza ile cezalandırılması gereken bir hâl olarak öngörülmüştür.*” TCK madde 211 gerekçesi

³⁸⁶ Güngör s.97.

³⁸⁷ Gökçen, s.225.

³⁸⁸ “*Failin durumunun gerçekliğine ve doğruluğuna inanması, bu inancın doğru ve meşru olması, failin haklı olduğu subjektif inancı ile hareket etmesi gerekmektedir*” YCGK 14.06.2005, 38/63, Tezcan/Erdem/Önok, s. 950.

³⁸⁹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 950.

verilmesine yönelik TCK madde 211 hükmündeki nitelikli hal uygulanmayacaktır³⁹⁰. Çünkü failin bu nitelikli halden yararlanabilmesinin koşullarından birisi de yukarıda değindiğimiz üzere, başkalarına zarar vermek değil kendisinin yaşama ihtimali olan zarara engel olma amacıdır³⁹¹. Bunun aksine bir davranış ile böyle bir indirimden faydalanamayacaktır³⁹². Örneğin on bin liralık bir satışa konu alacağı için elli bin liralık senet düzenleyen faile bu nitelikli hal uygulanmayacaktır.

Failin oluşturduğu sahte belge ile en azından subjektif bir inançla meşru bir amacının olması gerektiğini belirtmiştik. Ancak fail ile suçtan zarar gören kişi arasında hukuki bir ilişkiye dayanan bir alacağın bulunmaması veya sırf failin böyle bir alacak/borç ilişkisi olduğunu beyan etmesi, indirim için tek başına yeterli değildir³⁹³.

TCK madde 211 belgede sahtecilik suçlarını kapsayacak ve bu suç tipine özel düzenlenmiş olması sebebiyle kanunda belirtilen bu indirim halinin belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek ile sahte belgeyi kullanmak suçları yönünden uygulanma olanağı bulunmamaktadır³⁹⁴.

6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

6.1. Teşebbüs

Teşebbüs, ceza kanunumuzda (m.35) fail tarafından suç işleme kastıyla hareket edilmesine rağmen, bir şekilde failin elinde olmayan nedenlerle suçun tamamlanamaması hali olarak düzenlenmiştir. Burada kanunla korunan hukuki değer; daha az veya hiç zarara uğramamış olması ile³⁹⁵ faile daha az miktarda ceza verilmesi gerektiği düzenlenmiştir³⁹⁶. Teşebbüs aşamasında kalan hareketin cezalandırılma sebebi, failin hareketi ile bir suç işleme iradesi göstermesi ve netice gerçekleşmemiş olsa da eylemin hukuken korunan menfaat açısından tehlike

³⁹⁰ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 703; Toroslu s.240.

³⁹¹ Güler, s.123.

³⁹² Toroslu s.240.

³⁹³ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.703-704.

³⁹⁴ Toroslu, s.240.

³⁹⁵ Aydın, Devrim, *Suçta Teşebbüs*, AÜHFD, s.1., 2006, s.91.

³⁹⁶ Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 21. baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 497.

yaratmasıdır³⁹⁷. Bu düzenleme ile kanun koyucunun kanuni tipe uymayan eylemleri de cezalandırdığı görülmektedir³⁹⁸.

Teşebbüs için kasten işlenebilen bir suçta icra hareketi niteliğinde ve neticeye elverişli bir fiilin varlığı ile bu fiilin istenilen neticeye ulaşmaması, hareketlerin tamamlanamamış olması gerekmektedir³⁹⁹.

Çalışmamızda daha önce de değindiğimiz üzere resmi belgede sahtecilik suçu, sırf hareket suçlarından olması sebebiyle, kanunda sayılan seçimlik hareketlerden herhangi birisinin icrası ile tamamlanır. Bu nedenle resmi belgede sahtecilik suçunda teşebbüsün mümkün olup olmadığı hususu öğretide tartışmalıdır.

Teşebbüsün mümkün olmadığı yönünde ki görüşe göre suç tamamlanmadan herhangi bir zarar tehlikesi oluşmayacağı, suçun tamamlanmasında belgenin kullanılması gibi bir şartın aranmadığı ve bu sebeple failin davranışlarında suç tamamlanmadan önceki davranışlarının hazırlık hareketimi yoksa icrai hareketimi olduğunun çok zor olduğu düşüncesiyle resmi belgede teşebbüsün uygulama imkanı olmadığı değerlendirilmektedir⁴⁰⁰.

Teşebbüsün resmi belgede sahtecilik suçu yönünden uygulama olanağı bulunduğu yönünde ki görüşe göre ise; Fail tarafından kanunda sayılan seçimlik hareketlerden herhangi birisinin icrası sırasında, failin icra hareketleri bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür⁴⁰¹.

Yargıtay kararlarında da bu hususta tam bir uygulama birliği bulunmamakla birlikte; suçun sırf hareket suçu olması ve bu suçta (örneğin belgenin düzenlenmesi ile

³⁹⁷ Şare, Ersin, *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, TBB Dergisi, 2017, s.119.

³⁹⁸ Güngör, s. 98; Şare, s.120.

³⁹⁹ Artuk/Gökçen, *Genel Hükümler*, s. 683.

⁴⁰⁰ Güngör s. 89; Gündüz/ Gültaş' a göre hangi görüş kabul edilirse edilsin uygulamada bu suç yönünden teşebbüse rastlanmamaktadır. Gündüz/Gültaş s.60; Üstüner, s.53.

⁴⁰¹ Gökçen, s.253; Torosluya göre yalan beyanları içeren belge son şeklini aldığı anda tamamlanmış olacağından bu suçta teşebbüs mümkündür. Toroslu, s. 241.; Tezcan/Erdem/Önok' a göre suçta icra hareketlerinin ne zaman başladığının tespiti çoğunlukla yapılamadığından burada teşebbüsün uygulama olanağı ancak istisnai bir durumda mümkün olacaktır. Tezcan/Erdem/Önok, s.951.; Şare, s.149; Polat, Halil, *5237 Sayılı TCK'da Yer Alıp Uygulamada En Çok Karşılaşılan Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s.749.

suçun oluşacağı düşüncesiyle) çoğunlukla teşebbüsün uygulanamayacağını kabul etmektedir⁴⁰².

Çalışmamızın önceki kısımlarında belirttiğimiz üzere, her ne kadar öğretide aksi görüşler bulunuyor olsa da icrai hareket ile zarar doğma ihtimalinin varlığı (soyut tehlike) ve suçta korunan hukuki değerın kamu güven olması sebebiyle, suçun tamamlanmış olması açısından menfaat temini veya kişisel bir zararın oluşması şart değildir. Burada önemli olan failin fiili ile genel bir zarar doğması ihtimalidir⁴⁰³.

Belgenin devam eden şekilde kullanımı ile suçun temadi ettiği söylenemez. Çünkü belge kullanılmakla zaten kanunen korunan hukuki menfaat ihlal edilmiş olduğundan suç tamamlanmıştır. Kullanmanın sürdürülmesi ile koşulları varsa failce işlenen başka bir suç yönünden (örneğin dolandırıcılık gibi) eylemin temadi ettiği düşünülebilir⁴⁰⁴.

Kanunda sayılan seçimlik hareketlerden herhangi birinin icrası ile suç tamamlanmış olacaktır. Ancak fail tarafından bu seçimlik hareketlerden birkaçının birlikte (örneğin hem sahte belge düzenleme hem de düzenlediği bu belgeyi kullanma biçiminde) gerçekleştirilmesi halinde belgenin düzenlenmesi ile suçun icrası kullanma ile sona erecektir. Failin burada belgeyi düzenledikten sonra kullanmaya çalışırken yakalanması halinde yine tamamlanmış suç hükümlerine göre ceza verilecektir. Ancak suç tarihi olarak teşebbüs aşamasında kaldığı hareketi icra ettiği tarih olduğunun kabul edilecektir⁴⁰⁵. Başka bir ifadeyle, sahte belgeyi sadece düzenlemiş olmakla birlikte kullanmayan fail açısından suç düzenleme tarihinde, belgeyi düzenledikten sonra kullanması halinde ise kullanma tarihinde suç sona ermektedir. Çalışmamızda daha önce değindiğimiz üzere kullanma ile düzenleme hareketlerinin kanunda ayrı ayrı düzenlenmiş hareketler olması sebebiyle bu hareketlerden herhangi birinin icrası ile

⁴⁰² Yarg. 11. CD., 27.03.2014 tarih, 2012/22192 E., 2014/5927; Yarg 11. CD. 26.02.2015 tarih ve 2014/1485 E. 2015/22917 K., Krş yönde Yarg. 11. CD. 14.10.2014 tarih, 2012/29827 E., 2014/16475 K., Yarg. 11. CD. 06.02.2017, 2016/12006 E. 2017/659 K.

⁴⁰³ Karşı görüş için bkz. Toroslu s. 242, Gündüz/Gültaş s.54.

⁴⁰⁴ Gökcan, s. 123.

⁴⁰⁵ Gökcan, s. 255.

suç tamamlanmış olduğundan esasen belgeyi düzenleyen fail yönünden suçun tamamlanması için ayrıca belgeyi kullanması aranmamaktadır.

Yukarıda değindiğimiz ve öğretilerde de değerlendirildiği üzere; istisnai bir durumda ortaya çıkma ihtimali olmakla⁴⁰⁶ birlikte, icra hareketinin bölünebilir olduğu bir durumda, teşebbüse ilişkin hükümlerin uygulanabileceği değerlendirilmektedir. Soyut tehlike suçlarında icra hareketleri kısımlara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkündür⁴⁰⁷. Örneğin; tehdit sözle işlendiğinde icra hareketleri kısımlara bölünemediğinden teşebbüs mümkün değildir veya yazıyla işlenen tehdit suçunda tehdit içerikli yazının muhatabına ulaştırılması için gönderilmesine rağmen mektubun kaybolması veya yok olması durumunda, icra hareketleri kısımlara bölünebildiğinden, suç teşebbüs aşamasında kalır⁴⁰⁸.

Gönüllü vazgeçme failin icra hareketleri sırasında «iter criminis» i⁴⁰⁹ engellemesi veya icra hareketlerinden sonra da neticenin meydana gelmesini önlemesi hali olarak tanımlanabilir⁴¹⁰. İcrai hareketin failin iradesiyle sona erdirilmesi halinde gönüllü vazgeçme (TCK m. 36) hükümlerinin uygulanacağına yönelik görüş⁴¹¹ bulunmakla birlikte gönüllü vazgeçmeyi düzenleyen kanun maddesinde belirtildiği üzere failin vazgeçme anına kadar gerçekleştirdiği eyleminin suç teşkil etmesi halinde cezaya hükmolunacağı düzenlenmektedir.

Kanaatimizce resmi belgede sahtecilik suçunda gönüllü vazgeçme hükümlerinin, tıpkı teşebbüste olduğu gibi, ancak icrai hareketin bölünebildiği ve failce vazgeçme anına kadar gerçekleştirilen eylemin suç teşkil etmemesi halinde

⁴⁰⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s.951.

⁴⁰⁷ Erem, Faruk/Toroslu, Nevzat, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınları, 4. Basım, Ankara 1983, s.101; Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. I, Beta Yayıncılık, 11. Basım, İstanbul 1994, s.455; Artuk/Gökcan, Genel Hükümler, s.701; Yaşar/Gökcan/Artuç, s.3578; Tozman, Önder, Suça Teşebbüs, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.228.

⁴⁰⁸ Egemenoğlu, Alaaddin, Yargıtay Kararları Işığında Tehdit Suçu, İMÜHFD, Bahar 2017, S.4/1, s.90.

⁴⁰⁹ İter criminis/Suç yolu: Ceza hukuku teorisinde suçun oluşumunu safhalar halinde açıklamakta kullanılan ifade. <https://www.seslisozluk.net>

⁴¹⁰ Bayraktar, Köksal, *Faai Nedamet*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, s122-154, 1968, s.122.

⁴¹¹ Gökcan s.123.

uygulama imkanı olacağı değerlendirilebilir.

Belgenin iğfal (aldatma) yeteneği olmaması halinde her ne kadar icrai hareketleri tam olsa da belgenin hukuken bir değerinin olmaması sebebiyle eylem ile suç oluşmayacaktır⁴¹². Bu sebeple, iğfal kabiliyeti olmayan belgenin söz konusu olduğu vakıalarda failin eylemi teşebbüs aşamasında da kalmış sayılamayacaktır.

6.2. İştirak

Bir suçun birden fazla kişi ile işlenmesi mümkün olmakla, birden fazla failin aynı suçta bulunması ile “suçta ortak” oldukları söylenebilir⁴¹³. Bir başka deyişle, bir kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla kişi tarafından iş birliğiyle (müşterek hakimiyetiyle) gerçekleştirilmesine iştirak denilmektedir⁴¹⁴. Ortakların işledikleri suçta sorumluluklarının tespiti için ceza kanunumuzda suçta iştirak başlığı altında, madde 37 ile ortağın “faillik” durumu, madde 38 ile “azmettirme” durumu, madde 39 ile “yardım etme” durumu ve madde 40 ile de “bağlılık kuralı” düzenlenerek suçta ortak olanların mesuliyet alanları belirtilmiştir.

İştirak; kanunda belirtilen hareketi gerçekleştiren ortaklar yönünden “faillik hali” (TCK m. 37), suçun icrasına iştirak etmesine rağmen suçtaki katkısı itibariyle kanunda sayılan hareketi gerçekleştirilmeyen ortak yönünden “şeriklik hali” (TCK m. 38-m.39) olmak üzere ikiye ayrılır⁴¹⁵.

İştirak durumunda suçun maddi unsurunun yanı sıra manevi unsurunun da ortaklar bakımından aynı olması gerekir⁴¹⁶.

Kanun koyucu tarafından suçta iştirak başlığı altında yapılan tanımlamaların her halinin TCK’nın 204/1 maddesi kapsamında uygulama olanağı vardır. Buna

⁴¹² Gökcan s.123.

⁴¹³ Erem, Faruk, *Suçta İştirak*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 3 Sayı: 1, 1946, s. 62.

⁴¹⁴ Artuk/Gökçen, Genel Hükümler, s. 721; Demirbaş, s.497; Önok, Murat, *Müşterek Suç Girişimi ve Örgütsel Hakimiyete Dayalı Dolaylı Faillik Doktrinleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.36.

⁴¹⁵ Gökcan, 255.

⁴¹⁶ Dülger, Murat Volkan, *Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı*, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S.2, 2005, s. 113.

karşılık resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halini düzenleyen TCK madde 204/2 kapsamında, suçun bu fıkra da özgü bir suç türü olarak düzenlenmiş olması sebebiyle, iştirak müessesesinin uygulamasında birtakım farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. TCK madde 204/2 kapsamında failin kamu görevlisi olması gerektiğinden, bu suça iştirak eden ancak kamu görevlisi olmayan failin hukuki durumu “bağlılık kuralı” başlığı altında düzenlenen TCK madde 40/2 kapsamında değerlendirilecektir. Bu düzenlemeye göre kamu görevlisinin TCK m.204/2 kapsamında işlediği resmi belgede sahtecilik suçunda, suça iştirak eden ancak kamu görevlisi olmayan failin durumu azmettiren veya yardım eden olarak değerlendirilecektir⁴¹⁷.

Suçta konu belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı nitelikte bir belge olması durumunda, fail kamu görevlisi ile iştirak eden hakkında, TCK madde 204/1 yani sivil kişilerce işlenen sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uyarınca ceza tayin edilecektir⁴¹⁸.

Yönlendirme ve telkin sonucu, suç düşüncesi olmayan kamu görevlisinin yetkili olduğu bir evrakı sahte olarak düzenlemesi veya değişiklik yapmasını sağlayan kişinin sorumluluğu, TCK madde 38/1 gereği, TCK madde 204/2 kapsamında olacaktır⁴¹⁹.

Azmettirme dışında kamu görevlisinin işlediği suça şerik olan ancak kamu görevlisi olmayan fail hakkında TCK madde 40/2 gereği müşterek faillikten değil TCK madde 39 gereğince hüküm kurulacaktır⁴²⁰. Azmettirenin kamu görevlisi olması halinde (TCK madde 38 gereği) işlenen suçun cezası ile cezalandırılacaktır⁴²¹.

Kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenlenmesine neden olan kişi, belgenin düzenlenme anında kastı olmadığı için azmettiren değil, TCK madde 37

⁴¹⁷ Tezcan/Erdem/Önok, s. 953.

⁴¹⁸ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.722.

⁴¹⁹ Bakıcı/Yalvaç, s. 750.

⁴²⁰ Bakıcı/Yalvaç, s. 750.

⁴²¹ Gökçen, s. 346

yollamasıyla fail olarak sorumlu olur⁴²².

Sahte bir resmi belge düzenleyerek kamu görevlisini aldatan ve bu şekilde kamu görevlisinin de sahte bir resmi belge düzenlemesine sebep olan kişinin sorumluluğu TCK madde 204/1 kapsamında değerlendirilecektir. Bu halde, manevi unsur eksikliğinden dolayı kamu görevlisi hakkında resmi belgede sahtecilik suç uyarınca hüküm kurulmayacak ancak kamu görevlisinin, somut olayın özelliğine göre, görevi ihmal veya ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçundan sorumluluğu yoluna gidilebilecektir⁴²³.

6.3. İçtima

Birleşme veya toplanma olarak da adlandırılabilen⁴²⁴ içtima TCK madde 42, 43 ve 44 maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre içtima; Bileşik (Mürekkep) Suç, Zincirleme Suç ve Fikri İçtima olmak üzere üçe ayrılır.

6.3.1. Bileşik suç

TCK madde 42 ile bir suçun başka bir suçun unsuru veya nitelikli hali olması durumunda suçun tek fiil sayılarak bileşik suç olarak kabul edileceği ve içtima hükümlerinin bileşik suçlarda uygulanmayacağı düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçlarında birleşik suç hükümlerinin uygulanabilir olup olmadığı hususunda 765 sayılı TCK kapsamında tereddütler⁴²⁵ mevcut iken, 5237 sayılı TCK ile bu husus açıklığa kavuşturulmuş ve madde 212 ile tereddütleri sona erdirecek şekilde bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre failin sahte bir resmi veya özel belgeyi başka bir suçta kullanması ile her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verileceği hükme

⁴²² Güngör, s. 100; Demirbaş, s. 447.

⁴²³ Gökcan, s. 124.

⁴²⁴ Doğan Karakaş, Fatma, *Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtimaı Kurumunun Düzenlenmesi Gerektiği Üzerine*, Ankara Barosu Dergisi, S.3, 2011, s.87.

⁴²⁵ Gökcan, s.264. Yazar oluşan tereddütün eski ceza kanununda resmi belgede sahtecilik suçunun sahte belge tanzimi ile oluştuğundan, suça konu belgenin başka bir suçta (dolandırıcılık) kullanılması halinde bileşik suç hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı hususunda tereddütlerin oluştuğu ve farklı uygulamaların ortaya çıktığını belirtmektedir. Gökcan, s.264.

bağlanmıştır. Nitekim madde gerekçesi incelendiğinde maddenin uygulanmasına örnek olarak yaptığı zimmeti gizlemek için sahte belge düzenleyen failin zimmet ve sahtecilikten cezalandırılacağı veya sahte belgeyi kullanarak başkasını aldatan ve bundan yarar elde eden failin eylemi ile hem sahtecilik hem de dolandırıcılıktan ayrı ayrı cezalandırılacağı belirtilmiştir. Bu sayede resmi belgede sahtecilik suçu ile başka bir suçun işlenmesi durumunda cezalandırma her iki suçtan ve ayrı ayrı gerçekleştirilecektir. Ancak kullanma ile ayrı bir suç oluşmuyorsa faile düzenlemenin yanı sıra ayrıca kullanmadan da ceza verilemeyecektir⁴²⁶.

İcra hareketlerinin kısmen örtüşmesi ile birden fazla fiilin varlığı yalnızca aynı anda her iki suça ilişkin fiilin haksızlık muhtevası üzerinde etkili olup, bu durumun cezanın belirlenmesinde çifte değerlendirme yasağının ihlali sonucu doğuracak şekilde değerlendirilmemesi gerekmektedir⁴²⁷.

TCK madde 212 ile yapılan düzenleme ancak TCK kapsamında işlenen suçlar hakkında geçerlidir. Özel kanunlarda açıkça düzenlenmedikçe bu maddeye dayanarak cezaların içtimaı yoluna gidilemez⁴²⁸.

6.3.2.Zincirleme Suç

Zincirleme suç TCK madde 43 ile düzenlenmiş olup, resmi belgede sahtecilik suçunun değişik zamanlarda ve birden fazla işlemesi halinde, faile tek suçtan ceza verilecek ancak cezasında artırıma gidilecektir⁴²⁹.

Zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanması için failin fiilini gerçekleştirirken bir suç işleme kararının olması gerekir. Fiili ile bir suç işleme kararı

⁴²⁶ Güngör, s. 103.

⁴²⁷ Göktürk, Neslihan, *Türk Hukuku'nda Suçların İçtimaı*, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C: 2 S:1-2, Y: 2014, s. 47.

⁴²⁸ Gökçen, s.353.

⁴²⁹ Madde gerekçesinde “*Müteselsil suç*” yerine zincirleme suç kavramı benimsenmiştir. Zincirleme suç hâlinde aynı suçun birden fazla işlenmiş olması söz konusudur. Ancak, bu suçlar, aynı suç işleme kararı kapsamında işlenmektedirler, yani, bu suçlar arasında sübjektif bir bağ bulunmaktadır. Bu nedenle, kişiye bu suçların her birinden dolayı ayrı ayrı değil, bir ceza verilmekte ve fakat cezanın miktarı artırılmaktadır. Ancak, bu durumda cezanın artırım oranları Tasarıya göre yükseltilmiştir” belirtilmiştir.

olmayan fail hakkında ayrı ayrı ceza verilecektir⁴³⁰. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da aynı görüşten hareketle kararında⁴³¹ her olayda yenilenmiş bir suç kararının varlığı halinde failin ayrı ayrı cezalandırılacağını belirtmiştir.

Suçlardan bazılarının tamamlanıp diğerlerinin teşebbüs aşamasında kalması halinde de zincirleme suç hükümleri uygulanabilir⁴³².

Suçun kamu güveni aleyhine işlenmesiyle mağdurun kamu olması sebebiyle suçtan zarar görenlerin belli olmaması halinde dahi zincirleme suç hükümleri uygulanabilmektedir (TCK madde 43/1)⁴³³.

Yargıtay bir suç işleme kararı ile aynı fiilin farklı zamanlarda işlenmiş olması durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmekle birlikte bir suç işleme kararı ile aynı zamanda birden fazla kez işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı düşüncesindedir⁴³⁴. Ancak suç aynı zamanda işlense dahi fail tarafından birden fazla sahte resmi belge düzenlenmesi ve kullanılması halinde zincirleme suç hükümleri uygulanmaz, fail her belge için ayrıca cezalandırılır. Örneğin kredi başvurusu sırasında sahte kimlik ibraz

⁴³⁰ Gökçen, s.269.

⁴³¹ “Sanığın başlangıçta, asker kaçağı olduğu için yakalanmamak amacıyla sahte nüfus cüzdanı kullandığı, daha sonra ise yurt dışına çalışmak için gidebilmek amacıyla sahte pasaport kullandığı anlaşılmakta olup, her iki suça ilişkin kasttan önce gelen genel bir niyet ve bir suç işleme kararının varlığından, diğer bir deyişle iki suçu ortak bir zemine taşıyan subjektif bir bağdan söz etmek mümkün değildir. Zira sanık yeni bir sebep ortaya çıktıkça sahte belge düzenleterek kullanmış ve her bir olay için yenilenmiş bir suç işleme kararı ile hareket etmiş olduğundan, zincirleme suç hükümlerinin uygulanma imkanı bulunmayıp, işlenmiş iki ayrı sahtecilik suçunun söz konusu olduğu ve her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılması gerektiği kabul edilmelidir” YCGK, 21.01.2014 tarih, 2013/9-593 E., 2014/24 K.

⁴³² Gökçen, s.334.

⁴³³ Özbek, Doğan, Bacaksız, Tepe, s.856; Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.724; Güngör s.104.

⁴³⁴ “İşlenen suçların arasında kısa zaman aralıklarının olması suç işleme kararında birlik olduğuna; uzun zaman aralıklarının olması ise suç işleme kararında birlik olmadığına karine teşkil edebilir. Yine de çeşitli suçlar arasında az veya çok uzun zaman aralığının var olması, bu suçların aynı suç işleme kararının etkisi altında işlendiğini ya da işlenmediğini her zaman göstermez. Diğer bir anlatımla, sürenin uzunluğu kararın yenilendiğini düşündürebileceği gibi, kısalığı da her zaman kararın yürürlükte olduğunu göstermeye bilir. Zincirleme suçun oluşumu için işlenen suçlar arasında ne kadar zaman geçmesi gerektiği konusunda genel ve mutlak bir kural koymak mümkün olmadığından, hangi süre içerisinde işlenirse işlensin, işlenen suç başlangıçtaki genel niyete veya suç işleme konusunda tek karara dayanıyor ise zincirleme suç hükümleri uygulanacak, ancak işlenen suç failin yeni bir suç işleme kararına dayanıyorsa artık zincirleme suç söz konusu olmayacaktır.” YCGK, 21.01.2014 tarih, 2013/9-593 E., 2014/24 K.

eden failin ifadesi ile iki kimlik belgesini de özele hazırladığını bu yüzden aldatma kabiliyeti kazandığını beyan etmesi karşısında Yargıtay fail hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan ve her bir kimlik belgesi için ayrı ayrı hüküm kurulması gerektiğini belirtmiştir⁴³⁵.

Suçun “*aynı zamanda*” işlenmesi kavramı dar yorumlanmalıdır. Sahteciliğin birden fazla belgede ve kısa zaman aralığında düzenlenmiş olması halinde bu belgelerin aynı zamanda düzenlendiğinin, yani “*değişik zamanlarda*” düzenlenmediğinin kabulü gereklidir⁴³⁶.

Suçun temadi ettiği hallerde zincirleme suç hükümleri uygulanamaz⁴³⁷. Ayrıca sahtecilik suçuna konu fiilleri hakkında iddianame düzenlenen failin bu ana kadar ki fiilleri zincirleme suç hükümleri çerçevesinde değerlendirebilecek olup, iddianamenin düzenlenmesinden sonra gerçekleştirmiş olduğu fiiller ayrı bir suç sayılacaktır⁴³⁸.

Öğretide TCK 43/1 hükmüne rağmen Yargıtay tarafından bir olayda zincirleme suç hükümlerinin hem resmi hem de özel belgede sahtecilik suçunu işleyen fail hakkında uygulanmış olması ile aynı suç olduklarının kabulünün, suçların konuları itibariyle farklı olmaları, resmi belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketli buna karşın özel belgede sahtecilik suçunun ise çok hareketli suç olması sebebiyle, Yargıtay tarafından verilen bu kararın⁴³⁹ isabetli olmadığı belirtilmiştir⁴⁴⁰.

⁴³⁵ Yarg. 11.CD. 2012/12742 E. 2012/45822 K. sayılı 18.12.2012 tarihli kararı.

⁴³⁶ Koca, Mahmut, *Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi*, CHKD, C. 3, S. 2, 2015, s.115.

⁴³⁷ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 710.

⁴³⁸ Yarg. 11. CD. 09.04.2019 tarihli 2017/6954 E., 2019/3681 K. sayılı kararı

⁴³⁹ “Sanıkların aynı suç işleme kararıyla, etkin bir iş bölümü, fikir ve eylem birliği içinde gazeteye iş ilanı vermek suretiyle mağdurların kimlik bilgilerine ulaşarak, bu bilgilerle fotoğraf dışında aslına uygun nüfus cüzdanları düzenleyip, üzerinde kendi fotoğraflarını yapııştırarak resmi belgede sahtecilik suçunu işlediklerini, bu nüfus cüzdanlarıyla daha önceden cep telefonu başvurusu ile onaylanmış olan kredileri almak için katılan bankanın şubelerine başvuruda bulunup, mağdurlar adına olmakla birlikte içeriği itibariyle sahte kredi sözleşmesi düzenlenmesini sağlayıp, bu sözleşmeleri mağdurlara atfen imzalayarak özel belgede sahtecilik suçunu işledikleri, sanıkların böylece aynı suç işleme kararıyla aynı mağdura karşı aynı suçu değişik zamanlarda işlediklerinin ve bir bütün halinde zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılmaları gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır” YCGK., 5.6.2012, 15/491-219

⁴⁴⁰ Koca, s.114-115.

6.3.3.Farklı Nevi'den Fikri İçtima

İçtimanın bu hali TCK madde 44 ile düzenlenmiş olup, hareketin tekliğini ifade eder⁴⁴¹. Bu madde failin fiili ile birden fazla suçun oluşması halinde cezası daha ağır olan suçtan cezai yaptırım uygulanacağını düzenlemiştir⁴⁴².

TCK madde 212 ile getirilen özel içtima kuralı gereği ve maddenin resmi belgede sahtecilik suçuna özgü olması sebebiyle sahtecilik suçlarında “*farklı nevi’i den fikri içtima*” uygulanma imkanı bulunmamaktadır⁴⁴³.

⁴⁴¹ Koca, s.116 .

⁴⁴² Gökcen, s.355.

⁴⁴³ Artuk/Gökcen, *Özel Hükümler*, s.724.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNDA YARGILAMA USULÜ VE

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU İLE İLİŞKİ HALİNDEKİ SUÇLAR

1. YARGILAMA USULÜ VE YAPTIRIM

1.1. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

Ceza hukukumuzda kamu görevlilerinin yargılanmalarına ilişkin özel bir yargılama rejimi öngörülmüş olup⁴⁴⁴ göreve ilişkin suçlar hakkında soruşturma başlatılması idarenin iznine bağlanmıştır⁴⁴⁵.

Resmi belgede sahtecilik suçu resen takip edilebilen suçlardan olup takibi şikayete bağlı değildir⁴⁴⁶. Ancak her ne kadar takibi şikayete bağlı olmasa da soruşturma usulü, suç tanımına uyan hareketlerin TCK madde 204 birinci ve ikinci fıkralarına göre değişmektedir. Failin hareketleri ile işlediği suç TCK madde 204/1 uyarınca sivil kişiler tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturuyorsa, soruşturma için herhangi bir izin alınmaksızın doğrudan genel hükümlere göre fail hakkında suç soruşturması yürütülebilecektir. Ancak failin hareketleri ile TCK madde 204/2' de sayılan kamu görevlisinin işlediği resmi belgede sahtecilik suçuna hayat vermesi halinde, soruşturma izin şartına bağlı olduğundan, öncelikle fail hakkında 4483 Sayılı Kanun gereğince soruşturma izni alınması şarttır.

4483 sayılı kanunun uygulanması için failin sadece kamu görevlisi olması değil aynı zamanda suça konu belgenin de görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu

⁴⁴⁴ Gökcan/Artuç, s.523.

⁴⁴⁵ Özek, Çetin, *Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi*, İÜHFİM, C.XXVI, 1960, s.1.

⁴⁴⁶ Gökcen, s.285; Özbek/Doğan/Bacaksız/Tepe, s.857.

belgelerden olması gerekmektedir⁴⁴⁷. Aksi halde, kamu görevlisi olmasına rağmen sahtecilik eylemine konu belgenin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belge olması halinde, bu kamu görevlisi fail hakkında yapılacak soruşturma izne tabi olmayıp genel soruşturma usulüne tabi olacaktır.

Yargıtay soruşturma izni alınması gereken hallerde bu şarta uyulmadan yapılan yargılama ile verilen ilk derece mahkemesi kararlarını bozmaktadır⁴⁴⁸.

Kovuşturma aşamasında, soruşturma izni alınmaksızın açılan bir davanın varlığı halinde, yerel mahkemece CMK' nun madde 223/8 gereği durma kararı verilmesi gerekmektedir. Mahkemece durma kararı ile birlikte dosya izin için yetkili merciine gönderilerek, izin verilmesi halinde yargılamaya devam edilmesi gerekmektedir⁴⁴⁹. Buna karşılık yetkili merci tarafından izin verilmemesi halinde mahkemece düşme kararı verilecektir. Ancak 4483 sayılı kanunun 4/3 maddesi uyarınca ağır cezalı suçüstü hali fiillerin soruşturulması genel hükümlere tabidir. Bu sebeple suçüstü hali ile yakalanan kamu görevlisi fail hakkında, suç 204/2 kapsamında dahi olsa, genel soruşturma hükümleri uygulanacak olup, izin şartı aranmayacaktır.

Bu suçun mağduru çalışmamızın önceki kısımlarında da ifade ettiğimiz üzere toplumdur. Ancak kişilerin, suçun niteliğine göre, suçtan zarar görebilecekleri haller de mevcuttur. CMK madde 237 ile davaya katılacak kişiler sayılmış olup buna göre mağdurun yanı sıra suçtan zarar görenin kişinin de davaya katılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak suçtan zarar gören kavramı dar şekilde yorumlanarak suçtan

⁴⁴⁷ Gökçen, s.357.

⁴⁴⁸ "...sürücü kurslarında yönetici, usta öğretici ve öğretmen olan adı geçen diğer sanıkların görev ve ünvanlarının tespitinden sonra suç tarihlerinden önce 14.02.2007 gün ve 26434 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 9/b maddesi gereğince 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca haklarında soruşturma izni alınması ve izin koşulunun gerçekleşmesi halinde aynı Kanunun 9/son madde ve fıkrası da dikkate alınmak suretiyle eylemlerinin nitelendirilmesi gerektiği gözetilmeden, genel hükümlere göre açılan davaya devamlı yazılı şekilde hükümler kurulması..." Yarg. 11. CD. 14.02.2019 tarihli 2018/5168 E. 2019/1501 K. sayılı kararı

⁴⁴⁹ CMK madde 223/8 "Türk Ceza Kanunu'nda öngörülen düşme sebeplerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması hallerinde, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir."

“doğrudan zarar gören” olarak kabul edilmelidir⁴⁵⁰. Yargıtay’ da suçtan zarar görmenin, doğrudan olması gerektiğini⁴⁵¹ ve hatta doğrudan zarar görme ihtimali bulunan kişilere davanın tebliğ edilmeksizin karara bağlanmasının bozma nedeni olacağını kabul etmektedir⁴⁵².

1.2. Yaptırım

Resmî belgeler, taşıdıkları ispat gücü nazara alındığında, sahtecilik eylemine konu olmaları ile kamu güveninin daha fazla ihlaline sebep olmakta ve bu yüzden özel belgede yapılan sahteciliğe kıyasla daha fazla cezai yaptırıma sahip olmaktadırlar⁴⁵³.

Benzer şekilde kanun ile resmî belgede sahtecilik suçunda ceza miktarları failin kimliğine göre de farklılık arz etmektedir. TCK madde 204/2’ e göre sahtecilik suçunu işleyen failin kamu görevlisi olması ve sahteciliğe konu belgenin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgelerden olması halinde cezai yaptırım miktarı TCK madde 204/1 ile belirtilen sivil kişiler tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna oranla daha fazladır⁴⁵⁴.

TCK madde 204/3 ise suça konu belgenin sahteliği ispat oluncaya kadar geçerli belgelerden olması halinde, failin kimliğine bakmaksızın temel cezanın yarı oranında artırılacağını düzenlemiştir.

⁴⁵⁰ Gökcan, s. 361.

⁴⁵¹ “Maliye Bakanlığı ile bağlı birimlerinin önemli görev ve yetkilere sahip olduğu ve suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi bakımından topluma karşı yükümlülükleri bulunduğu kuşku bulunmasa da; söz konusu görev ve yetkilerin, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu açısından ilgili Bakanlığa "suçtan doğrudan zarar gören" ve "malen sorumlu" sıfatlarını kazandırmayacağı...” YCGK 16.10.2018 tarihli 2015/9-172 E., 2018/435 K. sayılı kararı.

⁴⁵² “Sanıklara yüklenen suçtan doğrudan zarar görme ihtimali bulunan, iddianame ve duruşma günü kendisine usulen tebliğ edilmeden yokluğunda karar verildiği anlaşılan mağdur Habur Gümrük ve Muhafaza Başmüdürlüğü’ne gerekçeli karar usulünce tebliğ edilerek, buna dair belge ile verilmesi halinde teyiz dilekçelerinin de eklenerek ek tebliğname düzenlendikten sonra ve resmi belgede sahtecilik suçuna konu Z.D. adına düzenlenen 17.06.2006 tarihli takip fişi aslının denetime olanak verecek şekilde dosyaya eklenmesi ve iadesinin temini için mahalline gönderilmek üzere Tevdiine” Yarg. 11. CD. 16.05.2016 tarihli 2014/14471 E., 2016/4546 K. sayılı kararı. Benzer yönde kararlar için bkz. Yarg. 11. CD. 2015/9562 E. 2016/3988 K.; Yarg. 11. CD. 2015/599 E. 2017/2370 K. sayılı kararları.

⁴⁵³ Güngör, s. 96; Gökcan, s.113.

⁴⁵⁴ Aydil, s. 115.

Buna karşılık kanun koyucu TCK madde 211 ile işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda failin fiilinin; alacağın ispatı veya gerçek olduğuna inandığı bir olayın belgelenmesi amacıyla işlenmesini, suçta verilecek ceza yönünden bir indirim hali olarak düzenlemiştir.

Sahte resmi belgenin başka bir suçun işlenmesinde kullanılmasına yönelik olarak TCK madde 212 kapsamında düzenlenmiş özel bir ıçtima hali bulunmaktadır. Bu madde ile kanun koyucu fiili işlerken sahte belge kullanan failin hem sahtecilik hem de işlediği suç yönünden ayrı ayrı cezalandırılacağını hüküm altına almıştır⁴⁵⁵.

TCK madde 53/1-a ve 5. fıkraya düzenlemesi ile kamu görevlisi failin TCK madde 204/2 gereği cezalandırılması halinde, cezanın infazına kadar, kamu görevinin ifasından yoksun bırakılabilir⁴⁵⁶ ve ayrıca kamusal faaliyetten de men edilir⁴⁵⁷.

Resmi belgede sahtecilik suçu kapsamında TCK madde 204/1 kapsamında temel cezanın altı sınırının iki yıldan başlaması ve uygulamada ceza miktarlarının alt sınırdan başlayarak belirlendiği göz önüne alındığında, yaptırım ile netice cezanın iki yılın altında kaldığı ve fail hakkında CMK madde 231 uyarınca, varsa zararın giderilmesi halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinin uygulandığı görülmektedir⁴⁵⁸. Ancak bu maddenin uygulama koşulları arasında yer alan zararın giderilmesi koşulu ölçülebilir maddi bir zararın varlığı halinde giderilmesi olarak anlaşılmalıdır. Manevi zararlar bu kapsam dışındadır⁴⁵⁹.

1.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Failin TCK madde 204/1 kapsamında yargılanmasını gerektiren hallerde 5235

⁴⁵⁵ TCK Madde 212 “Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.”

⁴⁵⁶ Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s.686 naklen Aydil s.115.

⁴⁵⁷ Aydil s.115.

⁴⁵⁸ Gökçen, s.293.

⁴⁵⁹ YCGK 2008/250-13 sayılı 03.02.2009 tarihli kararı. Karar için bkz. Gökçen, s.293.

sayılı kanun madde 11 gereğince Asliye Ceza Mahkemeleri görevli mahkemedir⁴⁶⁰.

Buna karşılık kanun koyucu TCK madde 204/2 kapsamında yapılacak yargılamada 5235 sayılı yasa madde 12 gereğince Ağır Ceza Mahkemelerinin davaya bakmakla görevli olduğunu belirtmiştir⁴⁶¹.

CMK madde 12 gereğince ceza yargılamasında öncelikli yetki suçun işlendiği yer mahkemelerindedir. Resmi belgede sahtecilik suçunda suçun işlendiği yerin yani belgenin düzenlendiği yerin tespiti halinde yer yönünden yetkili mahkeme belgenin düzenlendiği yer mahkemeleri olacaktır. Ancak resmi belgede sahtecilik suçu sadece düzenlemek değil, sahte belgenin kullanılması şeklinde de ortaya çıkabilmekte ve bu haliyle mütemadi bir suç niteliği taşıyabilmektedir. Bu halde temadin kesildiği yani sahte resmi belgenin kullanıldığı yer mahkemeleri davaya bakmakla yetkili olacaktır⁴⁶².

2. RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU İLE İLİŞKİ HALİNDEKİ SUÇLAR

2.1. Resmî Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu

Ceza kanunumuzda “*Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır*” hükmü (TCK m.205) düzenlenmiştir. Madde gerekçesine bakıldığında resmi belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesinin, sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak düzenlendiği

⁴⁶⁰ TCK Madde 11“*Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.*”

⁴⁶¹ TCK madde 12 “*Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay’ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askeri mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.*”

⁴⁶² Gökçen, s.287/ 361.

görülmektedir. Suçun oluşması için belge üzerinde gerçekleştirilen hareket üzerine ortaya çıkan netice ile belgenin iffal kabiliyeti kazanması gibi bir zorunluluk aranmadığı görülmektedir⁴⁶³. TCK madde 205 ile tarif edilen suç, belgenin ispat aracı olarak kullanılmasına engel olmaktadır⁴⁶⁴.

Bu suçta, belgede sahtecilik suçlarından farklı olarak, belgenin tamamının veya en azından bir kısmının kullanılamaz hale gelmesi gerekmektedir⁴⁶⁵.

Maddede sayılan seçimlik hareketlerin icrası; kamunun hukuken değer atfederek ispat vasıtası olarak kullandığı belgenin, bu özelliklerini yitirmesine ve kamu güveninin sarsılmasına sebep olmaktadır⁴⁶⁶. Başka bir ifadeyle bu suç ile delil niteliğini haiz belge ortadan kaldırılarak, kamu güveni ispat vasıtasından mahrum edilmektedir⁴⁶⁷. Belge üzerinde tasarruf yetkisini haiz kişi, failin gerçekleştirdiği hareket ile bu tasarruf imkanından mahrum kalmaktadır⁴⁶⁸.

Suçun oluşumunda bir zararın meydana gelip gelemediğinin önemi yoktur. Kanun koyucu, resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi, suçta zararın doğma olasılığını yeterli görmektedir⁴⁶⁹. Yargıtay' a göre TCK 205. maddesinin düzenlenmesinde amaç; belgelere yönelik toplumda var olan kamu güveninin korunması ve bir menfaati barındıran ya da değer atfedilen bu belgeleri dokunulmaz kılmaktır. Bu sebeple zarar doğma olasılığının dahi suçun oluşumu için yeterli kabul edildiği göz önüne alındığında kanıt değeri olan belgenin yok edilmesiyle zararın kendiliğinden doğduğunu kararlarında belirtmiştir⁴⁷⁰.

Kanun koyucu, madde metninden de görüleceği üzere, belgenin “gerçek” olması gerektiğini özellikle belirtmiş olduğundan, fiilin sahte olmayan ve hukuken

⁴⁶³ TCK Madde 205 gerekçesi “*Maddede, resmi belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek fiilleri, resmi belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak ceza yaptırımına altına alınmıştır. Sahtecilik suçu, düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir. Bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi, başkasını aldatma özelliği taşımayabilir.*”

⁴⁶⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s.948.

⁴⁶⁵ Güngör, s.106.

⁴⁶⁶ Gündüz/Gültaş, s.167.

⁴⁶⁷ Gökçen, s.365-366.

⁴⁶⁸ Güngör, s.109.

⁴⁶⁹ Gündüz/Gültaş, s. 172.

⁴⁷⁰ YCGK 07.03.1988 tarihli 596/73 sayılı kararı.

geçerli bir belge üzerinde işlenmesi gerekmektedir⁴⁷¹.

Suç, madde içeriği itibariyle seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Burada, tıpkı resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi, failin seçimlik hareketlerden birini icra etmesi halinde suç tamamlanmış olacaktır. Failce birden fazla seçimlik hareketin icrası halinde, her bir seçimlik hareket ayrı ayrı cezalandırılmayacaktır. Ancak burada failin birden fazla seçimlik hareketi gerçekleştirmiş olması, temel cezanın belirlenmesinde göz önüne alınacak ve cezalandırma alt sınırdan uzaklaşılması yoluyla gerçekleştirilecektir⁴⁷².

Failin belgeyi ne şekilde ele geçirdiğinin bir önemi bulunmadığından, zarar görenin rızası olsa dahi, seçimlik hareketlerden birinin icrası ile suç meydana gelmiş olacaktır.⁴⁷³

Suç kanunda yapılan tasnifine göre incelendiğinde seçimlik hareketlerin; resmi belgeyi bozmak, resmi belgeyi değiştirmek ve resmi belgeyi yok etmek şeklinde gerçekleştirilebileceği görülmektedir.

2.1.1. Resmî Belgeyi Bozmak

Bu seçimlik hareket ile belgenin tamamı veya bir kısmına yönelik bir müdahale söz konusu olmakla birlikte her ne kadar belge fiilen varlığını sürdürmekte ise de unsurları (delil değeri gibi) bu müdahaleden etkilenmekte ve böylece belgeden yararlanma olanağı zarar görmektedir⁴⁷⁴. Örneğin; belge üzerindeki yazıların boyanması veya silinmesi ile bu seçimlik hareket gerçekleştirilmiş olur⁴⁷⁵.

Müdahale edilen resmî bir belge ise bu müdahale ile belgenin iğfal kabiliyeti kazanması halinde TCK madde 204 kapsamında düzenlenen seçimlik hareketlerden

⁴⁷¹ TCK Madde 205 gerekçesi “Gerçek bir resmi belge üzerindeki yazıları...”

⁴⁷² Gökçen, s.367.

⁴⁷³ Gündüz/Gültaş, s.172.

⁴⁷⁴ Gündüz/Gültaş, s.171.

⁴⁷⁵ TCK Madde 205 gerekçesi “Gerçek bir resmi belge üzerindeki yazıları örneğin boyamak veya silmek suretiyle okunamaz hâle getirmek, belge üzerindeki resmi koparmak, belgeyi yırtmak, yakmak veya gizlemek filleri bu suçu oluşturur.”

“değiştirme” hareketinin icra edildiğinin kabulü ile resmi belgede sahtecilik suçu oluşacaktır. Buna karşılık değişiklik ile belgede iğfal kabiliyeti oluşmamışsa, failin resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunu işlediğinin kabulü gerekecektir⁴⁷⁶.

Yargıtay belge üzerinde yapılan değişikliklerin iğfal kabiliyetinden yoksun olması halinde “*herhangi bir hakkın kullanımını engellememesi*” halinde TCK madde 205 kapsamında bir suçun oluşmayacağı, buna karşılık değişikliğin iğfal kabiliyeti oluşturacak nitelikte olması halinde bu eylemin TCK madde 204 kapsamında resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı yönünde karar vermektedir⁴⁷⁷.

Koca/Üzülmez bu halde sahtecilik amacıyla yapılan değişikliğin muhataplar üzerinde aldatma yeteneği oluşmadığının tespiti ile eylemin resmi bir belgenin bozulması şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁴⁷⁸.

TCK madde 210/1 kapsamında sayılan resmi belge hükmünde belgeler, resmi belgenin bozulması suçunun konusunu oluşturabilmektedir⁴⁷⁹.

2.1.2. Resmî Belgeyi Yok Etmek

Bu seçimlik hareket ile belgenin maddi varlığına son verilmekte⁴⁸⁰ yani fail resmi belgeyi fiilen ortadan kaldırmakta ve bu şekilde belgeyi oluşturan unsurlara yönelik bir eylem gerçekleştirmektedir⁴⁸¹. Burada belgenin tamamının değil hukuken değer atfedilmiş kısmının ortadan kaldırılmış olması bu suçun oluşması için

⁴⁷⁶ Gökçen, s.370.

⁴⁷⁷ 11.CD.09.05.2013, 11/133418-137626 sayılı kararı: “... somut olayda sanığın, olay tarihinde yapılan kimlik kontrolünde A.D. adına düzenlenmiş, üzerine kendi fotoğrafı yapıştırılmış sahte sürücü belgesini görevlilere ibraz etmekten ibaret eyleminde; sanığın kastının gerçek bir resmi belgeyi bozmak olmayıp, fotoğraf değişikliği suretiyle belgenin içindeki gerçeği değiştirmek olduğu ve herhangi bir hakkın kullanılmasını engellememesi nedeniyle de TCK’ nin 205. maddesindeki suçun unsurlarının oluşmadığı, suça konu belgede gerçekleştirilen sahteciliğin iğfal kabiliyetini taşıması halinde eylemin TCK’ nin 204/1. maddesindeki suçu oluşturacağı...”

⁴⁷⁸ Koca/Üzülmez, s.750.

⁴⁷⁹ Koca/Üzülmez, s. 749.

⁴⁸⁰ Gündüz/Gültaş, s.172.

⁴⁸¹ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.728.

yeterlidir⁴⁸².

Bu seçimlik hareket ile suçun oluşması için eylemi gerçekleştiren kişinin belge üzerinde tasarruf yetkisinin bulunmaması gerekmektedir. Burada tasarruf yetkisine sahip kişi ile kastedilen belgede zilyet olan kişi değil, hukuken tasarruf yetkisi olan ve belgeyi yok etme hakkına sahip kişidir⁴⁸³.

Belgeyi yok eden fail eğer bu eylemini zor kullanarak gerçekleştirmiş ise bu halde eylem yağma suçunu oluşturacaktır⁴⁸⁴.

Yargıtay, kambiyo senedinde zorunlu ögelerin kontrol edilemediği hallerde belgenin yok edilmiş olması ile belgenin özel belge sayılarak buna ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğini belirtmiştir⁴⁸⁵.

2.1.3. Resmî Belgeyi Gizlemek

Burada belge fiilen varlığını sürdürmekte ancak failin hareketi neticesi kullanılması engellenmektedir. Resmî belgenin gizlenmesi suçunun oluşumu için, suçun kesintisiz olması sebebiyle, failin fiilini suçta korunan hukukî değeri ihlâl edecek kadar sürdürmüş olması gerekmektedir⁴⁸⁶.

⁴⁸² Güngör, s.108.

⁴⁸³ Gökçen, s.373.

⁴⁸⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 728.

⁴⁸⁵ “Sanığın, Sosyal Güvenlik Kurumu tevkifat odasına girerek rastgele bir şekilde orijinal “Bağ-kur Çiftçi Primleri Tevkifat Bildirimi” formlarından bir kısmını alarak ilk önce orijinal formların üzerini daksille sildikten sonra fotokopilerini çektiği, daha sonra da asıl formları imha ettiğinin iddia ve kabul olduğu somut olayda; suça konu belgelerin resmi belge olmadığına anlaşılması karşısında, eylemin 5237 sayılı TCK'nin 208. maddesinde tanımlanan “özel belgeyi yok etme” suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç niteliğinde hataya düşülerek yazılı şekilde “resmi belgeyi yok etme” suçundan hüküm kurulması” Yarg. 11. CD. 19.01.2018 2018/6662 E. 2019/51 K. sayılı kararı ; “Kambiyo senetlerinin resmi belge sayılabilmesi için yasal unsurları taşıması gerektiği, aksi takdirde özel belge olarak değerlendirileceği; ayrıca yırtılan bölümlerin bir araya getirilmesi durumunda belge niteliğini kazandığında suçun teşebbüs aşamasında kalacağı, aksi halde suçun tamamlanmış olacağı dikkate alınarak, gerçeğin kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde belirlenebilmesi bakımından; suç konusu senetlerin asıllarının emanetten getirtilerek incelenmek suretiyle özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması; unsurlarının tam olup olmadığının, yırtılan bölümlerin bir araya getirilmesi durumunda belge niteliğini kazanıp kazanmadığının saptanması ve suç konusu senetlerin denetime olanak verecek şekilde asıllarının dosya içerisinde bulundurulması” Yarg. 11. CD.09.05.2019 2017/6060 E. 2019/4588 K. sayılı kararı.

⁴⁸⁶ Gökçen, s.375; Güngör, s.109.

Resmi belgenin gizlenmesi suçunda, madde gerekçesinde de görüldüğü üzere⁴⁸⁷ belgenin maddi varlığı üzerinde herhangi bir zarar meydana gelmemektedir. Eylem yukarıda da açıkladığımız üzere belgenin kullandırılmaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Suç soruşturması veya kovuşturması kapsamında kullanılacak bir resmi belgenin gizlenmesi ile failin fiili suç delillerini gizleme suçuna hayat verecektir. Buna karşılık belgenin hukuk mahkemelerinin konusuna giren mahiyette oluşu ile failce böyle bir belgenin gizlenmesi halinde inceleme konusu suç oluşacaktır.

TCK madde 205 kapsamında resmi belgenin yok edilmesi, gizlenmesi, bozulması suçlarında netice ve illiyet bağı değerlendirildiğinde suç belge üzerinde tasarruf hakkı olduğu kabul edilen kişinin, bu hakkından yoksun kaldığı veya belgenin ispat gücünün ortadan kalktığı anda tamamlanır. Bu sebeple resmi belgenin yok edilmesi, gizlenmesi veya bozulması halinde, seçimlik hareket ile meydana gelen suçun sırf hareket suçu olması sebebiyle burada illiyet bağı aranmamaktadır⁴⁸⁸.

TCK madde 205 kapsamında düzenlenen suçun faili herkes olabilmektedir. Ancak burada da failin kamu görevlisi olması halinde kanun koyucu tarafından daha ağır bir cezai müeyyide düzenlendiği görülmektedir. Madde gerekçesi incelendiğinde suça konu belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge olması şeklinde bir şartın aranmadığı, kamu görevlisinin kanunda sayılan

⁴⁸⁷ TCK madde 205 gerekçesi: “*Dikkat edilmelidir ki; gizleme hâlinde, belge varlığını ve bütünlüğünü muhafaza etmektedir. Gizlenen belge, kişilerin nezdinde bulunan resmi belge olabileceği gibi, bir kamu kurum ve kuruluşunda ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunda muhafaza edilen belge de olabilir. Gizlemenin, belgenin nezdinde bulunduğu kişiye ya da kurum veya kuruluşa karşı olması gerekir. Bir belgenin, örneğin bir uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç değil, suç delillerini gizleme suçu oluşur. Bir resmi belgenin, örneğin bir hukukî uyuşmazlık bağlamında mahkemeden istenmesine karşılık; gerçeğe aykırı olarak, mevcut olmadığının veya bulunamadığının bildirilmesi hâlinde, bu suç oluşur. Ancak, bir suça ilişkin olarak yapılan soruşturma veya kovuşturma kapsamında istenen belgelerin verilmemesi hâlinde, resmi belgenin gizlenmesi suçunun değil, suç delillerini gizleme suçunun oluştuğunu kabul etmek gerekir. Gizleme olgusu, belgenin nezdinde bulunduğu kişiden ya da kurum veya kuruluştan çalınması suretiyle de gerçekleşebilir. Ancak bu durumda, hırsızlık suçundan değil, resmi belgenin gizlenmesi suçundan dolayı hüküm tesis edilmelidir.*”

⁴⁸⁸ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.725.

seçimlik hareketleri gerçek bir resmî belge üzerinde icra etmesinin suçun oluşması için yeterli görüldüğü anlaşılmaktadır⁴⁸⁹.

Bu suçun konusu sahte olmayan ve madde metninden de anlaşılacağı üzere “gerçek” olan resmî belgedir. Bu nedenle failce TCK madde 205 ile sayılan seçimlik hareketlerin sahte bir resmî belge üzerinde gerçekleştirilmesi halinde eylem, resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu değil, TCK madde 281 ile düzenlenen “suç delillerini yok etme”, “gizleme” veya “değiştirme” suçunu oluşturacaktır. Başka bir ifadeyle, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin bir ceza yargılamasında suçun konusunu ve aynı zamanda delilini teşkil edebilecek olan bir resmî belge üzerinde, “gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla” gerçekleştirilen gizleme, yok etme veya değiştirme fiili, TCK madde 281’ in uygulanmasını gerektirir.

Resmi belge niteliğinde sayılan belgeler (TCK madde 210) ile resmi belgenin tasdik edilen sureti de bu suçun konusunu oluşturabilir⁴⁹⁰

Yargıtay, çalışmamızda daha önceden de açıkladığımız üzere; suça konu belgenin, resmî bir belge niteliğinde kabul edilebileceğine ilişkin unsurların varlığı tespit edilemiyorsa “şüpheden sanık yararlanır” ilkesinden hareketle, TCK madde 208 ile düzenlenmiş özel belgeyi bozma, yok etme veya gizleme suçundan hüküm kurmaktadır⁴⁹¹.

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun manevi unsuru kasttır. Suçun olası kastla işlenmesi de mümkündür⁴⁹².

Öğretide, kamu görevlisi tarafından resmi belge oluşturulurken meydana gelen maddi hatalar nedeniyle, belgenin imha edilerek yeniden düzenlenmesi halinde; eylemi TCK madde 205 kapsamında bir suç oluşturmayacağı, failin burada belgeyi ispat

⁴⁸⁹ TCK Madde 205 gerekçesi “Resmi belgenin kamu görevlisi tarafından bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi, bu suçun nitelikli şekli olarak tanımlanmıştır. Bu suç açısından özellik arzeden husus, suçun konusunu oluşturan belgenin, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge olması gerekmez. Gerçek bir resmi belgenin kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak bozulması, yırtılması, yok edilmesi veya gizlenmesi hâlinde, bu suç oluşur.”

⁴⁹⁰ Gündüz/Gültaş s.167.

⁴⁹¹ 11.CD. 10.02.2016, 1331/929 sayılı kararı. Karar için bkz. Gökçen, s.379.

⁴⁹² Koca/Üzülmez, s. 751.

özelliğini kaybetmesi amacıyla imha etmediği, kamu görevlisi failin amacının belgenin işlevini arttıracak ve daha iyi bir sonuç verecek biçimde yeni bir belge hazırlamak olduğu bu sebeple de failin eylemi ile TCK madde 205 kapsamında suçun oluşmayacağı hatta bunun yanı sıra eylemin görevi kötüye kullanma suçuna dahi vücut vermeyeceği görüşü mevcuttur⁴⁹³.

Bu suç kapsamında hukuka uygunluk sebebi olarak TCK madde 26 kapsamında düzenlenmiş "*hakkın kullanılması*" hali uygulanma imkanına sahip olabilmektedir⁴⁹⁴. Benzer şekilde kanunda sayılan seçimlik hareketlerin, belge üzerinde tasarruf yetkisi bulunan kişi tarafından gerçekleştirilmesi halinde eylemi suç sayılmayacaktır⁴⁹⁵.

Bu suçta teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür⁴⁹⁶. İnceleme konusu suç, "*bozmak*" veya "*yok etmek*" şeklindeki seçimlik hareketlerin failce kanuni tarifte öngörülen şekilde icrası ile tamamlanacaktır. Ancak bunun için icra edilen hareket ile suça konu belgenin işlevini yitirmiş olması gerekmektedir⁴⁹⁷. Buna karşılık hareket ile belgenin esaslı unsurlarında bir zarar meydana gelmemişse, belge hukuki sonuç doğurmaya devam ediyorsa suçun teşebbüs aşamasında kaldığından bahsedilebilir⁴⁹⁸.

Yargıtay yırtılan belgenin birleştirilmesi halinde fonksiyonlarını kaybetmiş ise suçun tamamlanacağı, kanuni unsurları tam olmakla birlikte hukuken sonuç doğurabilecek nitelikte ise eylemin kalkışma aşamasında kalmış sayılmayacağını, suçun tamamlanmış olacağını mütalaa etmektedir⁴⁹⁹.

⁴⁹³ Gökçen, s.383; Koca/Üzülmez s. 752.

⁴⁹⁴ Gökçen, s.385.

⁴⁹⁵ Gökçen, s. 385; Güngör, s.109.

⁴⁹⁶ Güngör, s. 110.

⁴⁹⁷ Koca/Üzülmez. s.752.

⁴⁹⁸ Aslan, s.167.

⁴⁹⁹ Yarg. 11. CD. 03.12.2008, 3631/12714 sayılı kararı. Karar için bkz Gökçen, s. 382;11.CD., 16.01.2013, 2010/13104 E. – 2013/738 K. Karar için bkz. Taşdemir, s.402.

Güngör' e göre; suçun resmî belgenin gizlenmesi şeklindeki hareket ile işlenmesi halinde, ortada kesintisiz işlenen bir hareket suçu olması sebebiyle, teşebbüs hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır⁵⁰⁰.

İştirak hükümleri bakımından resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunda iştirakin her hali uygulanma olanağına sahiptir⁵⁰¹. Suça iştirak edenler açısından sorumluluk, iştirake ilişkin genel hükümlere göre değerlendirilecektir⁵⁰².

TCK madde 212 resmi belgede sahtecilik suçu için özel bir içtima kuralı öngörmüştür⁵⁰³. Bu içtima kuralının uygulanabilmesi için sahte resmi belgenin başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanılması gerekir. Ancak bu düzenleme sadece sahtecilik suçları yönünden uygulanabileceği için resmi belgenin gizlenmesi, bozulması veya yok edilmesi halinde ayrı bir cezaya hükmolunamayacaktır⁵⁰⁴.

Öğretide, resmi belgenin gizlenmesi veya yok edilmesi halinde zimmet suçunun nitelikli unsurunun oluştuğu bu yüzden bileşik suç hükümlerinin bu suç yönünden uygulanması gerektiği görüşü bulunmaktadır⁵⁰⁵. Buna karşılık; TCK madde 212 ile yapılan düzenlemenin TCK madde 205' i kapsamadığı bu nedenle TCK madde 44 ile düzenlenen fikri içtima hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşü mevcuttur⁵⁰⁶. Ancak TCK madde 205 ile sayılan seçimlik hareketlerin, zimmet suçu tamamlandıktan sonra, zimmetin ortaya çıkmasını engelleme amacıyla gerçekleştirilmesi halinde burada tek bir fiilden bahsedilemeyeceği için gerçek içtima kurallarının uygulanması gerekmektedir⁵⁰⁷.

⁵⁰⁰ Güngör, s.110.

⁵⁰¹ Gündüz/Gültaş, s.175.

⁵⁰² Gökçen, s.390.

⁵⁰³ Gökçen, s. 125.

⁵⁰⁴ Gökçen, s. 391; Koca/Üzülmez s. 752.

⁵⁰⁵ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.732; Gökçen, s.392.

⁵⁰⁶ Koca/Üzülmez, s.752; Gündüz/Gültaş, s.175.

⁵⁰⁷ Koca/Üzülmez, s.753.

Yargıtay aynı zamanda birden fazla resmi belgenin gizlenmesi, bozulması veya yok edilmesi halinde ortada tek bir fiil olduğu kabulü ile zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı yönünde karar vermektedir⁵⁰⁸.

Birden fazla işlenen suçlardan birisinin tamamlanmış diğerinin ise teşebbüs aşamasında kalmış olması, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz⁵⁰⁹.

2.2. Resmî Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu

Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, TCK madde 206 kapsamında düzenlenmiş olup, madde metni ve gerekçesi incelendiğinde kamu görevlisine yalan beyanda bulunan fail yönünden, fikri sahtecilik olarak da adlandırılan bu halin, cezai yaptırıma bağlandığı görülmektedir⁵¹⁰.

TCK madde 206 metni “*Bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmiş olup lafzından da anlaşılacağı üzere, beyan ile oluşturulacak bir belgenin söz konusu olduğu ve belgeyi düzenlemeye yetkili kamu görevlisine karşı yalan beyanda bulunulması ile suç oluşmaktadır. Nitekim Yargıtay’ da kanun metninden hareketle suç için sanığın beyanının yeterli olmadığını aynı zamanda beyanı düzenleyen yetkili bir kamu görevlisince belgenin düzenlenmesi gerektiği yönünde karar vermektedir⁵¹¹.

Beyan, yazılı veya sözlü⁵¹² olabileceği gibi açık veya zımni şekilde de yapılabilir⁵¹³. Suçun oluşumu için yalan beyanın, resmî belgenin düzenlendiği sırada

⁵⁰⁸ Gökçen, s. 392; Koca/Üzülmez, s.753.

⁵⁰⁹ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s.732.

⁵¹⁰ Koca/üzülmez, s.753; Benzer yönde görüş için bkz. Yokuş Sevük, Handan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.243.

Yazara göre bu suç yönünden, sahtelik belgeye fail tarafından değil, üçüncü bir kişi tarafından yansıtılmış olduğundan, “*dolaylı fikri sahtecilik*” söz konusu olmaktadır.

⁵¹¹ YCGK 01.04.2014 tarihli 9-542/153 sayılı kararı.

⁵¹² Taşdemir, s.419; Koca/Üzülmez, s.755.

⁵¹³ Güngör, s.114.

gerçekleşmiş olması gerekir⁵¹⁴.

İlgilisinin talebi ile hazırlanmış ve kanunen beyan üzerine hazırlanması gerekli olmayan bir belgede, ilgisi tarafından verilen beyanın doğru veya yanlış olmasının bir önemi bulunmamakta, eylem ile bu suç oluşmamaktadır⁵¹⁵.

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun faili herkes olabilir⁵¹⁶. Burada dikkat edilmesi gereken husus kamu görevlisinin düzenlemeye yetkili olduğu belgeyi düzenlemesi halinde bu suçun kamu görevlisi yönünden oluşmayacağıdır. Çünkü böyle bir durumda eylemi gerçekleştiren yetkili kamu görevlisi hakkında TCK madde 204/2 kapsamında düzenlenen “*kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi*” suçu oluşacaktır.

Bu suç için beyanın gerçek dışı olmasının yanı sıra belgenin ispat gücünün de bu beyana dayanması gerekmektedir. Bu yüzden resmi belge ile ispatı gerekmeyen hususlarda yalan beyanda bulunulması bu suçun oluşurmayacaktır⁵¹⁷.

Failce verilen beyanın, kamu görevlisince belge oluşturulurken bu beyanın doğruluğunun araştırılması gereken belgelerden olması halinde bu suç oluşmaz⁵¹⁸. Nitekim madde gerekçesinde⁵¹⁹ belgenin memurca yapılacak incelemeden sonra meydana geleceği hallerde, yalan beyanda bulunmuş olsa dahi fail hakkında bu suçun oluşmayacağı belirtilmiştir. Nitekim Yargıtay’ da beyanı alan memurun belgeyi düzenlemeden önce bu beyanların doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün bulunması

⁵¹⁴ Tezcan/Erdem/Önok, s.957.

⁵¹⁵ Koca/Üzülmez, s.754.

⁵¹⁶ Gökçen, s.43; Yokuş Sevik, Handan, s. 243.

⁵¹⁷ Tezcan/Erdem/Önok, s.959.

⁵¹⁸ Gökçen, s.408; Koca/Üzülmez, s.755.

⁵¹⁹ TCK madde 206 gerekçesi; “...beyanı alan memur, beyanın doğruluğunu tahkik edip, buna kanaat getirdikten sonra resmî belgeyi düzenlemek durumunda ise yani resmî belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, bu maddedeki suç oluşmaz.”

halinde suçun oluşmayacağı yönünde karar vermektedir⁵²⁰. Benzer şekilde yalan beyan kamu görevlisince önceden biliniyor ise yine suç oluşmayacaktır⁵²¹.

Suçun oluşması için tek başına yalan beyan yeterli olmayıp, bu beyan ile sahte bir resmi veya özel belgenin oluşması gerekmektedir⁵²². Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır⁵²³. Ancak öğretide suçun tamamlanması için belgenin oluşmasına ihtiyaç bulunmadığı, beyanın verilmesi ile birlikte yetkili memurca belge düzenlenmese dahi suçun tamamlanmış olacağı yönünde görüş mevcuttur⁵²⁴.

Niteliği itibariyle resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu resmi bir belge üzerinde uygulama olanağı bulunduğundan bu suç TCK madde 210 kapsamında düzenlenmiş resmi belge hükmünde belgeler üzerinde uygulanmamaktadır⁵²⁵.

Kişinin başkasına ait kimlik bilgilerini kullanarak, kendisi hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılmasını engellemeye çalışması ile beyan ettiği kimlik bilgilerinin hayal ürünü olması halinde, eylemi resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu oluşturacaktır. Buna karşın beyan ettiği kimlik bilgilerinin gerçek bir

⁵²⁰ “Öğretideki görüşlere ve konuya ilişkin yargısal kararlara göre, bu suçta temel alınan husus; kamu görevlisi tarafından delil aranmaksızın, başkaca herhangi bir araştırma, inceleme ve işlem yapılmaksızın, doğrudan doğruya hukuki sonuç doğuracak ve ispat aracı oluşturacak nitelikte resmi belgenin düzenlenmesine dayanak alınan beyanlardır. Yalan beyanın doğrudan hukuki sonuç doğurmadığı, delil aracı oluşturmadığı hallerde ya da kamu görevlisinin görevi gereği bu beyanın gerçeğe uygunluğunu araştırıp, doğruluğuna kanaat getirdiği takdirde hukuki sonuç doğuran resmi belgeyi düzenlemesi, aksi durumda beyanı reddetmesi gerekiyorsa anılan suç oluşmayacaktır.” YCGK 22.05.2018 tarihli 2015/9-45E. 2018/224 K. sayılı kararı; “Memura yalan beyanda bulunmak suçunun oluşması için, yazılı veya sözlü beyan üzerine düzenlenen resmi belgenin, konusu tek başına, başka bir belgeye, araştırmaya gerek kalmadan ispat edici güce sahip olması gerekir. Beyanı alan memur, doğruluğunu araştırıp, buna kanaat getirdikten sonra belgeyi düzenlemek durumunda ise, yani belge kişinin beyanı yanında memur tarafından yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda meydana getirilecek ise suç oluşturmayacaktır.” Yarg. 11. CD. 06.02.2014 tarihli 19106/2007 sayılı kararı

⁵²¹ Gökçen, s.412.

⁵²² Güngör, s.115.

⁵²³ “...suçun oluşması için sanığın beyanda bulunması yeterli olmayıp, sanığın beyanı üzerine kamu görevlisi tarafından bir belgenin de düzenlenmesi gerekmektedir.” Yarg. 11. CD. 16.05.2019 tarihli 2017/6397 E. 2019/4791 K. sayılı kararı; Benzer yönde YCGK 01.04.2014 gün ve 542-153 sayılı kararı; Yarg. 11. CD. 18.04.2019 tarihli 2017/10071 E. 2019/4092 K.; Yarg. 11. CD. 17.04.2019 tarihli 2017/1811 E. 2019/4008 K. sayılı kararları.

⁵²⁴ Artuk/Gökçen, *Özel Hükümler*, s. 710; Koca/Üzülmez, s.757; Tezcan/Erdem/Önok, s.962.

⁵²⁵ Gökçen, s.407.

kişiyeye ait olması durumunda ise farklı neviden fikrî içtima kapsamında failin eylemi resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu ve TCK madde 268 ile düzenlenen başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçunu meydana getirecektir⁵²⁶. Yalan beyanda bulunma suçunu (TCK m.206) başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçundan (TCK m. 268) ayıran en önemli özellik failin eylemi ile bir başkası hakkında herhangi bir suç soruşturması veya kovuşturmasına sebebiyet vermemesidir⁵²⁷.

Suç sırf hareket suçu olması sebebiyle suçun oluşumu için bir neticenin varlığı aranmayacağından, failin kamu görevlisine yalan beyanda bulunması yeterli olmakta ve bu suçta illiyet bağının varlığı aranmamaktadır⁵²⁸.

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, failce kasten işlenebilen bir suç olmakla birlikte, failin kamu görevlisine karşı yalan beyanda bulunduğunu bilmesi gerekir⁵²⁹. Bu suç olası kastla da işlenebilir⁵³⁰.

TCK madde 211' in, madde metninde açıkça sahtecilik eylemine vurgu yapılmış olması sebebiyle, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunda uygulanma olanağı bulunmamaktadır⁵³¹.

Suç soruşturmasında, şüphelinin suçtan kurtulmak maksadıyla yalan beyanda bulunması savunma hakkı kapsamında değerlendirilebilir⁵³². Bu halde resmi belgenin

⁵²⁶ Koca/Üzülmez, s.755-756.

⁵²⁷ "TCK'nun 206. maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunu aynı Kanunun 268. maddesinde düzenlenen başkalarına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçundan ayıran en önemli özellik, 268. maddede sanık işlediği bir suçtan kurtulmak amacıyla gerçek bir kişinin kimlik bilgilerini vererek gerçek kişi hakkında iftira sonucunu doğuran eylemiyle soruşturma ya da kovuşturma yapılmasına neden olmaktadır, 206. maddede ise sanık kamu görevlisine kimliği hakkında yalan beyanda bulunmasıyla bir başkası hakkında soruşturma ya da kovuşturma yapılmasına neden olmamaktadır. Örneğin; hakkında hırsızlık suçundan kamu davası devam eden ve yakalama kararı çıkarılan sanık A'nın rutin bir kontrolde gerçek kişi B'nin kimlik bilgilerini kullanması durumunda, kendisi hakkında yapılan kovuşturmayı engellemediğinden ve A'nın eylemi nedeniyle de B hakkında bir soruşturma ya da kovuşturma yapılmadığından, A'nın eylemi TCK'nun 268. maddesinde düzenlenen başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanma suçunu da oluşturmayacaktır." YCGK 27.02.2018 tarihli 2015/11-256 E. 2018/78 K. sayılı kararı

⁵²⁸ Gökçen, s.429

⁵²⁹ Güngör, s. 115; Tezcan/Erdem/Önok s.962.

⁵³⁰ Koca/Üzülmez, s.757.

⁵³¹ Tezcan/Erdem/ Önok, s. 961.

⁵³² Gökçen, s.430.

düzenlenmesinde yalan beyan suçu oluşmayacaktır. Ancak yalan beyanın bir başkasına suç isnadı şeklinde yapılması halinde bu beyan savunma hakkı kapsamında hukuka uygun sayılmayacak ve şüpheli hakkında iftira suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır⁵³³.

Buna karşılık CMK madde 174 ile düzenlenen ve suç şüphelisi veya sanığın kimlik bilgilerine ilişkin doğru beyanda bulunma zorunluluğunu düzenleyen kanun hükmü karşısında; kimlik bilgileri hakkında yalan beyanda bulunan şüpheli veya sanığın bu eylemi, savunma hakkı kapsamında değerlendirilmeyecek ve hukuka uygunluk nedeninden yararlanamayacaktır⁵³⁴.

2.3. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu

Açığa imzanın kötüye kullanılması suçunda, resmi belgede sahtecilik suçunda da olduğu gibi, korunan değer kamu güvenidir⁵³⁵.

Resmi belge de sahtecilik suçunda kamu görevlisi olup olmadığına göre fail yönünden bir ayrıma gidilmiş olmasına karşın bu suç herkes tarafından işlenebilir⁵³⁶.

Suçun konusunu imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıt oluşturmaktadır⁵³⁷. Nitekim madde gerekçesi incelendiğinde kanun koyucu suça konu belgenin imzalı bir kâğıt olmasını ve hukuken geçerli olmayan bir belge üzerinde gerçekleşmesini suçun oluşumunda şart olarak belirtmiştir. Aksi halde hukuken geçerli

⁵³³ Koca/Üzülmez, s.757.

⁵³⁴ “Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması 'savunma hakkı' kapsamına girmez. Zira savunma hakkı, isnat olunan suç ve olaya ilişkin olarak tanınmış olup kimlik açısından böyle bir hak söz konusu değildir. Soruşturma ve kovuşturma makamları önünde kimliği konusunda yalan beyanda bulunan şüpheli ya da sanığın eylemi TCK'nun 206. maddesindeki suçu oluşturur.” YCGK 06.06.2017 tarihli 2015/9-184 E. 2017/316 K. sayılı kararı. Benzer Yönde YCGK 27.07.2018 tarihli 2015/11-256 E. 2018/78 K sayılı kararı.

⁵³⁵ Gökçen, s.563; Dönmezer, Soyaslan, Centel, Tezcan/Erdem/Önok' a göre bu suçta korunan hukuki değer sözleşmelere duyulan güvenidir. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s.963

⁵³⁶ Güngör s.123.

⁵³⁷ Gökçen, s.560, Güngör, s.118, Tezcan/Erdem/Önok, s.964.

bir belge üzerinde tahrif şeklinde işlenmesi halinde eylemin belgede sahtecilik suçuna vücut vereceğini belirttiği görülebilecektir⁵³⁸.

Hukuka aykırı herhangi bir şekilde ele geçirilen kağıt, resmi belge ya da resmi belge hükmünde sayılan belgelerden biri haline gelecek şekilde doldurulursa resmi belgede sahtecilikten hüküm kurulacaktır⁵³⁹.

TCK madde 211' in açığa imzanın kötüye kullanılması suçu yönünden uygulama olanağı bulunup bulunmadığı hususu tartışmalı olmakla birlikte daha önce değindiğimiz üzere maddenin sadece belgede sahtecilik suçlarında uygulama olanağı bulunduğu⁵⁴⁰ açığa imzanın kötüye kullanılması suçunda bu maddenin uygulanma imkanı bulunmamaktadır⁵⁴¹.

Öğretide açığa imzanın kötüye kullanılması suçunda teşebbüsün uygulama olanağı bulunmadığı yönünde görüş mevcuttur⁵⁴². Ancak bizimde katıldığımız görüşe göre; bu suç imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıdın amacı dışında doldurulması ile tamamlandığından sırf hareket suçudur⁵⁴³. Nitekim madde ile suçun oluşması için herhangi bir zarar şartının da aranmadığı göz önüne alındığında suçun imzalı kağıdın doldurulması ile tamamlanmış olacağı görülmektedir. Bu haliyle icra hareketlerinin bölünebilmesi (örneğin kişi kağıdı doldururken ortaya çıkan bir engel neticesi hareketi tamamlayamaması) gibi bir durumda teşebbüs hükümleri bu suç yönünden uygulanabilecektir⁵⁴⁴.

⁵³⁸ TCK Madde 209 gerekçesi; “Bir kişi diğerine belirli bir tarzda doldurmak üzere imzalı ve fakat boş bir kağıt verecektir; böylece suçun oluşması için imzanın gerçek olması temel koşuldur. Ayrıca verilen kağıt hukuken geçerli bir belge oluşturmayacaktır; suç böylece gerçek bir belgenin tahrif veya tağyiri şeklinde işlenecek olursa, belgede sahtecilik suçu söz konusu olur.”

⁵³⁹ Gündüz/Gültaş, s.235.

⁵⁴⁰ Güngör, s.97; Tezcan/Erdem/Önok, s. 961.

⁵⁴¹ Karşı görüş için bkz. Gündüz/Gültaş, s.235. Yazarlar bu suç yönünden TCK 211 maddesinin uygulanabileceği görüşünü mütalaa etmektedirler.

⁵⁴² Gündüz/Gültaş, s.235. Yazarlara göre açığa imzanın kötüye kullanılması suçu teşebbüse elverişli değildir. Yine belgenin anlaşmaya aykırı bir şekilde doldurulması ile suç oluşmaz, ayrıca bu belgenin kullanılması da gerekmektedir.

⁵⁴³ Gökçen, s.575.

⁵⁴⁴ Gökçen, s.575.

İmzalı kağıdın faile verilmiş olması gerekmektedir. Aksi halde fail tarafından başka birisine verilen imzalı boş kağıdın ele geçirilerek doldurulması halinde fiil, açığa imzanın kötüye kullanılması değil belgenin niteliğine göre resmi veya özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacaktır⁵⁴⁵. Aynı şekilde imzalı kağıdın, imza sahibinin muvafakati olmaksızın, üçüncü bir şahıs tarafından faile tevdi edilmesi ve failce doldurulması halinde de açığa imzanın kötüye kullanılması suç değil sahtecilik suçu oluşacaktır⁵⁴⁶.

⁵⁴⁵ Soyaslan, *Özel Hükümler*, s.537.

⁵⁴⁶ Erem, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku C. IV Özel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1985, s.730.

SONUÇ

Belgeler, duyulan güven duygusu sebebiyle, sosyal bir varlık olan insanların bir araya gelerek oluşturdukları toplumda önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple kanun koyucu TCK kapsamında inceleme konumuz olan resmî belgede sahtecilik suçunu “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlemiştir.

Kamu güveni, toplumun ispat araçlarının doğruluğuna olan inancını ifade eder. Bu sebeple inceleme konusu suçun icrası ile, hareket ile herhangi bir zarar sonucu çıkmasa dahi, bu inancın zarar gördüğü kabul edilir. Zira kamunun inancında oluşan zarar, sahtecilik fiilinin zarar ihtimalinin olması anlamını taşır.

Resmi belgede sahtecilik suçu TCK'nın 204'üncü maddesinde; birinci fıkra ile suçun sivil yani kamu görevlisi olmayan kişiler, ikinci fıkra ile de suçun yetkili kamu görevlileri tarafından işlenmesi halini düzenlemiştir.

Resmi belgeler suçun maddi konusunu oluşturur. Ancak hukuken belgenin varlığı; yazılı olması, aidiyetinin olması ve hukuken değer atfedilmesine bağlıdır. Bunun yanı sıra TCK madde 204/2 anlamında suçun oluşması için ayrıca belgenin kamu görevlisi tarafından ve görevi gereği düzenlenmiş olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra her ne kadar nitelik olarak özel belge olsalar da TCK madde 210 ile sayılan belgeler resmi belge gibi kabul edilmekte ve böylece bu belgeler üzerinde yapılan sahtecilik fiilleri de resmi belgede sahtecilik suçu gibi yaptırıma tabi tutulmaktadır.

Suç seçimlik hareketli olup, kanunda sayılan hareketlerden herhangi birisinin icrası ile tamamlanmış sayılır. Suçun tamamlanması için bir zararın doğmuş olması gerekmemekte, seçimlik hareket ile zarar ihtimalinin varlığı yeterli görülmektedir.

Suçun manevi unsuru genel kast olmakla birlikte bazı durumlarda olası kast ile de işlenmesi mümkündür. Failin resmi belgede sahtecilik suçu yönünden özel bir saik ile hareket etmesi aranmaz. Mağdurun rızası, suçta korunan hukuki değer in esasında kamu güveni olması nedeniyle, hukuka uygunluk nedeni olarak resmi belgede sahtecilik suçu yönünden kabul edilmemektedir. Ancak uygulamada failin zarar verme

iradesi yönünden, mağdurun rızasının varlığı failin hukuki durumunun tespiti açısından dikkate alınmaktadır.

İlk anda, sırf hareket suçu olması sebebiyle, kural olarak resmi belgede sahtecilik suçunda teşebbüsün mümkün olamayacağı düşünülse de icrai hareketlerin kısımlara bölünebilmesi halinde suçun teşebbüs aşamasında kalmış olabileceği genel olarak kabul edilen bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır.

Resmi belgede sahtecilik suçunda zincirleme suç hükümleri uygulanabilmektedir. Ancak seçimlik hareketlerden birden fazlasının işlenmesi halinde zincirleme suç hükümlerin uygulanamayacaktır. TCK madde 212 ile getirilen özel içtima kuralı gereğince sahte resmî belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, faile hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı ceza verilecektir.

Resmi belgede sahtecilik suçunun TCK madde 204/1 kapsamında yani sivil kişilerce işlenmesi halinde, bu suça iştirakin her hali mümkündür. Buna karşılık TCK madde 204/2 kapsamında yetkili kamu görevlisinin bu suçu işlemesi halinde, suçun niteliği gereği özgü suç olması sebebiyle, bu suça iştirak sadece azmettiren veya yardım eden olarak mümkündür.

TCK madde 204/1 kapsamında suç işleyen fail hakkında genel soruşturma hükümlerine göre suç soruşturması yürütülmekte ve dava açılması halinde suçun faili asliye ceza mahkemelerinde yargılanmaktadır. Buna karşılık TCK madde 204/2 kapsamında kamu görevlisi hakkında suç soruşturması yürütülebilmesi “izin” koşuluna bağlanmıştır. Madde ile belirlenen cezai yaptırım aynı maddenin birinci fıkrası ile kıyaslandığında nispeten daha ağır cezai yaptırım öngörmekte ve yargılamalar ağır ceza mahkemelerinde görülmektedir.

Kamu güvenine karşı işlenmekle birlikte resmi belgede sahtecilik suçu ile benzerlik arz eden; resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu ile resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu ve açığa imzanın kötüye kullanılması suçları da kanun koyucu tarafından düzenleme altına alınmıştır.

Gerçek bir belgenin kısmen veya tamamen kullanılamaz hale getirilmesi ile Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu oluşmaktadır. Resmi bir belgeyi düzenleme yetkisine sahip bir kamu görevlisine karşı belgenin düzenlenmesine sebebiyet veren beyanı gerçeği yansıtmayacak şekilde veren ve bu beyan ile resmi bir belgenin oluşumuna sebebiyet veren kişinin eylemi resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu oluşturacaktır. Açığa imzanın kötüye kullanılması suçunda ise resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi hukukça korunan değer kamu güvenidir. Bu suç herkes tarafından işlenebilmektedir. Burada suçun oluşması için belgenin hukuken geçerli olmayan, imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıt üzerinde işlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKGÜNDÜZ, Ahmed, *Kanunnamelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer'i Tahlili*, İslami Araştırmalar Dergisi, C. 12, S. 1,1999, s.1-16.

ALACAKAPLAN, Uğur, *Suçun Unsurları*, 2. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları no:372, Sevinç Matbaası, Ankara 1975.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKÇEN, Ahmet, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı. Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

ARTUK, Mehmet Emin/GÖKÇEN, Ahmet, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 17. Baskı. Adalet Yayınevi. Ankara 2018.

ARTUK, Mehmet Emin/ALŞAHİN, Mehmet Emin, *Objektif Cezalandırılabilme Şartı ve Zamanaşımı*, Prof. Dr. Nur Centel' e Armağan, MÜHFHAD, Y.2013, C.19, S.2, s.17-44.

ASLAN, Yasin, *Türk Ceza Kanunu'ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları*, Ankara Barosu Dergisi, yıl:73, sayı:2015/2, 2015, s.147-172.

AYDIN, Devrim, *Suçta Teşebbüs*, AÜHFD, S.1, 2006, s.85-113.

AYDİL, Ertan, *Yetkili Kamu Görevlisinin Evrakta Sahtekarlık Suçu*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

BAKICI, Sedat/ YALVAÇ, Gürsel. *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri 2*, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.

BAYRAKTAR, Köksal, *Faal Nedamet*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, XXXIII/3-4, 1968, s122-154.

BİRTEK, Fatih, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara 2016.

CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide/ ÇAKMUT, Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, İstanbul, 10.baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2017.

ÇİÇEK, Niyazi, “*Hukuksal Geçerlilik Bakımından Resmi Belgelerin Biçimsel Özellikleri*”, Amme, İdaresi Dergisi, C. 40, Sayı 4, 2007, s.133-153.

DARAGENLİ, Vesile Sonay, *Tehlike Suçları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998.

DEMİRBAŞ, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*,13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

DEMİREL, Hakkı, *Türk Ceza Kanununun Evrakta Sahtekarlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerinin Sistematik İzahı Üzerine Bir Deneme*, AÜHFD, C. 13, S. 1-2, 1956, s.31-52.

DEMİREL, Muhammet, *Karar Analizi Tehlike Suçları- Zarar Suçları Arasındaki İlişkinin İçtima Kuralları Kapsamında Değerlendirilmesi*, İÜHFM C. LXXI, S. 1, 2013, s. 1479-1488.

DOĞAN KARAKAŞ, Fatma, *Türk Ceza Hukukunda Cezaların İçtima Kurumunun Düzenlenmesi Gerektiği Üzerine*, Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2011, s.85-104.

DOĞAN, Koray, *Ceza Hukukunda Belge Kavramı*, Ceza Hukuku Dergisi, C. 5, S. 14, 2010, s.51-66.

DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. I, Beta Yayıncılık, 11. Basım, İstanbul 1994.

DÜLGER, Murat Volkan, *Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı*, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 2, 2005, s.85-137.

EGEMENOĞLU, Alaaddin, *Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması Suçu*, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.

EGEMENOĞLU, Alaaddin, *Yargıtay Kararları Işığında Tehdit Suçu*, İMÜHFD, S.4/1, 2017, s.59-102.

EKİNCİ, Ahmet Tolga, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Çankaya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.

ERBAŞ, Rahime, *Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu*, İÜHFM C. LXXI, S. 1, 2013, s.331-352.

ERDİN, Selim, *Ceza Hukukunda İlliyet*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

EREM, Faruk, *Suçta İştirak*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3 S. 1, 1946, s.62-107.

EREM, Faruk, *Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl 1961 C. 18 Sayı 1-4, s.101-123.

EREM, Faruk/Toroslu, Nevzat, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Savaş Yayınları, 4. Basım, Ankara 1983.

EREM, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku IV, C. Özel Hükümler*, Ankara, 1985.

EREM, Faruk/ DANIŞMAN, Ahmet/ARTUK, Mehmet Emin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 1997.

ERMAN, Sahir, *Evrakta Sahtecilik Suçlarında "Varaka" Mefhumu*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 15, S. 1, 1949, s.167-197.

ERMAN, Sahir, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları Tarihçesi ve Müşterek Unsurları*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 16, S.1-2, 1950, 157-201.

ERMAN, Sahir, *Sahtekârlık Cürümleri*, Gözden geçirilmiş 3. Bası, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul,1970

ERSOY, Uğur, *Ceza Hukukunda Objektif Cezalandırılabilme Şartları*, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

GÖKCAN, Hasan Tahsin/ ARTUÇ, Mustafa, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılaması)*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

GÖKCAN, Hasan Tahsin, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:67, S. 3, 2009, s.93-126.

GÖKCAN, Hasan Tahsin, *Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Kamu Görevlisi Kavramı*, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 3, Sayı: 2, 2015, s.147-160.

GÖKÇEN, Ahmet, *Belgede Sahtecilik Suçları (Gözden geçirilmiş ve Yargıtay kararları ile zenginleştirilmiş 5.baskı)*, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

GÖKÇEN, Ahmet, “*Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Resmî Belgede Sahtecilik Suçları (TCK m. 204)*”, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Yıl 2, S. 6-7,2005, s. 180-217.

GÖKTÜRK, Neslihan, *Suçun Yasal Tanımında Yer Alan “Hukuka Aykırılık” İfadesinin İcra Ettiği Fonksiyon*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.7, S.1 Yıl 2016, s.407-450.

GÖKTÜRK, Neslihan, *Türk Hukuku’nda Suçların İctimai*, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C: 2 S:1-2, 2014, s. 31-59.

GÖZEL, Arif, *Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge*, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.5, S.1, 2015, s. 143-201.

GÜLER, Gökhan, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2018.

GÜNGÖR, Devrim, *Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu*, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.

HAFIZOĞULLARI, Zeki / Özen, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplum Karşı Suçlar*, 3. baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2017.

İÇEL, Kayıhan/Evik, A. Hakan; *Ceza Hukuku Genel Hükümler 2. Kitap*, Beta Yayıncılık, 4. Bası, İstanbul 2008.

İÇEL, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 5. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2018.

KAYLAN, Keskin, *Kamu Güvenine Karşı Suçlar*, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/104.doc

KEÇELİOĞLU, Elvan, “*Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları*”, TBBD, S.87, 2010, s.299-321.

KOCA, Mahmut, *Suçun Özel Görünüş Şekillerine İlişkin Yargıtay İçtihatlarının Değerlendirilmesi*, CHKD, C.: 3, Sayı: 2, 2015, s.103-118.

KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

MERAKLI, Serkan, *Ceza Hukukunda Kusur*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.

ÖNDER, Ayhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, C.II-III, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1992.

ÖNOK, Murat, *Müşterek Suç Girişimi ve Örgütsel Hakimiyete Dayalı Dolaylı Faillik Doktrinleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.

ÖZEK, Çetin, *Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi*, İÜHF, C.XXVI, S. 1-4, 1960, s.34-85.

ÖZEN, Mustafa, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

ÖZGENÇ, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.

ÖZKAN, Halid, *Ceza Hukukunda Azmettirme*, Adalet Yayıncılık, Ankara 2013.

POLAT, Halil, *5237 Sayılı TCK' da Yer Alıp Uygulamada En Çok Karşılaşılan Suçlar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

POLAT, Halil, *Genel Güvenliğin Tehlikeye Sokulması Suçu ile Bu Suçun Diğer Suçlarla İctimai*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), S. 1, 2010, s.135-166.

POROY, Reha / Tekinalp, Ünal, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Vedat Kitapçılık, 22. Baskı, İstanbul 2018.

PULAŞLI, Hasan, *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

SOYASLAN Doğan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*,8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

SOYASLAN, Doğan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

SOYASLAN, Doğan, *Ceza Hukukunda Memur Kavramı (Kamu Menfaati İçin Görevlendirilmiş Şahıslar)*, AÜHFD, C: 45, S: 1-4, 1996. S.41-53.

ŞAN, Sedat, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2015.

ŞARE, Ersin, *Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs*, TBBD, S.84, 2017, s.119-156.

ŞENER, Nilgün, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2009.

TANERİ, Gökhan, *Uygulamadan Örnek Hükümlerle Sahtecilik Suçları*, Savaş Yayınevi, Ankara 2017.

TAŞDEMİR, Kubilay, *Açıklamalı-İçtihatlı Belgelerde Sahtecilik Suçları*, Ankara 2013.

TEKİN, Nurullah, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.19, Y. 5, Ekim 2014, s. 903-941.

TEZCAN, Durmuş/ ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK, Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Güncellenmiş 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

TOROSLU, Nevzat, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

TOROSLU, Nevzat/ TOROSLU, Haluk, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 24. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

TOZMAN, Önder, *Suçta Teşebbüs*, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

TURHAN, Çağda Nur, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2016.

Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/593) 12.05.2003
<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>

ÜSTÜNER, Ali, *Resmî Belgede Sahtecilik Suçu*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Ceza Hukuku Programı, Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2013.

YAŞAR, Osman/ Gökcan, Hasan Tahsin/ Artuç, Mustafa, *Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 5. C., 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2014

YILMAZ, Mustafa, *Elektronik İmzalı Belgelerin Karşılaştırmalı Hukukta Ve İdari Yargılama Hukukunda Delil Niteliği*, Cevdet Yavuz'a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, c. 22, S. 3, 2016, s.3435-3486.

YILMAZ, Zekeriya, *Gerekçe ve Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004

YİĞİT, Nuri, *Genel Tehlike Yaratan Suçlar*, Seminer Notları, makale sıra no.36, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.htm>

YOKUŞ SEVÜK, Handan, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

<http://www.acarindex.com>

<http://www.ankarabarosu.org.tr>

www.ceza-bb.adalet.gov.tr

<http://dergiler.ankara.edu.tr>

<https://dergipark.org.tr>

<https://docplayer.biz.tr/>

edb.adalet.gov.tr.

<http://isamveri.org.tr>

<http://www.journals.istanbul.edu.tr>

<http://kitaplar.ankara.edu.tr>

<http://www.mevzuat.gov.tr/>

<http://sozluk.gov.tr>

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>

<http://tdk.gov.tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>

<http://tbdergisi.barobirlik.org.tr>

Uyap İçtihat Programı

